

Møte tirsdag den 6. juni kl. 10

President: G u n n a r S k a u g

D a g s o r d e n (nr. 34):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier m.v.)
(Innst. O. nr. 78 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 40 (1999-2000))
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte m.v. (utvidet fullmakt til å iverksette overenskomster om fullbyrding av straffedommer, samtykke til ratifikasjon av avtale mellom Norge og Thailand av 20. mai 1999 om samarbeid om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner, og samtykke til undertegning og ratifikasjon av tilleggsprotokoll av 18. desember 1997 til den europeiske konvensjonen av 21. mars 1983 om overføring av domfelte)
(Innst. O. nr. 75 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 41 (1999-2000))
3. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste
(Innst. O. nr. 70 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 29 (1999-2000))
4. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk og i enkelte andre lover
(Innst. O. nr. 69 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 26 (1999-2000))
5. Innstilling fra samferdselskomiteen om lov om endringer i lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselvskap og lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetraffikkselskap m.v.
(Innst. O. nr. 68 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 42 (1999-2000))
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om endringer i lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven)
(Innst. O. nr. 80 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000))
7. Referat

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier m.v.) (Innst. O. nr. 78 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 40 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti

5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jan Petter Rasmussen (A) (ordfører for saken): Ved å åpne for anonym vitneførsel passerer en en terskel i norsk rettssystem. Dessverre er det slik at kriminelle i større grad enn tidligere utøver vold eller truer med å utøve vold overfor aktører i rettssystemet. Problemet er økende, derfor er det nødvendig å gå til dette skrittet.

Hvis et vitne eller andre aktører i en straffesak utsettes for trusler fra den tiltalte eller personer ... Jeg beklager, president, jeg har problemer med stemmen. Jeg ber om å få komme tilbake senere.

Presidenten: På anmodning fra saksordføreren foreslår presidenten at saksordføreren kan komme tilbake senere med sitt innlegg, og at Jan Simonsen blir neste taler.

Jan Simonsen (Frp): Fremskrittspartiet la for to år siden fram en handlingsplan for å bedre polititjenestemenns sikkerhet. Et viktig element i denne handlingsplanen var forslaget om å be Regjeringen utarbeide et forslag som ville gi polititjenestemenn anledning til å vitne anonymt i de tilfellene der det var nødvendig på grunn av trusler eller for å sikre mulighet til videre spaningsoppdrag. Jeg er glad for at Regjeringen nå har fulgt opp Fremskrittspartiets forslag, og for at adgangen til anonym vitneførsel også gjøres gjeldende for andre vitner enn polititjenestemenn.

Fremskrittspartiet har tidligere vært skeptisk til anonym vitneførsel fordi det i en viss grad svekker den tiltaltes mulighet til selvforsvar og reduserer den tiltaltes rettssikkerhet. I teorien øker det derfor risikoen for justismord. De siste årene er imidlertid det kriminelle miljøet blitt mye hardere enn tidligere. Det har forekommet trusler mot vitner, som er blitt skremt til å avstå fra å vitne i retten, og det kan ha ført til urettmessige frifinnelser. Dersom det skal bli mulig for kriminelle å true vitner på en måte som gjør det umulig å få en kriminell straffedømt, vil det være en trussel mot hele vårt rettssystem. Hele vår rettsstat vil være i fare. Det er en fare som langt overstiger den fare for en noe redusert rettssikkerhet som anonym vitneførsel medfører. Mer er det ikke nødvendig å si om dette spørsmålet. Når saksordføreren har fått klarert halsen og er tilbake, vil han ganske sikkert gi en mer utfyllende redegjørelse for den siden av problematikken.

Det er positivt at justiskomiteen enstemmig ønsker å gi polititjenestemenn en økt beskyttelse når de vitner i retten. Samtidig er det frustrerende og sterkt beklagelig at bare Fremskrittspartiet ønsker å gi polititjenestemenn økt beskyttelse mot trusler og vold som de utsettes for i tjenesten. Jeg leste Bergens Tidende i går, og senest i helgen var der et eksempel hvor en polititjenestemann ble skallet i hodet under en arrestasjon, og også et eksem-

pel hvor en arrestant forsøkte å sparke en polititjenestemann. Det er heller ikke lenge siden en polititjenestemann følte seg så sterkt truet at han fant det nødvendig å bruke skytevåpen, og det er heller ikke lenge siden det var et regulært gateslagsmål foran Slottet i Oslo, hvor flere polititjenestemenn kom til skade.

Norsk politi utsetter seg frivillig for store personlige belastninger. Norske polititjenestemenn har valgt et yrke der de utsetter seg selv for betydelig fare både for å bli drept og for å bli tilført alvorlige fysiske og psykiske skader. Den kremen av norsk ungdom som utdanner seg til politiyrket, gjør det fordi de ønsker å beskytte oss andre. De kjemper for det gode mot det onde. De fortjener full støtte fra et samlet politisk miljø. Dessverre får de det ikke. Justiskomiteens flertall nøyer seg med å kaste glansbilder. Representantene fra samtlige partier, med unntak av Fremskrittspartiet, skriver pent om behovet for strenge straffereaksjoner mot personer som utøver vold mot polititjenestemenn, men er ikke villige til å gjøre mer enn språklige øvelser for å få det til. De er ikke villige til å handle.

Fremskrittspartiets forslag om økte minstestrafte for ulike grader av sabotering, trusler eller vold mot polititjenestemenn blir blankt avvist av Høyre, Arbeiderpartiet og de øvrige partiene i justiskomiteen. Politisk resultat oppnås bare gjennom konkrete handlinger og konkrete vedtak, ikke gjennom prat. Dessverre er det noe stortingsflertallet ikke har forstått. Justiskomiteens flertall sier rett ut at de mener at maksimumsstraffene i straffebudene om vold er høye nok, og klager dessuten over at enkelte minstestrafte har gjort at domstolene har følt seg tvunget til å avsi strengere straffer enn de har funnet rimelig. Hensikten med minstestrafte er faktisk nettopp å tvinge domstolene til å idømme strengere straffer enn det de vanligvis gjør i dag. Dersom minstestrafte settes høyere enn dagens gjennomsnittlige straffeutmåling, tvinges domstolene til å dømme strengere. Det er den eneste effektive løsningen.

Polititjenestemenn må få et særskilt vern i straffeloven, fordi de har en jobb hvor de utsetter seg selv for stor fare for eget liv og egen helse gjennom arbeidet. Derfor foreslår Fremskrittspartiet at drap på polititjenestemenn må kunne straffes med fengsel på livstid i stedet for dagens maksimumsstraff på 21 år. Vi foreslår også å doble dagens maksimumsstraff for vold mot polititjenestemenn, samt innføre en minimumsstraff på fire år dersom volden kan betegnes som grov. I tillegg foreslår vi en firedobling av dagens maksimumsstraff for å forhindre polititjenestemenn i å utføre sitt arbeid. Det vil gi domstolene et klart signal om å idømme fire ganger så strenge straffereaksjoner som i dag. Det vil bidra til å lære unge mennesker respekt for politiet.

Jeg konstaterer at Stortingets flertall, inkludert Høyre, ikke ønsker å gi politiet denne håndsrekningen som vårt politikorps så sår trenger.

Jeg tar opp forslagene fra Fremskrittspartiet som er referert i innstillingen.

Presidenten: Representanten Jan Simonsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Unni Hennem Lie (KrF): Stortinget behandler i dag en meget viktig sak. Saken omtales gjerne som spørsmålet om å tillate anonyme vitner. Vi snakker da om å åpne for en begrenset bruk av anonyme vitner i norske straffesaker og å kunne gi politiet mulighet for å sikre informanter full anonymitet.

Med de siste dagers og ukers hendelser, hvor menneskeliv så brått og brutalt har blitt tatt, har vi blitt minnet på det faktum at menneskelivet er uerstattelig, og maktesløsheten kjennes overveldende både for de etterlatte og andre som på ulik måte involveres. Samfunnets oppgave og plikt blir da bl.a. å finne ut årsakssammenheng, for på den måten både å kunne straffe og/eller behandle gjerningsmannen, og for å bli bedre i stand til å forebygge at slikt skal skje igjen. Vi er dermed avhengige av å få så mange observasjoner og vitneutsagn som mulig for å få fram sannheten om hva som skjedde.

Det har vært et grunnleggende synspunkt og prinsipp i norsk strafferett at den tiltalte skal vite hvem som anklager en for noe. Det gir den tiltalte mulighet for å forsvare seg mot påstander. I dette forslaget foreligger en åpning for bruk av anonyme vitner i norske straffesaker, og forslaget bekrefter i grunnen den faktiske utviklingen som vi alle registrerer skjer i samfunnet vårt. Det er en naturlig konsekvens av den økende voldstendensen, hevnlysten og trusselpraksisen som vi ser bare øker over tid, at vi også må være forberedt på å beskytte dem som vil stå fram for å si hva de vet. Kriminalitetsbildet i Norge blir i sterkere grad internasjonalt preget, mer organisert og rære enn tidligere. Dette må vi ta inn over oss, og det er derfor Kristelig Folkeparti støtter endringene i lovverket.

Et vitne som i dag står åpent fram, kan i enkelte tilfeller risikere å bli utsatt for alvorlige forbrytelser som krenker liv, helse og frihet for seg selv eller sine nærmeste. Personer som arbeider «under cover», bør også ha mulighet til å få anonymitet hvis det er fare for at det blir vanskelig å arbeide «under cover» igjen i en annen straffesak.

Anonyme vitner skal bare brukes dersom det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar. Dommer, aktor og forsvarer skal opplyses om vitners identitet, men forsvarer skal kunne motsette seg dette, sett i lys av hvordan dette vil falle ut i forhold til klienten.

Politimesteren i Oslo har beskrevet en situasjon der polititjenestemenn, vitner og ofre i stadig økende grad utsettes for trusler. Jeg henviser til Ot.prp. nr. 40, side 14. Metodeutvalget beskriver situasjonen slik i NOU 1997:15, side 26, at det har vist seg nærmest umulig for politiet å få ofre til stå fram og anmelde forhold når de har vært utsatt for profesjonelle kriminelle. Videre sies det:

«Ikke rent sjelden forekommer også alvorlige trusler mot ansatte i politiet og deres familier. Disse trusselene må tas meget alvorlig og foranlediger tiltak fra politiets side til beskyttelse av de aktuelle tjenestemenn og deres familie.»

Også dommere har vært utsatt for trusler.

Kripos har følgende betraktninger i sin rapport om trusselvurderinger 1999: Norge står overfor en rekke al-

vorlige kriminalitetstrusler. Noen er latente, andre mer umiddelbare. Med latente kriminalitetstrusler menes f.eks. muligheten for at kriminelle grupper fra utlandet etablerer virksomhet i Norge.

Og videre: Etter hvert som den organiserte kriminaliteten brer om seg, blir man stadig oftere vitne til at aktører i straffesaker mottar trusler eller utsettes for voldshandlinger. Dette rammer så vel polititjenestemenn og deres familier som dommere, aktører, vitner og fornærmede i straffesaker. Voldshandlinger og trusler er i første rekke meget alvorlige og ubehagelige for dem som direkte rammes, men det faktum at fenomenet viser en økende tendens, utgjør samtidig en reell trussel mot en av samfunnets grunnpillarer, nemlig rettssikkerheten.

Kristelig Folkeparti mener derfor det er nødvendig å ta i bruk nye tiltak for å bekjempe forskjellige typer kriminalitet.

Kristelig Folkeparti har, sammen med resten av komiteen, utvidet regelen til å inkludere produksjon, salg, oppbevaring og innførsel av et meget betydelig kvantum alkohol blant de lovbrudd der anonyme vitner kan benyttes.

Med det forslaget som departementet har fremmet, blir tiltaltes rettssikkerhet fortsatt ivaretatt. Anonyme vitner skal bare brukes der det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar. Dommer, aktor og forsvarer skal opplyses om vitnets identitet. Kristelig Folkeparti er enig i at det bør gis en adgang for forsvareren til å motsette seg å få vite vitnets identitet. Det er ikke vanskelig å tenke seg at det kan oppstå et vanskelig tillitsforhold mellom forsvareren og klienten hvis hun vet noe hun ikke kan si til sin klient.

Både graden og arten av anonym vitneførsel kan variere – fra fullstendig anonymitet til delvis anonymitet.

Bruk av anonyme vitner bør også være tillatt under etterforskningen, både i politiavhør og i dommeravhør. Det er viktig å gi politiet mulighet til å beskytte sine kilder, slik at vitnets identitet blir holdt hemmelig.

Kristelig Folkeparti understreker at det er særlig to tilfeller der det kan være aktuelt å benytte anonyme vitner:

1. der en tilfeldig person har vært vitne til en forbrytelse og på grunn av forbrytelsens karakter eller trekk ved lovbrøtters person frykter hevnaksjoner hvis han vitner
2. der en polititjenestemann har opptrådt som spaner eller har infiltrert et kriminelt miljø under dekknavn

Kristelig Folkeparti viser til at Den europeiske menneskerettighetskonvensjons bestemmelser om en rettfærdig rettergang ikke er til hinder for å tillate anonyme vitner. Kristelig Folkeparti vil understreke at departementet har vurdert forslaget opp mot denne konvensjonen og ikke funnet at forslaget er i strid med menneskerettighetene.

Kristelig Folkeparti understreker at proposisjonen også inneholder forslag om andre former for vitnebeskyttelse. Det dreier seg bl.a. om skjerming av vitners bopel og arbeidssted, sperring av adresse i Folkeregisteret og praktiske former for beskyttelse, som f.eks. at vitnet får en kontaktperson i politiet eller får en overfallsalarm.

På grunn av den økende kriminalitetsutviklingen har det også blitt et behov for straffebud som gir sterkere vern for aktørene i straffesaker. Derfor har departementet foreslått et nytt straffebud om «motarbeiding av rettsvesenet». Regelen omfatter alle som arbeider i politiet, påtalemyndigheten, domstolen, kriminalomsorgen, eller som har vært forsvarer, bistandsadvokat eller prosessfullmektig. Også aktørenes nærmeste omfattes av bestemmelsen.

Kristelig Folkeparti mener dette er en viktig bestemmelse som klart signaliserer alvoret i handlinger der målet er å forhindre rettsvesenets arbeid. Kristelig Folkeparti mener at straffbare handlinger mot offentlige tjenestemenn fortjener en streng straff. I likhet med departementet er Kristelig Folkeparti skeptisk til for stor bruk av minstestaffer. Maksimalstraffen for slike handlinger er høy nok, men vi mener det bør utarbeides en særskilt regel med skjerpet strafferamme for tilfeller der det blir skutt mot politiet. Dette er handlinger som utgjør en særskilt kvalifisert form for vold, og som derfor bør undergis særskilt regulering.

Kristin Krohn Devold (H) (komiteens leder): Stortinget tar i dag et viktig steg for å sikre rettssikkerheten. Intet samfunn kan fungere eller håndheve lov og rett hvis folk ikke tør å vitne om alvorlige forbrytelser i en rettsal. Jeg regner med at saksordfører vil komme inn på alle de tekniske sidene ved loven, så jeg vil bruke tiden min til å gi en del eksempler på situasjoner som vi i justiskomiteen synes har vært uholdbare, og som vi ønsker å forandre.

Jeg vil begynne med å nevne barneransakene som var oppe til doms i fjor høst og delvis også året før. I mange tilfeller opplevde vi da at barn helt nede i 14-15-årsalderen som hadde vært ofre, var livredde for å vitne om grove fysiske overgrep og ran. I Bærum ble det sagt at det var vanskelig å føre barneransakene for retten fordi så mange som halvparten av ofrene ikke torde å vitne. Jeg snakket også med en mor som sa at de ble anbefalt både av politi og forsvarsadvokater ikke å vitne, at det faktisk kunne være farlig for barnas sikkerhet å vitne. Under slike omstendigheter er det viktig at dommeren føler at han med stor sikkerhet og med loven i hånd kan lukke rettsalen og sende tiltalte ut på gangen mens vitnet avhøres, slik at man får fram viktige vitnesbyrd. I Oslo skjedde dette bare i ett tilfelle, og det gjaldt det aller yngste offeret, som var 14 år da han ble overfalt og mishandlet. Dommeren lukket da rettsalen og sendte ut tiltalte og deres heiangjeng. Jeg snakket med faren til dette offeret. Han beskriver hvordan hans lille gutt skulle stå inne i rettsalen og se på fem tiltalte, fem forsvarsadvokater i svarte kapper og en hurrangjeng på tribunen som alle satt med truende blick og med varsel om at dette skal du få igjen for etterpå. Det å stille opp i en slik situasjon og fortelle om alvorlige overgrep, er jammen ikke lett. Denne minste gutten klarte det fordi rettsalen ble lukket, og fordi dommeren reagerte slik som alle dommere i landet bør reagere. Men det nest yngste vitnet fikk ikke denne beskyttelsen, og han besvimte i rettsalen og ble forhindret fra å gi sin forklaring.

Etter at justiskomiteen i dag foretar denne lovendringsen som vi gjør, kan ikke dommerne heretter si at de ikke har lovgrunnlag for å beskytte ofre ved å sende ut tiltalte når det er høyst påkrevd, og det er særlig påkrevd der ofrene er barn.

En annen viktig sak som vi har som et eksempel, og som justiskomiteen var inne på da vi behandlet Metodeutvalgets innstilling, er den kjente «Skrik»-saken, der politifolk som var avhengig av å jobbe «under cover», som var avhengig av at ingen kjente identiteten deres, ble nektet å fremsette sitt vitnemål anonymt eller uten at identiteten deres ble kjent. Disse jobbet i et internasjonalt miljø, og det ville være umulig for dem å drive sin etterforskning internasjonalt hvis deres identitet ble kjent. Domstolen fant den gangen at det ikke var grunnlag for å holde identiteten til disse politimennene ukjent, og så man trengte en avklaring fra lovgiver. En sårn avklaring håper vi nå at vi har vært med på å gi. Politifolk som jobber «under cover», og som er avhengig av det for å utøve yrket sitt, skal selvfølgelig kunne vitne uten å stå frem med full identitet.

Vi har også hatt andre lignende saker i Norge, der viktige mennesker fra spanermiljøet ved Oslo politikammer vet at skal de tvinges til å vitne i full offentlighet i rettsalen, sitter hele det organiserte kriminelle miljøet i rettsalen og ser på og ser hvem de er, og de er ubrukelige til å kunne gjøre jobben sin i spaningsgruppen i Oslo politiet etterpå. Vi har ikke så mange dyktige spanere å ta av i Norge at vi kan kassere dem hver gang de har vitnet i en rettsal. Denne type situasjoner vil vi også nå sikre oss mot skal oppstå.

Et annet praktisk problem for mange politifolk har vært at det er så lett for de kriminelle miljøene å få tak i adressene deres, bl.a. ved å gå gjennom Folkeregisteret. Vi sier helt klart at det skal være adgang til å stå i Folke-registeret med hemmelig adresse, det skal være adgang til at enkelte også kan holde navnene sine skjult og at ikke hvem som helst kan få vite hva de heter og hvor de bor. Denne avklaringen har vi ventet på, og vi ber om å få en tilbakemelding allerede til høsten på at avklaringen er foretatt, og at politifolk heretter – og andre som trenger det – kan være sikre på at Folkeregisteret har en praksis som ikke utleverer dem unødige til voldsmenn. Dette har også vært et stort problem for kvinner som har flyktet fra særs voldelige ektemenn, og der ektemennene med letthet har kunnet spore dem opp, bl.a. ved å identifisere personnummeret deres.

Da justiskomiteen var i Italia og møtte antimafiaetterforskerne der og spurte om det var en enkel sak å få skiftet personnummer når man skiftet identitet i Italia, så de himmelfalne på oss. Går det an å skifte identitet uten å skifte personnummer? Det var spørsmålet de stilte tilbake, og det var et godt spørsmål. Når justiskomiteen i dag sier at mulighetene for å få et helt nytt personnummer må være til stede, er vi også med på å avhjelpe situasjonen for f.eks. unge kvinner som har vært utsatt for tvangsgiftestforsøk, og som blir gjenfunnet av sine voldelige fedre flere ganger fordi de bruker personnummeret som identifikator.

Vi er også kjent med at politifolk i Norge har måttet ha døgnvakt både for seg selv og for sine barn. Barn av politifolk har vært avhengig av å bli fulgt til og fra barnehagen, nærmest med livvakt, fordi disse familiene har vært utsatt for trusler fra det organiserte kriminelle miljøet. Hadde den loven vi vedtar i dag, vært vedtatt tidligere, kunne flere familiers liv vært atskillig enklere, og de kunne vært spart for en betydelig psykisk og fysisk belastning.

Det er også en økt tendens til å bruke trusler på ulike stadier av en sak som skal opp for et rettsapparat, både i venterommet utenfor rettssalen, mot vitner før de i det hele tatt har avgitt forklaring og etter at dom har falt. Det gjør at komiteen har sett et klart behov for å øke straffesammene for bruk av trusler. Trusler skal tas langt mer alvorlig. Og på dette punktet har vi kanskje foran oss en liten jobb å gjøre, etter dagen i dag. Vi vet at det er en økt tendens til at butikkansatte blir utsatt for trusler. De blir bedt om å lukke øynene så organiserte kriminelle miljøer kan bære varer rett ut av butikken, eller får vite at anmelder du oss, så er din personlige sikkerhet i fare. Disse personene må i dag gå til sak selv, personlig. Disse bedriftenes ledere kan ikke gå til sak for dem, det har med lover og regelverk å gjøre. Og på dette området er det behov for å se på lovverket for å kunne reagere tøffere mot trusler.

De siste års hendelser også når det gjelder drap, der drapene eller voldshandlingene har vært varslet på forhånd i et lokalmiljø, men der den lokale lensmannen har følt at han har ikke hatt nok virkemidler til å kunne reagere, viser også at det ikke blir reagert godt nok og tidlig nok på trusler i et lokalmiljø, i et nærmiljø, og at det kan være behov for å se på lovmessige virkemidler for å kunne lette på dette.

Til slutt vil jeg svare på Fremskrittspartiets angrep om at vi ikke gjør noe her og nå med å øke sikkerheten for politiet i form av å øke straffereaksjonene for dem som bl.a. avfyrrer skudd mot politiet. Til det vil jeg si at komiteen gjør noe som kanskje er viktigere: Vi har flertall for å pålegge Regjeringen å komme tilbake med en egen sak som skal ivareta nettopp dette så snart Riksadvokaten, som jobber med disse spørsmålene i dag, har avsluttet sitt arbeid. Så også der gir vi et arbeidsoppdrag som betyr at vi kanskje allerede til høsten kan få en lovendring som får flertall fordi den samler bred støtte, og som sikrer liv og helse til politifolk.

Summen av disse situasjonene jeg har redegjort for og det vedtaket vi kommer til å fatte i dag, øker tryggheten til aktørene i rettsapparatet betydelig. Jeg er svært glad for at det har vært mulig å samle så bred politisk støtte til dette på tross av en del skandaleoppslag både fra ulike avisredaksjoner og ulike forsvarsadvokatmiljøer om at vi fjerner rettssikkerheten. Det gjør vi ikke. Vi avleverer et alvorlig premiss for at rettssikkerheten i det hele tatt skal finnes!

Jan Petter Rasmussen (A) (ordfører for saken): Ved å åpne for anonym vitneførsel passerer en en terskel i norsk rettssystem. Dessverre er det slik at kriminelle i

større grad enn tidligere utøver vold eller truer med å utøve vold overfor aktører i rettssystemet. Problemet er økende; derfor er det nødvendig å gå til dette skrittet.

Hvis et vitne eller andre aktører i en straffesak utsettes for trusler fra den tiltalte eller personer i det aktuelle kriminelle miljø, er dette en trussel mot rettssamfunnet. Vitner har en spesiell rolle i en straffeprosess, og vitneprovet er ofte avgjørende for om en skyldig blir dømt eller ei. Samfunnet kan ikke akseptere at rettsvesenet kan mislykkes i straffeforfølgelsen mot en mistenkt fordi vitner er skremt fra å vitne fritt og sannferdig, som det heter i Europarådets rekommandasjon om trusler mot vitner og den tiltaltes rett til forsvar.

For Arbeiderpartiet er det av avgjørende betydning at den tiltaltes forsvarer får en rett til å vite et anonymt vitnes identitet. Vi er imidlertid klar over at forsvareren kan komme i en vanskelig situasjon i forhold til tiltalte, og derfor sier vi en *rett* og ikke en *plikt* til å kjenne vitnets identitet. Aktor og dommere må også kjenne til hvem vitnet er, og fagdommere og lekdommere må likestilles på dette punktet.

Vilkårene som gis for at en skal åpne for bruk av anonyme vitner i norske straffesaker, må være strenge. Det må være en reell fare for en alvorlig forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten til vitnet eller til noen av dets nærmeste, før et vitne tillates å opptre anonymt. Anonym vitneførsel skal også kunne tillates i tilfeller der det er fare for at det blir vesentlig vanskeligere for et vitne å opptre som spaner eller infiltrere seg i et kriminelt miljø under dekknavn – «under cover agent», som det heter – i senere straffesaker hvis identiteten blir kjent. Dette var for øvrig også representanten Krohn Devold inne på.

Jeg vil understreke at anonym vitneførsel bare skal kunne brukes hvis det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar.

I januar 1999 fikk lagdommer Mary-Ann Hedlund i oppdag fra Justisdepartementet å utrede spørsmålet om bruk av anonyme vitner. Hedlund går i sin utredning inn for at det på etterforskningsstadiet bør være en generell adgang til å holde vitners identitet skjult for den tiltalte. Hun fraråder imidlertid på det nåværende tidspunkt å åpne for at vitner skal kunne forklare seg for retten under full anonymitet. Derimot er hun mer åpen for forskjellige former for delvis anonymitet.

Jeg vil ikke gå nærmere inn på detaljene i hennes utredning, bortsett fra en viktig konklusjon hun trekker, nemlig at bruk av forklaringer fra anonyme vitner i seg selv ikke er i strid med krav til rettferdig rettergang som settes i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, artikkel 6 (1) og (3) (d). Det vil igjen si at det langt på vei er opp til de nasjonale myndighetene å ta avgjørelse om anonym vitneførsel skal kunne tillates eller ei.

Justisdepartementet er enig i Hedlunds konklusjon. Det samme er regjeringsadvokaten som bl.a. uttaler at forslaget om bruk av anonyme vitner synes å ligge «innenfor de rammer som hittil er trukket opp gjennom

rettspraksis fra kontrollorganene under EMK», Den europeiske menneskerettskonvensjonen.

Jeg har tidligere i innlegget så vidt vist til Europarådets rekommandasjon om trusler mot vitner og den tiltaltes rett til forsvar. Hovedhensikten med rekommandasjonen er å samordne og bevirke medlemsstatenes initiativ for å beskytte truede vitner, samtidig som den tiltaltes rett til et effektivt forsvar blir ivarettatt.

Jeg viser videre til proposisjonens omtale av rekommandasjonen, der det heter:

«Anonymitet bør bare tillates når vitnets liv eller frihet er alvorlig truet, eller hvis det er tale om en polititjenestemann som har arbeidet som «under cover agent» og hans mulighet til å arbeide i framtiden er alvorlig truet. Det bør kunne antas at vitnemålet vil ha vesentlig betydning for opplysningen av saken. En beslutning om anonymitet bør behandles av retten, slik at forsvaret gis anledning til å imøtegå behovet for anonymitet, samt å komme med innvendinger mot vitnets troverdighet mv.»

Dette siste er lagt til grunn i det foreliggende forslag, ved at en begjæring om anonym vitneførsel skal behandles av tre fagdommere i lagmannsretten og av administrator i herreds- eller byretten.

Når det dreier seg om anonym vitneførsel under saksforberedelsen, som det også åpnes for i proposisjonen, blir det i disse tilfeller forhørsretten som må ta en eventuell beslutning. Det legges også vekt på at en avgjørelse om anonym vitneførsel treffes ved kjennelse, og at den kan påkjæres. Det skal også være plikt til å begrunne en kjennelse om anonym vitneførsel. For at spørsmålet om anonymitet for et vitne skal kunne behandles, er det en selvfølge at det er oppnevnt offentlig forsvar før så skjer. Dette gjelder også hvis spørsmålet er aktuelt under saksforberedelsen.

EUs ministerråd vedtok 23. november 1995 en resolusjon om beskyttelse av vitner i forbindelse med bekjempelsen av internasjonal organisert kriminalitet. Resolusjonen fremholder at hel eller delvis anonymitet for truede vitner er et aktuelt virkemiddel som statene anbefales å vurdere å ta i bruk i straffeforfølgningen av internasjonal organisert kriminalitet.

Hovedregelen i de europeiske land er at anonym vitneførsel ikke er tillatt. Flere land har imidlertid unntaksbestemmelser som tillater hel eller delvis anonymisering, bl.a. England og Nederland. Pr. dags dato er anonym vitneførsel ikke tillatt i noen av de andre nordiske land. Når en nå i Norge går til det skritt å åpne for muligheten for anonym vitneførsel, er det nødvendig, i tillegg til trusselvurderingen, at listen legges høyt for hvilke typer saker dette kan tillates i. Det vil dreie seg om drap, grov legemsbeskadigelse, legemsbeskadigelse med døden til følge, voldtekt, kidnapping, ran, grovt ran, utpressing, alvorlige narkotikasaker, hvitvasking av penger, flykapring og brudd på det nye straffebudet om motarbeiding av rettsvesenet som lanseres i denne proposisjonen. Omtale av dette forslaget kommer jeg for øvrig inn på senere i innlegget.

Alle nevnte forhold ligger i Justisdepartementets forslag. I tillegg foreslår en enstemmig justiskomiteé at bestemmelsen om produksjon, salg, oppbevaring og innførsel av et meget betydelig kvantum alkohol tas med under de typer lovbrudd som kan føre til anonym vitneførsel. Ut fra høringsrunden, der høringsinstanser beskriver deler av dette kriminelle miljøet som meget hardt, finner vi det riktig å inkludere den grove spritkriminaliteten. I samme forbindelse ber vi også Regjeringen vurdere å heve strafferammen i alkoholloven § 10-1 tredje ledd fra seks til ti år. Blir denne strafferammen hevet, blir det mulig å ta i bruk ulike ekstraordinære etterforskningsmetoder i denne type saker. Så det er ikke bare det at vi får det inn på listen over saker der det kan forekomme anonym vitneførsel, men det får også følger ellers for måten en kan etterforske på.

Det er viktig å understreke at en beslutning om at et vitne skal kunne opptre anonymt, ikke må tas til inntekt for at retten mener at den tiltalte er skyldig. I den forbindelse vil jeg minne om at Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i flere saker har godtatt bruk av anonyme vitner. I proposisjonen legges det vekt på at vitneprovet til et anonymt vitne ikke kan være det eneste eller hovedsakelige bevis for domfellelse. Dette skulle også være i tråd med Den europeiske menneskerettighetsdomstolens praksis.

Jeg deler imidlertid departementets syn om at det ikke er riktig å ta inn som et uttrykkelig vilkår i loven at vitneprovet ikke må være av avgjørende betydning for sakens utfall. Det er ikke vanlig i vår prosesslovgivning at det oppstilles regler for hvor stor vektlegging vitnebevis kan ha.

Andre tiltak som gjør vitneplikten mindre belastende, er også viktige for at de nødvendige opplysninger skal kunne komme fram under en straffeprosess. Det kan f.eks. være å unnlate å oppgi bosted/arbeidssted, tiltak slik at den tiltalte ikke kan se vitnet når det forklarer seg i retten, og det kan også være at den siktede eller andre må forlate rettssalen når et vitne forklarer seg. Jeg vil spesielt peke på de tilfeller der vitner og/eller den fornærmede er mindreårig.

Rettspraksis fram til nå, etter at det i 1994 ble åpnet for adgang til å nekte tiltalte å være til stede av hensyn til fornærmede når sistnevnte forklarer seg, tyder på at bestemmelsene praktiseres for strengt i saker der den fornærmede er mindreårig. Dette ønsker nå en samlet justiskomiteé en endring på ved at vi foreslår endringer i straffeprosessloven §§ 245 og 284, der vi nå slår fast:

«Ved avhør av fornærmede eller av et vitne under 18 år kan retten treffe beslutning om at siktede eller andre skal forlate rettssalen, også hvis særlige grunner gjør at hensynet til henholdsvis fornærmede eller vitnet tilsier det».

Med dette ønsker vi å slå fast at det er et viktig moment i seg selv at en fornærmet eller et vitne er mindreårig, i dette tilfellet definert ut fra en aldersgrense på 18 år.

Jeg vil spesielt peke på at det ikke bare er den tiltalte, men også andre tilstedeværende som kan bli pålagt å forlate rettssalen, og det har å gjøre med den atmosfæren som kan oppstå i en rettssak der mindreårige er involvert.

Politiet og Riksadvokaten har kommet med innspill når det gjelder aktuelle endringer i folkeregisterloven. De mener at adgangen til å beskytte personopplysninger må utvides. Det er jeg helt enig i. I denne sammenheng må det dessuten åpnes for at en person skal kunne få nye personopplysninger.

De andre nordiske land har eller har foreslått straffebud som verner aktører i rettsvesenet. Dette i seg selv, men først og fremst det at bruk av trusler og vold mot vitner og andre aktører i straffesaker er et tiltakende problem, tilsier at vi også i Norge får et straffebud om det samme. Departementet foreslår at en bruker betegnelsen «motarbeiding av rettsvesenet» i forslaget innledning, noe som etter min mening er godt dekkende.

At det er aktører i videste forstand i forbindelse med en rettsprosess som blir beskyttet, og at også aktørenes nærmeste er omfattet, er meget tilfredsstillende.

Det er viktig å få slått fast at det nye straffebudet dreier seg om handlinger som rettssystemet tar sterk avstand fra, og at det er avgjørende for straffbarheten om handlingen vil kunne påvirke aktører i rettsvesenet til å foreta eller la være å foreta en handling. De foreslåtte strafferammer på fem år, eller ti år ved gjentakelse eller hvis handlingen er utført under særdeles skjerpene omstendigheter og det foreligger forsett, markerer tydelig alvorret i slike handlinger og at de er uakseptable.

Justiskomiteen har ved flere anledninger påpekt alvorret i barnemishandlingssaker og bad i Budsjett-innst. S. nr. 4 for 1999-2000 Justisdepartementet vurdere om det er behov for endringer for å sikre en tilstrekkelig streng straffereaksjon. I vår komiteinnstilling i denne saken har vi tatt til etterretning departementets svar om at domstolene legger nok vekt på at det dreier seg om vold mot barn, og at barnemishandling straffes strengt sett i forhold til andre forbrytelser. Det som imidlertid er viktig, er at barnemishandling ikke bare dømmes etter § 219 i straffeloven, men i praksis i kombinasjon med §§ 228 og 229 om legemsfornærmelse og legemsbeskadigelse. Barnemishandling er uakseptabelt og skal dømmes strengt.

Når det gjelder vold mot offentlige tjenestemenn, går alle utenom Fremskrittspartiet mot å innføre egne minstestrafte. Flertallet går heller ikke inn for å innføre nye særskilte minstestrafte mot vold generelt. I forhold til moderne prinsipper for straffeutmåling må den utmålte straffen bygge på en totalbedømmelse av både den straffbare handlingen, gjerningsmannens person, handlingens grovhet og eventuelle andre forhold som kan ha betydning i den aktuelle sak.

Det er også enighet blant det samme flertallet om at maksimumsstraffene i straffereglene om vold er høye nok. Riksadvokaten har for øvrig i så måte kommet med klare signaler.

Justisdepartementet har imidlertid bedt Riksadvokaten vurdere om det bør tas inn en særskilt regel i straffeloven med en skjerpet strafferamme for tilfeller der det blir skutt mot politiet. Dette dreier seg om en særlig kvalifisert form for vold, og det er viktig at dette arbeidet blir gitt prioritet, slik at en slik regel kan komme inn i

(Rasmussen)

straffeloven. Alt skulle tyde på at det her er flertall for at det vil kunne skje. For øvrig kan nevnes at en samlet justiskomite støtter departementets forslag om at også enkeltmedlemmer av Regjeringen, Stortinget og Høyesterett skal kunne beskyttes etter straffeloven § 99. I dag foreligger det i forhold til denne paragrafen kun kollektiv beskyttelse.

Ifølge departementet kan de foreslåtte lovendringene få både administrative og økonomiske konsekvenser. Betydningen av de foreslåtte endringer er imidlertid så stor at både de rettsmessige, menneskelige og samfunnsmessige fordelene er langt viktigere enn disse konsekvensene.

Lovendringene i dette forslaget er prinsipielle og av stor betydning. Derfor er det naturlig at det foreslåtte lovforslaget totalt sett blir gjennomgått og etterkontrollert fire til fem år etter at det er satt i verk. Stortinget må om nødvendig foreta eventuelle endringer eller justeringer hvis det skulle være behov for det.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg skal konsentrere meg om det som er hovedfokus og det vanskelige prinsipielle spørsmålet som behandles her i dag, nemlig hvorvidt det skal åpnes for bruk av anonyme vitner i Norge. Dette er et prinsipielt sett veldig vanskelig rettssikkerhetsspørsmål, for i en rettsstat dreier det seg ikke bare om å få dømt noen, men om å få dømt den rette. Det betyr at man må ha muligheter for et forsvar til å krysseksaminere og sjekke vitneprov.

Dette er en sak som behandles etter en utredning som har anbefalt at man ikke går for anonymisering av vitner, en utredning der man hadde kort frist, høringsfristen har vært kort, og Metodeutvalget foreslo at man skulle nedsette et eget utvalg til å vurdere disse vanskelige spørsmålene. Men likevel rushes denne saken igjennom i Stortinget, selv om ingen andre land i Norden har åpning for anonymisering av vitner og få andre land i Europa har det.

Det er meget opplagt at det er en alvorlig trussel mot rettssikkerheten at vitner kan utsettes for trusler som gjør at vitneforklaringer endres, som gjør at man ikke tør å vitne osv. Det er også en kjensgjerning at dette er et økende problem. Det som forundrer meg, er at man åpner for anonymisering av vitner, men at det ikke er hovedfokus i saken om trusler mot vitner.

Det er tre kategorier av vitner der man ser det som aktuelt og mulig å ha anonyme vitner. Det er såkalt tilfeldige vitner, altså de som tilfeldig kommer forbi en situasjon og blir vitne til en alvorlig og grov handling. Ifølge politiet og ifølge en svensk undersøkelse er dette vitner som i liten grad utsettes for trusler – nesten aldri. De som utsettes for trusler, er folk som har kjennskap til miljøet, som er kjent for siktede fra før, som kanskje er i familie med siktede, dvs. situasjoner der anonymisering er helt umulig, fordi vitneprovet i seg selv vil fortelle hvem det er som er vitne.

Den andre situasjonen gjelder vitner i selve det kriminelle miljøet, som kanskje er i en situasjon hvor de har betydelig egeninteresse i å legge skylden på den som er

siktet i saken. Departementet problematiserer også det og mener at det ikke er et spesielt egnet miljø å hente anonyme vitner fra.

Den tredje kategorien er polititjenestemenn – ikke bare spanere, men også vanlige polititjenestemenn. Vi vet at dette er folk som gjør en viktig jobb på vegne av samfunnet, men som i stadig større grad utsettes for trusler, ikke bare mot seg selv, men også mot familiemedlemmer. I SV har vi kommet til at det er uakseptabelt at tjenestemenn utsettes for den type trusler at de ikke kan gjøre en jobb på vegne av samfunnet i rettssikkerhetens navn. SV foreslår derfor at man åpner for bruk av anonymisering av vitner, men knytter dette til polititjenestemenn. På de andre områdene tror vi at problemstillingen er annerledes enn det komiteflertallet og departementet mener.

Jeg tror at anonymisering av vitner kan føre til det motsatte av det som er tenkt. Det kan f.eks. være sånn at flere påberoper seg anonymitet for å vitne. Når departementet og komiteen samtidig sier at et anonymt vitneprov ikke kan være avgjørende for en domfellelse i en sak, kan man komme i den situasjon at man svekker muligheten for å domfelle en gjerningsmann hvis anonymisering av vitneutsagn får stor utbredelse.

Norge er et lite og oversiktlig land. Jeg er forundret over at ikke departementet og komiteen legger mye større vekt på hva man skal gjøre for å beskytte vitner som siktede vet hvem er, for det er der hovedtrusselen mot vitner ligger – vitner som ikke på noen måte lar seg anonymisere. Det er der de alvorlige truslene i familiesaker ligger. Det er der de alvorlige truslene i forbindelse med folk som tyster fra kriminelle miljøer, ligger. Og det er der Norge har helt spesielle utfordringer.

Komiteen og departementet går ikke inn for et organisert vitnebeskyttelsesprogram. De argumenterer med at det er lite aktuelt i Norge å lage den slags type planer, fordi det er så få saker, og det er nok riktig. Men vi har en ulempe i forhold til mange andre land med større forhold, ved at det der er mulig f.eks. å skifte identitet på personer uten at man blir sporet opp. Hvordan sikrer man vitners beskyttelse i et lite og oversiktlig land, der det er veldig lett å finne fram til enkeltpersoner, og hvor til og med Oslo er en småby? Det burde vært hovedfokus i denne saken. Det er det som kunne betydde at man kom videre på dette.

Jeg vil gjerne ta opp det forslaget som er omdelt på plassene.

Presidenten: Kristin Halvorsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Tor Nymo (Sp): Odelstinget vedtar i dag flere endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier. Lovendringene vil særlig ha betydning ved organisert kriminalitet og annen alvorlig kriminalitet.

I praksis vil det si at det på nærmere vilkår åpnes for bruk av anonyme vitner i norske straffesaker. Etter gjel-

dende lov har det ikke vært adgang til å føre anonyme vitner for retten. Politiet har inntil nå hatt begrensede muligheter til å love en informant eller et politivtne anonymitet.

Det er liten tvil om at forbryterne i langt større grad enn tidligere utøver vold eller truer med å utøve vold mot aktører i straffesaker. Formålet er å hindre at en forbrytelse blir anmeldt, eller å påvirke representanten for domstolene, politiet, påtalemyndigheten, forsvarerstanden eller kriminalomsorgen i hans arbeid med straffesaker. Det kan også være for å hevne seg på noen som har deltatt i en straffesak.

Vi kan ikke akseptere at vitner og andre aktører i straffesaker utsettes for trusler og represalier. Vi kan heller ikke akseptere at rettsfunnsnettets evne til å avdekke og bekjempe alvorlig kriminalitet svekkes fordi vitner ikke tør stå fram med det de vet.

Et grunnleggende trekk ved vårt strafferettssystem er at lovbrøtere skal stilles til ansvar overfor samfunnet. Hvis vitner ikke tør forklare seg, får vi den meget uheldige situasjon at jo mer ondsinnet og hensynsløs en forbryter er, desto vanskeligere blir det å få ham dømt.

Når Odelstinget i dag sier ja til lovendringene, er det liten tvil om at de er i samsvar med folks rettsfølelse. Folk flest opplever daglig hvordan det kriminelle miljøet også i vårt land hardner til. Det vil da oppleves som naivt hvis ikke vitner og andre aktører i straffesaker gis beskyttelse som kan demme opp for utøvelse av vold eller trusler om vold.

Senterpartiet har vært og er opptatt av den enkeltes rettsikkerhet. Vi er imidlertid helt innforstått med at lovforslagene kan ha en negativ rettsikkerhetseffekt for den som sitter på tiltalebenken. Men dette må veies opp mot den langt alvorligere effekt det har at borgere ikke tør stå fram med sine vitnemål.

Avveiningen er ikke lett. Men totalt sett er vi i Senterpartiet overbevist om at ordningen med anonyme vitner vil tjene rettsstaten. En handlingslammet rettsstat er det verste av alle utganger på disse vanskelige spørsmålene. Lovforslagene er et viktig bidrag for å unngå det.

Odd Einar Dørum (V): Både proposisjonen fra departementet og innstillingen er holdt i en nøktern tone, og det er det all mulig grunn til når man skal avveie viktige dilemmaer i rettsstaten og finne praktiske løsninger.

Fra Venstres synspunkt inneholder innstillingen, som er enstemmig, og som vi slutter oss til på alle punkter, en rekke viktige tiltak. For det første de tiltakene som representerer skjerpede straffereaksjoner mot alle som truer alle som deltar i den rettslige prosess, enten det er vitner, folk i rettsapparatet eller politifolk. For det andre muligheten for mennesker til å være anonyme kilder for politiet i de situasjoner hvor de ikke skal brukes som vitner. Og for det tredje det spørsmål som representerer det klassiske liberale dilemma, nemlig rettsstaten i møte med en brutalisert kriminalitet, og hvordan rettsstaten, som går langt videre enn rettsvesenet, da skal opptre i forhold til rettsvesenet for å sikre en rettsprosess, sikre offer og også sikre tiltaltes rettigheter. Det er denne avveiningen

som er gjort. Og det er ingen grunn til å legge skjul på at det er et dilemma.

Når vi etter en samlet vurdering har kommet fram til at det dilemmaet finner en løsning slik som det er gjort fra departementets side og i komiteens innstilling, er det på grunn av den forråelse en har i deler av kriminalitetsbildet og det alvor som spesielt politifolk møter, men som også andre norske borgere møter. Samtidig er det grunn til å ha den type nøkternhet som ligger i innstillingen, hvor tiltakene gjerdes inn. De gjerdes inn i forhold til den rent prosessuelle beskrivelse av når de skal brukes, men kanskje viktigere, de gjerdes inn ved å være veldig nøkterne i forhold til i hvilke situasjoner i vårt land dette vil være aktuelt. For det er ingen tvil om – som representanten Halvorsen var inne på – at vi lever i et land som i mange sammenhenger er svært oversiktlig, og det å føre et anonymt vitne har jo kun hensikt i de tilfeller hvor anonymiteten er reell og ikke kun teoretisk. Så derfor er jeg glad for denne nøkternheten. Men når vi etter en samlet vurdering på tross av dilemmaene og på tross av at man kan komme i situasjoner hvor også forsvarerne i ytterste fall heller ikke vil kjenne vitnets identitet – for det er jo slik det er lagt opp til – er det ingen tvil om at man må være åpen på at man da har krysset en grense, og at det er et dilemma.

Jeg syns også det er svært viktig at både departementet og komiteen legger opp til det som etter hvert har blitt praksis i en del viktige, nye kriminalpolitiske sammenhenger, nemlig at man ønsker å evaluere dette etter en periode på fire til fem år. Det bør man så absolutt gjøre. Fra mitt ståsted er det viktig at lovgivning treffer, og at lovgivning treffer slik den skal.

Jeg vil dvide noe ved det som jeg også syns komiteen har brukt noe knapp tid på, nemlig de ulike muligheter til å beskytte vitner. Her kan man jo si at landet er oversiktlig, slik at det ikke er så lett å se den praktiske betydningen av det. Ja, men Norge er jo ikke det eneste land som har dette behovet i forhold til land rundt oss. Dette var kanskje det felt hvor man sammen med andre land i Norden kunne utvikle et beskyttelsesprogram. Dette var et av de felt hvor kanskje det at vi har et nordisk fellesskap, kunne bli mer enn glade ord og muntre festtaler, og hvor det faktisk er mulig. Vi har jo et felles arbeidsmarked og har hatt det i lengre tid med andre nordiske land, spesielt med Sverige og delvis med Danmark. Det er klart at i en slik sammenheng kan det være mulig å lage et program som i visse sammenhenger kan beskytte vitner.

Jeg er også glad for det initiativ som ligger i denne saken og i komiteinnstillingen om å se på spørsmålet om hemmelig identitet. Representanten Krohn Devold var inne på det i sitt innlegg når det gjelder de praktiske sider som ligger i innstillingen, men vi er også borti spørsmålet om personnummer. Vi vet at svenskene har et tredledet system, som er beskrevet i innstillingen. Det er all mulig grunn til at vi skal se på det. Det bør være mulig for mennesker som forfølges av personer som opptre voldelig mot dem, å kunne beskytte seg på den måten.

Jeg er også glad for at flere representanter har nevnt det arbeid som jeg er kjent med at Riksadvokaten driver

med, nemlig å se på spesielle straffebed mot dem som skyter mot politiet, og jeg vil tilføye spesielle straffebed også mot dem som i forbindelse med biljakt stikker av fra politiet og kun risikerer bøter. Dette er viktige tiltak.

Men i sum velger vi i avveiningen mellom de rettsstatlige dilemmaer som ligger i alle rettigheter for den siktede i en rettssak, og det at rettsstaten skal ha mulighet til også å nå de ytterste former for kriminalitet, å stå på det som er innstillingen. Vi gjør det også i den nøkternhet at vi tror det er få tilfeller det gjelder, men det gis et veldig viktig signal gjennom de tiltakene som er fremmet. Det er også viktig for samfunnet at vi er villig til å evaluere det etter en fire–femårsperiode.

Statsråd Hanne Harlem: Mye tyder på at forbrytere i større grad enn tidligere utøver vold eller truer med å utøve vold mot aktører i straffesaker. Formålet kan være å hindre at forbrytelsen blir anmeldt, eller å påvirke en vitneforklaring for politiet eller for retten, eller det kan rett og slett være å hevne seg på noen som har deltatt i en straffesak.

Politi og påtalemyndighet rapporterer om at vi i de senere årene har sett en utvikling i retning av at profesjonelle kriminelle i større utstrekning enn tidligere benytter seg av vold og/eller trusler for å sikre sine interesser og også for å vanskeliggjøre politiets etterforskning. I konkrete saker hender det ofte at personer endrer forklaring under etterforskning, eller at et vitne i retten benekter innholdet av tidligere avgitte forklaringer. I en del tilfeller er det grunn til å tro at vedkommende har mottatt alvorlige trusler, særlig gjelder dette i alvorlige narkotikasaker. Ikke sjelden forekommer det trusler mot ansatte i politiet og deres familier. Det har også vært tilfeller av alvorlige trusler rettet mot dommere.

Et grunnleggende trekk i et rettssamfunn som vårt er at lovbrutere skal stilles til ansvar, i alle fall hvis forbrytelsen er av en viss alvorlighetsgrad. Når vitner utsettes for trusler fra den tiltalte eller personer i hans miljø, er det en alvorlig trussel mot rettssamfunnet. Vår evne til å bekjempe alvorlig kriminalitet svekkes, fordi vitner og andre ikke tør å stå frem med det de har opplevd og vet. I den proposisjon Stortinget i dag behandler, har departementet en rekke endringer i straffeloven og straffeprosessloven for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier. Jeg er glad for at en enstemmig justiskomite i det alt vesentlige støtter forslagene i proposisjonen.

Forslagene må ses i sammenheng med to andre viktige lovendringer den senere tiden, innføringen av nye regler om inndraging av utbytte og innføringen av nye regler om etterforskningsmetoder. Til sammen bør disse lovendringene gjøre politiet og påtalemyndighet bedre rustet i bekjempelsen av organisert kriminalitet og annen alvorlig kriminalitet. Hvis erfaringen viser at vi har ytterligere behov, er jeg innstilt på å komme tilbake til Stortinget med det.

Forslaget om å åpne for bruk av anonyme vitner i norske straffesaker, men under strenge vilkår, vil imøtekomme behov som representanten Krohn Devold beskrev godt i sitt innlegg. Jeg er enig i at det ligger viktige di-

lemmaer her. Men jeg mener at det forslaget som departementet og Regjeringen har fremmet, har klart å balansere det dilemma vi møter. Jeg er dermed ikke enig med SV i det forslaget de har fremsatt, for jeg er redd for at vi ikke ivaretar det formålet vi ønsker å ivareta, hvis vi bare gir mulighet for å føre anonyme politivitner. Særlig vil jeg peke på det forhold som representanten Halvorsen viste til, at det ikke er ofte det er snakk om trusler mot tilfeldighetsvitner. Jeg vil peke på at det er et problem at vi vet jo egentlig ikke det, for når vitner utsettes for trusler, kommer de ikke til politi og domstoler. Det andre jeg vil peke på, er at med forslaget til SV unntar man også muligheten til å bruke anonyme vitner i alle andre ledd av straffesaksbehandlingen enn for selve domstolen. Jeg tror at muligheten for å bruke anonyme vitner kan praktisk sett være vel så viktig på etterforskningsstadiet, hvor man kan bruke informanter – det vil ikke være avgjørende i den endelige domstolsbehandlingen, men vil gi politiet nødvendig informasjon for å gå videre i etterforskningen.

Jeg understreker at departementets vurdering er at ordningen ikke er i strid med våre internasjonale menneskerettighetsforpliktelser, og at Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har godtatt bruk av anonyme vitner. Det er nevnt her at vel så viktig som lovendringer er å klare å få til vitnebeskyttelse, og det er jeg enig i. Og jeg er enig i komiteens forslag om å utvide adgangen til å utvise tiltalte eller andre fra rettssalen når et vitne under 18 år forklarer seg. Det er en fornuftig utvidelse.

Også spørsmålet om beskyttelse av personopplysninger er viktig, og departementet er allerede i gang med, sammen med Finansdepartementet, å arbeide med å få gjennomført slike endringer som gjør at vi i større grad kan beskytte personopplysninger.

Jeg er også innstilt på å ha stort trykk på det arbeidet som går på å utvikle en idéhåndbok til bruk i saker der det er behov for å beskytte vitner, og jeg tar definitivt med meg oppfordringen fra representanten Dørum om også å se på dette i et nordisk samarbeid.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på tre minutter.

Jan Simonsen (Frp): Justiskomiteens leder, representanten Kristin Krohn Devold, gav i sitt innlegg en glimrende beskrivelse av hvordan det føles for unge mennesker i 14-, 15-, 16-årsalderen å måtte stå fram og vitne mot ransmenn og kriminelle ungdommer og være livredde for hevneaksjoner fra beinharde kriminelle miljøer.

Det som bekymrer meg, er at Sosialistisk Venstreparti ikke ønsker å gi noen beskyttelse for disse unge menneskene som er livredde når de tvinges til å stå fram i retten, men ønsker å begrense adgangen til anonym vitneførsel for å beskytte polititjenestemenn. Jeg finner det både inhumant og uverdige å tvinge disse unge menneskene til å vitne i full åpenhet når de risikerer å bli psykisk og fysisk knust av beinharde kriminelle ungdomsgjenger.

Det alternativet å la disse unge menneskene slippe å vitne i det hele tatt, er ikke noe akseptabelt alternativ, for

det vil da føre til at disse kriminelle ungdommene, ransmennene, forbryterne, går fri og kan fortsette med sin ødeleggende virksomhet mot andre mennesker. Anonym vitneførsel er det eneste alternativet. Jeg forstår Sosialistisk Venstrepartis betenkeligheter. De argumentene som blir brukt, er for så vidt relevante nok, men de må ses i forhold til den hjerteskjærende råheten det er ikke å ha adgang til anonym vitneførsel og dermed tvinge mennesker til å stå fram i en vitneboks livredde for eget liv og helse og livredde for familiens liv og helse.

Så argumenter Sosialistisk Venstreparti med at det er ikke så veldig ofte det er behov for anonyme vitner, for trusler mot tilfeldig forbipasserende eller ofre skjer ikke ofte. Vel, det vet man ikke så forferdelig mye om, men la oss nå si at det var tilfellet. Da er ikke det noe argument mot å tillate anonym vitneførsel i de tilfellene hvor det er nødvendig, snarere tvert imot. Hvis dette ikke er noe stort problem og det ikke vil skje i så veldig mange rettsaker, burde det være mulig også for Sosialistisk Venstreparti å gi beskyttelse for disse ofrene, men dessverre viser SVs holdning i denne saken at SV ikke har særlig mye omsorg for kriminalitetens ofre.

Helt til slutt: Representanten Kristin Krohn Devold refererte til at komiteen enstemmig ber Regjeringen fremme sak om skjerpede straffer i de tilfellene hvor det blir skutt mot polititjenestemenn. Det er vel og bra. Men Kristin Krohn Devold og andre representanter for flertallet ønsker altså ikke å øke minimums- og maksimumsstraffene i de tilfellene hvor det blir brukt annen type grov vold mot polititjenestemenn, altså trussel om tørre never, slagvåpen eller kniver. Det gir ikke polititjenestemenn den ønskede beskyttelsen. Det regner jeg med at det norske politikorpset vil merke seg.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil bare innlede med å si at når vi får en egen sak tilbake igjen om hvordan vi skal behandle trusler med skytevåpen mot politiet, vil vi få full anledning til å gå igjennom andre typer voldstrusler mot politiet, og det forbeholder Høyre seg selvfølgelig retten til å gjøre. Men vi ønsker bare å behandle alle disse spørsmålene samlet etter at Riksadvokaten har framlagt sin anbefaling.

Men det jeg tegnet meg til, var i grunnen forslaget fra Kristin Halvorsen. SV har et handikap, og det er at de ikke får anledning til å delta på komiteens høringer. Der kommer det fram mye nyttig informasjon. Mange av disse eksemplene som berører f.eks. situasjonen for tilfeldige vitner, har vi jo nettopp ofte fått i komitehøringene, både når vi har hatt møte med representanter for skandinavisk politi som jobber mot organiserte kriminelle miljøer – et seminar hadde vi på Oslo politikammer – og i høringsinnspill f.eks. fra Kripos. Derfor vil jeg nevne et helt konkret eksempel om trusler mot tilfeldige vitner. Dette eksemplet er fra Sverige, og det kan være greit, for da gjør det det litt lettere å holde selve saken skjult for det norske miljøet:

Det var tre personer på et torg som ble vitne til en grusom mishandling. Det er noe som skjer ganske ofte. Overfall og vold skjer ute i det offentlige rom, og tilfel-

dig forbipasserende kan se det. Det som skjedde, var selvfølgelig at disse vitnene var villig til å avgi politiforklaring. Men så ble de oppsøkt hjemme én etter én av det organiserte MC-miljøet. De ble truet, ikke bare til å trekke forklaringene sine, men til å betale erstatning til volds mannen for tapt arbeidsfortjeneste som ble påført ham ved at denne saken i det hele tatt ble anmeldt. Tre vitners familier ble terrorisert og psykisk ødelagt, og vitnenes familier og foreldre ble ikke fulgt alvorlig nok opp da de henvendte seg til politiet. Det burde være unødvendig å si at alle vitnene trakk forklaringene sine.

Dette var et eksempel fra det organiserte kriminelle miljøet i Sverige. Kripos var helt tydelig på at slike ting også skjer i Norge. Det at vi er i forkant av lovgivningen i Europa til å følge opp disse konkrete situasjonene, er noe Norge for en gangs skyld bør ta ære for. Det er ikke noe mål i seg selv alltid å komme diltende til slutt. Vi har Europarådets rekommandasjon i ryggen, og vi har konkrete dommer i Europadomstolen i ryggen når det gjelder å tillate anonym vitneførsel.

Jan Petter Rasmussen (A): Jeg vil bare peke på at det i det endelige forslaget i innstillingen er en mangel. I §§ 245 og 284, som jeg refererte til i mitt hovedinnlegg, snakkes det om fornærmede og vitner under 18 år. Det står nå i § 245: «Ved avhør av fornærmede eller av et vitne under 18 år ...» og i §284: «Ved avhør av fornærmede eller et vitne under 18 år ...» Det kan tolkes som at både fornærmede og vitnet må være under 18 år. Det som må stå der, er: «Ved avhør av fornærmede eller ved avhør av vitne under 18 år ...» Ellers kan det bli en innskrenkning. I dag gjelder det jo for fornærmede uansett, og det ønsker vi ikke innskrenket. Det vil jeg skal bli protokollert så vi får det rettet opp i begge paragrafene.

Kristin Halvorsen (SV): Det som forunder meg i denne saken, er at det ikke fokuseres mye sterkere både fra departementets og komiteens side på hva man faktisk gjør for å beskytte vitner som er kjent for den siktede. For det vil være den vanlige situasjonen. I de aller fleste saker der f.eks. ungdom er offer for barneran, er ofrene personer som de siktede vet hvem er. Vi vet at i veldig mange slike saker utsettes folk for alvorlig vold eller trusler, trusler mot småsøsken osv. Så hovedfokus i forbindelse med å sikre vitner og få folk til å tørre å stå fram dreier seg om hvordan man faktisk kan sikre trygghet for dem som siktede eller siktedes miljø vet hvem er. Det er hovedpoenget. Men der er komiteen nesten helt uinteressert. Komiteen og departementet ønsker ikke å lage et vitnebeskyttelsesprogram. Selv om vi kunne se Norden som helhet – som representanten Dørum var inne på – i de mest dramatiske sakene, hvor det dreier seg om å skifte identitet f.eks., er man gjenkjennelig som nordmann i Danmark eller i Sverige, og særlig i Finland. Så vi er i en spesielt krevende situasjon i et såpass lite, oversiktlig samfunn som vi er for å kunne sikre vitners trygghet, og vi har mindre mulighet til å sikre vitners anonymitet enn de fleste andre land. Det er en spesiell utfordring for oss, og det burde hovedfokus være.

Jeg ser at det i innstillingen er formulert på en slik måte at det henvises til § 130 a første og annet ledd i den neste paragrafen, som er 234 a. Vår mening med forslaget har vært å si at vi ser at polititjenestemenn kan være i spesielle situasjoner. Men vi frykter at man kan komme i situasjoner som dreier seg om domfellelse av f.eks. folk fra MC-miljøet eller om alvorlig narkotikakriminalitet. For departementet sier at anonym vitneførsel ikke kan være avgjørende for å få dømt en person. Da kan man altså gjennom å åpne for anonym vitneførsel invitere folk som i utgangspunktet var innstilt på å vitne gjenkjenne- lig, med fullt navn, til å ønske anonym vitneførsel. På den måten kan man altså være inne i en utvikling hvor det blir vanskeligere å få dømt dem som faktisk har begått lovbrudd.

Dette er situasjoner som er ekstremt vanskelige å håndtere. Men der jeg skulle ønske meg at det nå ble fortgang fra Justisdepartementets side – jeg kunne tenke meg å spørre justisministeren om det også – er: Man trenger å ha en plan ved alle politikammer, der det er faste kontaktpersoner, der de som utsettes for trusler vet at de får beskyttelse umiddelbart, at de kan ha alarm, at familiemedlemmene kan ha det, at man i mye større grad konsentrere innsatsen om hvordan man faktisk kan sikre vitner.

Statsråd Hanne Harlem: Jeg bad om ordet nettopp for å kommentere dette med beskyttelse av vitner.

Først vil jeg si at det må være mulig å gjøre flere ting på én gang. Det må være mulig å være opptatt av de forslagene som fremmes i denne proposisjonen, og gjøre de endringene, selv om man også ser at det er behov for å gjøre noe i forhold til å beskytte vitner som vitner på alminnelig, åpen måte. Og der mener jeg for det første at vi allerede i dag har en god del muligheter for det. Både besøksforbud og voldsalarm er to virkemidler som for så vidt er kommet mer de senere årene, og som er gode virkemidler i forhold til å beskytte vitner. Det arbeidet vi gjør med personopplysninger, for å beskytte identitet, er ytterligere et skritt i den retningen. I tillegg har vi arbeidet vi skal gjøre i forhold til mer en idéhåndbok, altså en mer samlet oversikt, nettopp for å spre til de ulike politikamrene andre måter å beskytte vitner på enn de tre mer opplagte virkemidlene som jeg allerede har pekt på. Så jeg føler ikke at det her er tomt på den ene siden og fullt på den andre, for å si det sånn. Her oppfatter jeg det som om man prøver å følge flere spor på én gang.

Jan Petter Rasmussen (A): Et par ting i forhold til det som representanten Kristin Halvorsen var inne på – for det første når det gjelder dette med vitneprogrammer. Når vi sier nei til det, er det ikke fordi vi ikke ønsker at vi skal gå gjennom de forskjellige delene og mulighetene som finnes her. Vi ønsker å få en samlet oversikt over de praktiske tiltakene så fort som mulig, slik at vi skal kunne iverksette ting når det er nødvendig. Det som ligger i dette, er at vi ønsker hurtig handling, og det er unødvendig å lage et fullstendig program.

Ellers når det gjelder å ta en beslutning om vi skal ha anonyme vitner eller ikke, har vi lagt vekt på – det var

jeg inne på i mitt innlegg – at en rettslig avgjørelse skal tas av domstolen. Og der vil de forskjellige forhold i hvert enkelt tilfelle bli vurdert. Det kan selvfølgelig være tilfeller der det kan være en kriminell som kan ha sine egne motiver for å vitne, ikke sant? Det kan være tilfellet, og det kan være andre tilfeller der det er tilfeldige vitner, så det er slik at totalsituasjonen i hvert enkelt tilfelle skal bedømmes før en gir tillatelse. Det er unntakstilfeller vi snakker om, og terskelen skal ligge høyt, det må være helt klart.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 528)

S a k n r . 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte m.v. (utvidet fullmakt til å iverksette overenskomster om fullbyrding av straffedommer, samtykke til ratifikasjon av avtale mellom Norge og Thailand av 20. mai 1999 om samarbeid om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner, og samtykke til undertegning og ratifikasjon av tilleggsprotokoll av 18. desember 1997 til den europeiske konvensjonen av 21. mars 1983 om overføring av domfelte) (Innst. O. nr. 75 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 41 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 45 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 10 minutter, de øvrige grupper 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jørn L. Stang (Frp) (ordfører for saken): Det er som presidenten sa: Denne saken dreier seg om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner bl.a. mellom Norge og Thailand.

Det kan være aktuelt å forhandle med andre stater om tilsvarende avtaler som den som er inngått mellom Norge og Thailand. Komiteen er enig i at det gis mulighet for at nordmenn som straffedømmes i utlandet, kan sone straffen i Norge.

Man slutter seg videre til forslaget fra Justisdepartementet om en utvidelse av adgangen til å iverksette avtaler om fullbyrding av utenlandske straffedommer generelt. I særlige tilfeller skal det være adgang til å vurdere å kunne overføre domfelte til og fra Norge uten at det foreligger noen generell overføringsavtale mellom Norge og det aktuelle landet.

Det er viktig å legge merke til at overføring til Norge kan finne sted uten omgjøring av straffen, selv om straffen er strengere enn hva den kunne blitt i Norge for tilsvarende lovbrudd.

Myndighetene skal ikke utøve noen automatikk når det gjelder å be om at nordmenn som er dømt i utlandet, og som har bedt om overføring til norske fengsler, blir overført. Det å involvere seg i f.eks. narkotikatrafikk eller misbruk av barn skal alltid innebære en kalkulert risiko for pådømmelse av svært streng straff, ikke bare i Norge, men i mange land. Uansett vil det måtte skje en konkret vurdering i det enkelte tilfellet av om overføring bør skje eller ikke, basert på gjeldende regelverk og inngåtte avtaler.

Man ser problemet rundt «dobbel straffbarhet». I tilfeller hvor det foreligger utenlandske straffedommer for handlinger som ikke rammes av norsk lov, vil det etter komiteens syn normalt ikke være aktuelt å overføre domfelte til fortsatt fengsling eller forvaring i Norge. Norske myndigheter må vurdere om en overføring vil kunne stride mot våre menneskerettslige forpliktelser. Det jeg tenker på, er at i forhold som sett med norske øyne må anses som lovlig utøvelse av ytringsfriheten, eller for den saks skyld religionsfriheten, må man via politiske og diplomatiske kanaler søke om å få domsstaten til å løslate vedkommende. Om nødvendig bør man vurdere å trekke inn internasjonale organer.

Det kan være vanskelig å få inn i en avtale om overføring av domfelte at fullbyrdingsstaten skal ha benådningrett. Det bør ikke være noe krav om dette, spesielt ikke når det gjelder forhold som er straffbart i Norge.

I avtalen med Thailand er det bestemt at fullbyrdingsstaten kan fastsette en ny og lavere straff der lovgivningen krever det, men dersom den nye straffen er lavere enn gjenstående straffetid i domsstaten, kan domsstaten nekte overføring.

Jeg vil også vektlegge en henvisning som en samlet komite står bak, til at det i Europarådet er utarbeidet en tilleggsprotokoll til overføringskonvensjonen som lemper på kravet til at domfelte skal samtykke til overføring i visse tilfeller. Det er å merke seg at komiteen slutter seg til dette, og også anbefaler at det gis samtykke fra Stortinget til avtalen som er inngått mellom Norge og Thailand.

Fremskrittspartiet vil for sin del vektlegge betydningen av at domfelte normalt soner den straffen som er idømt i vedkommende land, slik at fullbyrdingen ikke svekkes ved overføring og mulighet for soning i sitt hjemland. Derfor vil det være en fordel at fullbyrdingsmetoden som hovedregel legges til grunn, slik at domfelte må sone en straff som ikke er mildere enn den straffen som er fastsatt av domsstaten, dog ikke ut over det som er maksimumsstraff for samme forhold i Norge.

Jeg vil også fremheve to forhold som Fremskrittspartiet er meget opptatt av. For det første bør det være en plikt for statsborgere å sone i hjemlandet når hjemlandet krever det, uten at den domfelte har mulighet eller rett til å motsette seg det, og foreslår derfor i tråd med dette en presisering i den nye § 12, som er beskrevet i vårt forslag nr. 1. Videre er vi prinsipielt mot doble statsborgerskap. Personer som er såkalt norske statsborgere i tillegg til statsborgere i sitt opprinnelsesland, bør sone fengselsstraff i sitt opprinnelsesland eller i domsstaten. Derfor bør nettopp det jeg nå har skissert, legges til

grunn i videre avtaler som Norge inngår om overføring av domfelte.

Med dette tar jeg også opp forslagene fra Fremskrittspartiet, nr. 1 og 2, og vil be om en separat votering over hvert av forslagene.

Jeg vil også gjøre presidenten oppmerksom på at det i innledningen til forslag nr. 1 er en feil. Innledningen skal lyde som følger:

«I lov av 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte gjøres følgende endringer:».

Presidenten: Jørn L. Stang har tatt opp de forslagene han refererte til, og har i tillegg korrigert lovteksten i forslag nr. 1.

Vidar Bjørnstad (A): I all hovedsak er det enighet om det opplegget som skisseres i proposisjonen, og jeg kan slutte meg til saksordførers redegjørelse for merknadene fra en samlet komite. Allikevel vil jeg bruke tid på å gi noen utfyllende kommentarer der komiteen har delt seg i synet på grunnlaget for avtaler med andre land om overføring av domfelte.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet sier at grunnlaget for nye bilaterale avtaler skal være den europeiske overføringskonvensjonen og gjeldende overføringslov, med de unntak som Stortinget gir tilslutning til her i dag. Det er kanskje en selvfølge. Men samtidig sies det fra Høyre og Fremskrittspartiet at fullbyrdingsmetoden som hovedregel skal legges til grunn for avtaler med andre land.

Den europeiske overføringskonvensjonen er det grunnleggende utgangspunktet for vår lovgivning og bør være det også for avtaler med andre land. Ifølge denne konvensjonen gis fullbyrdingsstaten mulighet til å velge mellom å omgjøre straffen eller fortsette fullbyrdingen. Selv om fortsatt fullbyrdelse besluttes, skal straffen alltid settes ned der den overskrider maksimumsstraffen for et tilsvarende lovbrudd i fullbyrdingsstaten. Hovedregelen i dag er at fullbyrdingsmetoden skal brukes. Dagens regelverk er imidlertid utformet med sikte på overføring etter overføringskonvensjonen som gjelder mellom europeiske stater, hvor det er sterke likhetstrekk mellom de strafferettslige tradisjonene. De statene det er aktuelt for Norge å inngå nye bilaterale avtaler med, vil ofte ha en strengere straffelovgivning og en strengere utmålingspraksis enn Norge.

Vi har merket oss at flere høringsinstanser har betenkeligheter med å godta å fullbyrde lengre straffer enn man selv ville eller kunne idømt. Riksadvokaten gir bl.a. uttrykk for at et vilkår om at straffer ilagt i domsstaten kan settes ned, hadde vært ønskelig som hovedregel, men er enig i at en ikke bør avskjære muligheten for å foreta overføring der domsstaten stiller som betingelse for overføring at reglene om fortsatt fullbyrding uten tilpassing blir fulgt. Men slike tilfeller bør være unntak i det utgangspunkt Norge bør ha ved avtaler med andre land. Selvsagt vil det være domsstaten som vil ha det avgjørende ordet.

Når Høyre og Fremskrittspartiet fastslår at fullbyrdingsmetoden skal legges til grunn, ivaretar dette etter vårt syn ikke intensjonene i den europeiske overføringskonvensjonen eller norsk lovgivning, og heller ikke den skepsis riksadvokaten gir uttrykk for. I et enklere språk betyr det at norske myndigheter bør prøve å sikre avtaler som gir mulighet til å vurdere fullbyrding eller omgjøring i individuelle tilfeller. Det betyr at en bør sikre muligheter for å omgjøre straffen i tilfeller der denne virker urimelig streng etter norsk lovgivning, eller der straffen overskrider strafferammene for tilsvarende forhold i Norge. Det bør i utgangspunktet ikke være en målsetting for Norge, i de tilfeller en etter henvendelse har avtale og velger å ta hjem en norsk statsborger for soning i Norge, at vedkommende skal sone det mangedobbelte av pådømt straff for tilsvarende forhold i Norge, selv om det ikke overskrider maksimumsstraffen. Avtaler forutsetter jo uansett at det blir enighet med domsstaten.

Bare dette for å klargjøre innholdet i merknader fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti versus merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet, som det ikke er like lett å lese direkte ut av innstillingen.

Bjørn Hernæs (H): Høyre slutter seg på de vesentligste områdene til forslaget om endringer i overføringsloven, noe som innebærer at bilaterale avtaler om fullbyrdelsen av utenlandske straffedommer kan gjennomføres uten ytterligere lovvedtak, at fullbyrdelsen av dommen i regelen skal skje med den domfeltes samtykke, og at fullbyrdelsen skjer i overensstemmelse med den norske fengselslovgivningen.

Allikevel bør hovedregelen fortsatt være at en dom pådømt i utlandet bør sones der, men med mulighet for overføring dersom spesielle omstendigheter tilsier det. Domfeltes mulighet og sjanse til å bli rehabilitert i samfunnet kan være en slik omstendighet. På den annen side bør alle nordmenn være oppmerksom på at enkelte land har svært strenge straffer når det gjelder f.eks. narkotika og seksuelt misbruk av barn. Land som står utenfor den vestlige verden må ikke få det inntrykk at vi ser med lemfeldighet på slik kriminalitet, og at vi nærmest automatisk etterkommer et i og for seg naturlig ønske fra domfelte om å få sone i Norge. Vi vil derfor fra Høyres side understreke at hovedregelen må være at en dom pådømt i utlandet må sones der, men at det er mulighet for overføring dersom spesielle omstendigheter tilsier det. Derfor mener vi det er riktig å ha mest mulig fleksibilitet i soningsmulighetene. Dersom overføring finner sted, må fullbyrdelsen ikke svekkes, og domfelte må sone en straff som ikke er mildere enn den straffen som er fastsatt av domstolen i det landet forbrytelsen har funnet sted, men selvsagt ikke utover det som er maksimumsstraffen for de samme forhold i Norge.

Statsråd Hanne Harlem: Det forslaget Odelstinget nå behandler, er til en lovendring som vil føre til en vesentlig utvidelse av adgangen til å iverksette bilaterale avtaler om fullbyrding av utenlandske straffedommer. Det vil også føre til at Norge vil kunne iverksette en avta-

le mellom Norge og Thailand om samarbeid om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner. Videre vil Norge kunne slutte seg til en tilleggsprotokoll til overføringskonvensjonen som gjør enkelte unntak fra kravet om at den domfelte må samtykke til overføring.

Soning av dommer på frihetsstraff i utlandet kan være hardt. Den domfelte er som oftest langt fra slektninger og venner og kan ikke nødvendigvis språket. Forholdene i fengslene kan være dårlige, og soning i utlandet kan ikke minst også vanskeliggjøre den domfeltes tilbakeføring til samfunnet. Det er derfor ønskelig at nordmenn som straffedømmes i utlandet gis en mulighet til å sone i Norge. På samme måte bør det legges til rette for at utlendinger som er straffedømt i Norge, kan få sone i sitt hjemland.

Overføringsloven slik den i dag lyder, gir liten mulighet til å fullbyrde frihetsstraff idømt i land utenfor Europa. Behovet for overføring kan imidlertid være minst like stort i tilfeller der en nordmann er domfelt i et ikke-europeisk land. En mer omfattende adgang til å iverksette bilaterale avtaler om fullbyrding av utenlandske straffedommer har støtte både i humanitære hensyn og hensynet til rehabilitering. Og jeg nevner også at de fleste høringsinstansene er positive til lovutkastet.

Lovforslaget åpner for at straffen skal kunne fullbyrdes i Norge, selv om den overskrider strafferammene for tilsvarende forhold i Norge. Noen har funnet dette betenkelig, og det kan det også være. Alternativet kan være at den domfelte i stedet må sone i domsstaten, på tross av at vedkommende ønsker å sone i hjemlandet, men likevel vil sone den totale straffen som er pådømt i domsstaten. Etter mitt skjønn bør norske myndigheter i slike tilfeller kunne forsøke å få gjennomslag for å omgjøre straffen, slik at den faller innenfor norske strafferammer. Jeg har vanskelig for å forstå mindretallet, som består av Høyre og Fremskrittspartiet, som sier at fullbyrdingsprinsippet uten videre skal legges til grunn, nettopp fordi man vil kunne få noen veldig ekstreme utslag ved forhold som straffes svært strengt i land med en annen kultur, langt vekk fra Norge – så kommer man hjem og soner en forferdelig mye lengre straff enn mannen på nabocella, som har gjort nøyaktig det samme.

Jeg er i tillegg uenig i forslagene fra Fremskrittspartiet om at den domfelte skal ha plikt til å sone i det landet vedkommende er statsborger av. Overføring til hjemlandet mot den domfeltes vilje bør bare skje i de tilfeller der den domfelte har flyttet til hjemlandet for å unndra seg straffen, og i tilfeller der domfelte skal utvises som følge av straffedommen. Forslaget fra Fremskrittspartiet vil innebære en vesentlig utvidelse i dette. Den domfelte kan jo ha sterk tilknytning til Norge selv om han eller hun ikke har statsborgerskap her. Dersom vedkommende skal fortsette å bo i Norge når straffen er sonet, kan fullbyrding i et annet land ødelegge muligheten for en effektiv tilbakeføring til det norske samfunn. Og dette gjør seg i desto større grad gjeldende i de tilfellene som er tatt opp når det gjelder dobbelt statsborgerskap.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 532)

S a k n r . 3

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste (Innst. O. nr. 70 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 29 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tor Nymo (Sp) (ordfører for saken): Tomtefesteloven av 20. desember 1996 er ennå ikke trådt i kraft, til tross for at det nå er mer enn tre og et halvt år siden loven ble vedtatt av Stortinget.

Stortinget forutsatte ved lovbehandlingen at prisforskriftene skulle oppheves, og at det skulle være adgang til å regulere festeavgiften etter annet reguleringsgrunnlag enn konsumprisindeks når kontrakten hjemler regulering på annet grunnlag, f.eks. tomteverdi.

I Ot.prp. nr. 28 for 1995-96 sluttet Justisdepartementet seg til et forslag fra Sivilløvbokutvalget om å oppheve prisforskriften. Samtidig ble det foreslått at festeavgiften for bolig- og fritidshus bare skulle kunne reguleres etter endringen i pengeverdien, med mindre annen avtalt reguleringsmåte ville gi en lavere avgift.

Storingsflertallet støttet ikke departementets forslag om regulering av festeavgifter. Et flertall i justiskomiteen, bestående av Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet, registrerte i Innst. O. nr. 85 for 1995-96

«at det i det store mangfold av bestående festeavgifter som eksisterer har utviklet seg en rekke urimeligheter over tid. Flertallet er av den oppfatning at partene bør ha større frihet til å inngå avvikende avtaler enn det som følger av forslaget. Eldre avtaler om regulering av festeavgiften bør etter flertallets syn respekteres, med mindre de etter en konkret vurdering er urimelige, og bør revideres f.eks. med grunnlag i avtalelovens § 36».

Justisdepartementet fant imidlertid ut at tomtefesteloven ikke kunne iverksettes etter de prinsipper som Stortinget la til grunn for sitt lovvedtak. Justisdepartementet sendte derfor den 29. oktober 1998 et nytt lovforslag ut på høring med sikte på å avgrense retten til oppregulering etter tomteverdi i området for hus/hyttetomter. Forslaget fikk ut fra forskjellige begrunnelser massiv motstand fra nær sagt alle høringsinstanser. Alle avviste det også på grunn av at det var svært komplisert å forstå og anvende i praksis.

Justisdepartementet fremmet så et lovforslag overfor Stortinget som skulle «treffe bedre» enn det som ble avvist av nær sagt alle høringsinstanser. Departementet går inn for at § 15 om regulering av festeavgift endres før loven trer i kraft.

Under behandlingen i komiteen ble det tidlig klart at det ikke var flertall for noen partiers synspunkter eller forslag. Arbeiderpartiets forslag er derfor komiteens tilråding. Like klart er det at departementets forslag i proposisjonen, som i innstillingen er foreslått av Kristelig Folkeparti, vil få subsidiær støtte fra andre partier her i dag.

Jeg forutsetter at representanter for de andre partiene i sine innlegg vil begrunne sine forslag. Jeg tillater meg derfor å redegjøre for Senterpartiets syn.

Departementet hevder at det er sosiale hensyn som ligger bak forslaget. Lovforslaget har følgende konsekvenser for både hus- og hyttetomter hvor det i kontrakten er avtalt regulering etter tomteverdi:

1. Prinsippet om midlertidig prisregulering opprettholdes som permanent i tomtefesteloven for kontrakter inngått 26. mai 1983 eller tidligere.
2. Det blir ikke tillatt med oppregulering utover 9 000 kr pr. dekar på annet grunnlag enn endring i pengeverdi. Dette innebærer at for kontrakter som kan reguleres etter tomteverdi, ekskluderes dette reguleringsgrunnlag dersom avgiften etter oppregulering overstiger 9 000 kr.
3. Maksimumsbeløpet på 9 000 kr blir endret hvert år etter konsumprisindeks.

Det er også grunn til å merke seg følgende:

- Lovforslaget gjelder bare der det i kontrakten mellom grunneier, bortfester, og hus-/hytteeier, tomtefester, er avtalt at regulering av avgiften skal skje etter tomteverdi. Det er også grunn til å merke seg at det er kun for 20–25 pst. av festeavtalene at avgiftene kan reguleres etter tomteverdien.
- Resten av avtalene, dvs. 75–80 pst., kan etter kontrakten kun reguleres etter konsumprisindeks. Her har altså grunneier kontraktsmessig forpliktet seg til kun å benytte konsumprisindeks, uansett hvor stor økning det har vært i tomteverdi.
- I gamle kontrakter, før prisstigningen satte fart på 1960-tallet, er det oftest verken avtalt reguleringsgrunnlag eller -terminer. Her har Høyesterett i 1988 tillatt oppregulering etter konsumprisindeks hvert tiende år.

I Senterpartiet er vi av den klare oppfatning at avkastning av tomteverdien tilhører bortfester, ikke tomtefester.

Når det er fastsatt i kontrakten at regulering av festeavgiften skal skje etter tomteverdi, er det fordi det er grunneier og ikke tomtefester som i festetiden skal ha rett til avkastningen av en eventuell verdistigning som ikke skyldes festerens tiltak på tomta. Det er derfor viktig for grunneier å sikre regulering av festeinntektene på en slik måte at grunneier får årlig avkastning i forhold til den til enhver tid gjeldende tomteverdi på de bortfestede tomtene.

Ved en økning i tomteverdien i festetiden skal altså festeavgiften økes tilsvarende.

Senterpartiet ønsket primært å stå på vedtaket av 1996 – med en gradvis opptrapping over ti år. I denne prosessen vil vi, etter en totalvurdering hvor vi har vektlagt sosiale hensyn, imidlertid holde feste til bolig utenfor. Her går vi altså inn for forslaget fra departementet. Jeg viser for øvrig til mine merknader i innstillingen.

Jeg er imidlertid svært tilfreds med at det foreligger et forslag om å be Regjeringen evaluere tomtefesteloven § 15 og dens praktiske virkning etter to år fra ikrafttredelse, og at resultatet legges fram for Stortinget som egen sak. Det vil gi oss en konkret og nyttig anledning til å vurdere effekten av forslaget.

Til slutt vil jeg ta opp Senterpartiets forslag i innstillingen.

Presidenten: Tor Nymo har tatt opp de forslag han refererte til.

Ane Sofie Tømmerås (A): Det å regulere avtaleforholdet mellom private parter er en vanskelig øvelse å gi seg inn på for lovgiver. Fordi ingen forhold er prikk like i praksis, er det vanskelig eller umulig å forutse alle konsekvensene av en regulering. Likevel er det fra lovgivningen rikt med eksempler på at vi driver en slik regulering, ikke bare gjennom de generelle urimelighetsbestemmelsene, men også på ulike områder som f.eks. kjøp og salg av fast eiendom og kjøp og salg av løsøre, og i lov om finansavtaler.

Det er ofte grunn til å gå inn i de private avtaleforholdene, og noen ganger er det større grunn til det enn andre ganger. Det kan for det første være når det dreier seg om saker som har stor personlig betydning for en av partene – eller begge. Det kan for det andre være når det er ulikhet mellom partenes styrkeforhold; den ene må være å anse som profesjonell, og den andre en enslig amatør. Det kan for det tredje være områder som er preget av mye standardkontrakter eller generelle kontrakter hvor særlig den ene parten ikke har hatt noen innflytelse på innholdet. Og det kan for det fjerde være når det er snakk om gamle avtaler.

For tomtefeste er som oftest alle disse kriteriene oppfylt. Det dreier seg om boligen og hjemmet til folk, eller det kan dreie seg om folks andre hjem, nemlig hytta. Det er ofte snakk om standardkontrakter. Det er ofte snakk om gamle avtaler, og ofte er lite nedskrevet om hva man egentlig mente. Derfor har vi også hatt en lovregulering av tomtefesteavtalene siden 1976, og derfor har det også helt siden 1940 vært ulike former for regulering på akkurat dette punktet som vi gjør en endring på i dag, nemlig hvordan en skal justere tomtefesteavgiften.

Alle kjenner jo til historien om at vi i 1983 fjernet ulike prisreguleringsordninger, som medførte mange urimelig store hopp i tomtefesteavgiften. Dermed fikk vi en ny prisregulering som skulle gjelde for avtalene før 1983. I 1996 foreslo altså arbeiderpartiregjeringen å fjerne denne, slik som saksordføreren viste til, og da anså Arbeiderpartiet det som mye ryddigere å ha en klar regel som

sier at ved regulering av tomtefesteavgift skal man legge prisjustering til grunn – ferdig med det. Dette synet står vi fortsatt på, og derfor fremmer vi også forslag om det. Målet må være å finne fram til en regulering som gir en rimelig balanse mellom partene, og da er det nødvendig å sette seg inn i situasjonen da avtalen ble inngått. Det var ofte standardkontrakter, det var ofte ulikt styrkeforhold, og kanskje enda viktigere: Det var fullstendig umulig for begge parter å se hva begrepet «tomteverdi» ville kunne innebære noen generasjoner fram i framtida.

Det har i denne debatten og under arbeidet med loven kommet innvendinger om at det er urimelig at ikke økningen i tomteverdi hundre prosent skal tilfalle eieren av tomta. Men er det egentlig det? Verdiøkningen for tomta er som oftest ikke eierens fortjeneste. Det kan være festerens direkte eller indirekte innsats som gjør det. Det kan være det offentliges eller fellesskapets innsats f.eks. ved framføring av vei, vann og kloakk – elementer som ofte kan være bekostet av festeren. Det kan være på grunn av politiske vedtak om omregulering av området, og ikke minst kan det være på grunn av en generell velstandsøkning som har ført til økt kjøpekraft, og dermed et marked som er villig til å betale mer for tomtene. Ofte er det ikke den opprinnelige avtaleparten som sitter som fester i dag, og de som har kjøpt en bolig eller løst ut ved arv en bolig som står på festet tomt, betaler ofte som om det var en eid tomt, nettopp på grunn av reguleringene som har vært av tomtefesteavgiften.

Dessuten er begrepet «tomteverdi» vanskelig å forholde seg til i festeforhold. Man sier at det er råtomta uten bygg, men det blir en hypotetisk verdi i og med at bygge faktisk står der. Det vil også få innvirkning i praksis når en skal se hva tomta egentlig er verd. Det er dermed en teoretisk tomteverdivurdering som ikke avspeiler de faktiske forholdene i praksis.

Det er også viktig å ha med seg i dette bildet at prisjustering etter en prisregulering er festnet praksis. Partene har innrettet seg etter det. Og det eneste som har röknet ved forventningene til at det skal fortsette sånn, eller frykten for at noe annet skulle kunne skje, er det som skjedde i denne salen i 1996, da det borgerlige flertallet gikk inn for den lovendringen de gjorde, en lovendring som aldri har trådt i kraft.

Under behandlingen har vi fått et utall av henvendelser både til komiteen, til partiene og til enkeltrepresentanter, og det disse henvendelsene viser, er hva dette vil innebære i praksis. Vi snakker om unge nyetablerte som har trodd at de skulle forholde seg til noen utgifter som det nå viser seg vil hoppe så høyt at de rett og slett må gå fra huset. Det dreier seg om minstepensjonister som ikke har mulighet til å betale nye festeavgifter, og som kanskje må gå fra barndomshjemmet sitt. Det er ganske alvorlige konsekvenser det innebærer.

Det har blitt vist til at de mest urimelige utslagene vil bli fanget opp av sikkerhetsventilene vi har i avtaleloven og tomtefesteloven om urimelige avtaler. Dessverre viser jo proposisjonen og gjennomgangen departementet har hatt at det vil være anvendelig i svært få tilfeller, fordi denne nye situasjonen, som oppleves som urimelig, vil

gjelde mange, og den situasjonen er villet av et flertall blant lovgiverne, og da hjelper det lite med sikkerhetsventiler mot det urimelige. Det er de eldste avtalene som er verst stilt med en slik endring som ble vedtatt i 1996, de avtalene som ble inngått før 1983.

Forslaget om et maksimumstak på 9 000 kr pr. dekar vil i hvert fall forhindre de aller verste hoppene. Forhåpentlig er det mange som ikke vil nærme seg tall opp mot 9 000 kr, men der hvor man både nærmer seg det og går over det, vil man altså kunne holde tilbake noe. Forhåpentlig vil det innebære trygghet for hjem og bolig for noen flere enn hvis vi ikke hadde innført et slikt maksimumstak. Derfor går Arbeiderpartiet subsidiært inn for det forslaget som ligger i proposisjonen.

Så har Kristelig Folkeparti fremmet et forslag om å evaluere dagens lovvedtak om to år. Det er for så vidt greit, men det gir kanskje et noe rart signal. Nå har et vedtak ligget på is siden 1996, og så har da vi endelig kommet fram til et kompromiss for hvordan dette kan videreføres. Men så sier vi at det er et foreløpig kompromiss, som igjen skal vurderes om to år! Jeg tror at hvis man skulle evaluere noe her, burde man egentlig evaluere hele ordningen som sådan: om vi skulle gå inn på noen overgangsordninger for å se på en utvikling av ordningen, eller om det er slik at den har så mange positive trekk for både bortfester og fester at det er grunn til å opprettholde den, men kanskje under litt andre bestemmelser enn det som ligger der i dag.

G u n n a r S k a u g hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Jørn L. Stang (Frp): Tomtefesteloven er et typisk eksempel på hvor vanskelige enkelte lover kan bli. Det har kanskje sin årsak i at det er mange politikere og byråkrater som går for mye i dybden av dette og lager tunge og store setninger som nærmest minner om et slags kansellispråk.

Det er helt klart ikke til fordel verken for bortfester eller fester det som vi diskuterer i dag. Og til tross for at forslaget om endring i tomtefesteloven ble vedtatt 20. desember 1996, har det tatt tre og et halvt år før saken har kommet tilbake, og loven har ennå ikke trådt i kraft!

Departementet ønsker å endre § 15 om regulering av festeavgift «før loven trer i kraft», som det heter. Etter den nye tomtefesteloven § 15 skal festeavgiften således i alle festeforhold reguleres i samsvar med pengeverdien om ikke annen reguleringsmåte er avtalt, eller det utvilsomt er avtalt at avgiften ikke skal reguleres.

Det er synd at det samme flertall som eksisterte i 1996, ikke vektlegger det samme i dag, nemlig ønsket om større grad av avtalefrihet når det gjelder tomtefestavtaler. Avtalefriheten bør gjelde i større grad, også ved oppjustering av festeavtaler, slik at det er mest mulig rom for tilpasning i de enkelte kontraktsforhold. Det er også riktig å understreke at det i tomtefesteloven § 11 ikke er adgang til å kreve festeavgift som er urimelig høy – sånn sett er ting allerede ivaretatt.

I dag gjelder faktisk markedspris både ved salg og ved utleie av tomter, i likhet med det meste av all bolig- og eiendomshandel. Det kan oppstå underlige situasjoner når bare en liten del av eiendomsmarkedet prisreguleres, som det gjøres her. Markedsprisen for en enkel biloppstillingsplass i eksempelvis Oslo utgjør i dag omtrent 10 000–12 000 kr. Prisen for å leie 1 dekar boligtomt foreslår departementet – og et flertall støtter det – skal begrenses til 9 000 kr pr. år. Sammenligningen her nærmer seg en karikatur.

Ofte kan man oppleve at det ikke er den opprinnelige fester som vil kreve innløsning etter eksempelvis 30–80 år. Det er gjerne festerens arvinger som gjør dette. Det urimelige lovforslaget er også synliggjørningen av at festeren etter innløsning kan selge eiendommen til full markedspris. Det er bare et omsetningsledd som beskyttes av politikere, ikke markedet for bolig- og fritidseiendommer som sådant.

I strid med all vanlig praksis er den nye loven av 1996 ikke iverksatt. Det må sies å være underlig når flere av representantene i Stortinget – de jeg tenker på, er representanter fra mellompartiene – som sørget for en ny regel som faktisk var til det bedre, den gang stemte mot Arbeiderpartiets forslag.

Når jeg hører representanten Nymos argumenter, må jeg si at jeg blir lettere forvirret – jeg tror ikke det vil bli noe bedre for dem loven gjelder, nemlig fester og bortfester.

Nå foreligger det et helt nytt forslag som er meget svakt begrunnet. Det er ikke beskrevet hvilke festeforhold dette spesielt vil angå, og hvorfor akkurat disse avtaler skal ha andre regler og vilkår enn andre.

Jeg stiller meg spørrende til hva justisministeren har av eventuelle kommentarer til dette lovforslaget, om ikke disse endringene griper varig og alvorlig inn i det private rettslige forhold.

Jeg vil bare si helt til slutt: Fremskrittspartiet vil stå ved det forslag som fikk flertall i 1996 når det gjelder tomteforvaltningen, og vi er av den oppfatning at det helt klart vil være til beste både for fester og bortfester.

Kari Økland (KrF): Siktemålet med lovforslaget er å begrense retten til oppregulering av festeavgifter der det i eldre festeforhold er avtalt at regulering skal skje på annen måte enn etter endring i pengeverdien. Det foreslås et tak på 9 000 kr pr. dekar tomt pr. år. Er tomten mindre enn ett dekar, skal avgiften likevel kunne gå opp til 9 000 kr. Dette skal dog ikke være til hinder for en høyere festeavgift dersom en regulering etter § 15 første ledd ut fra endret pengeverdi tilsier dette.

Ulike former for prisregulering har så langt utgjort en skranke for oppregulering av festeavgiftene. Hensynet har hele tiden gått i favør av festeren, mens bortfesteren har fått beskåret sine interesser og sine rettigheter i henhold til inngåtte avtaler. Fastfrysingen av nivået på festeavgiftene pr. 26. mai 1983, som var tenkt å være midlertidig, har nå eksistert i 27 år. Det er lang ventetid. Denne urimeligheten bør nå opprettes.

Da tomtefesteloven ble behandlet i 1996, var Kristelig Folkeparti med i flertallet som var av den oppfatning at partene burde ha større frihet til å inngå avvikende avtaler enn det som fulgte av arbeiderpartiregjerings forslag. Dette mener vi fortsatt. Vi anser det imidlertid ønskelig med et tak for å unngå at det skapes nye urimeligheter. En regulering i samsvar med § 15 fra 1996 vil for en del eldre festeavtaler kunne føre til en svært stor økning av festeavgiftene. Denne mellomløsningen som nå er foreslått, ble ikke diskutert i 1996, og vi mener den er bedre, da den er balansert og søker å ivareta hensynet til begge parter i festeforholdet.

Man kan ikke utelukke at det kan ha vært ganske tilfeldig hvordan en del festekontrakter ble utformet, at man gjerne benyttet den standardkontrakt man hadde for hånden. Det kan være verdt å merke seg at det kun er 20-25 pst. av festeavtalene for hytter hvor avgiften kan reguleres etter tomteverdien. Hovedparten kan altså kun reguleres etter konsumprisindeksen.

Man kan imidlertid heller ikke se bort fra at grunn-eierne som i sin tid valgte å feste bort i stedet for å selge, og valgte å knytte reguleringen til vurdering av tomteprisen på reguleringstidspunktet, gjorde bevisste valg. Det er derfor urimelig om festeavgiften bare skal kunne reguleres etter endringen i pengeverdien. På den annen side må en legge til grunn at tomteprisene ikke ensidig styres etter markedskrefter, men også står i sammenheng med en rekke offentlige handlinger og politiske beslutninger. Det er som regel myndighetene som opptrer som regulant, både ved utbygging, trasévalg og vern, og som legger til rette for økning av tomteprisene i visse områder, og kanskje senking av prisene, ja endog byggeforbud i andre områder. Samfunnets disposisjoner – urbaniseringsgrad, infrastruktur i form av veier og kollektivtrafikk, arbeidsmuligheter, skole- og kulturtilbud – er vesentlige faktorer når markedspris på tomter dannes i et område, og vel så viktige som den enkeltes privatøkonomi.

Noen deler av landet domineres av en stor grunneier eller aktør som nærmest innehar en monopolstilling i forhold til flere små grunneiere. Festeren kan da ha små muligheter til å påvirke prisene. Hvor godt virker markedskreftene i en slik situasjon? Hadde man et fritt marked, var det opp til enhver grunneier å feste bort eller selge de tomtene som var mest etterspurt. Slik er det ikke. Samfunnet vårt styres av mange flere mekanismer enn markedet.

Kristelig Folkeparti er opptatt av å avveie de ulike hensyn mot hverandre. Et hjem bør kunne bestå selv om tomteprisene i området øker uforutsett mye. På den annen side ønsker vi at grunneieren kan få realisert en større del av sine verdier. Vi mener det foreslåtte tak på 9 000 kr vil innebære en akseptabel økning fra det festeavgiftsnivået som er normalt i dag, for begge parter. Kapitalisert tilsvarer dette en tomteverdi på 180 000 – 200 000 kr.

I høringsuttalelsene hevder flere at en lovendring vil være problematisk i forhold til Grunnloven §§ 97 og 105. Det blir også hevdet at reglene i avtaleloven § 36 gir godt nok vern mot en for stor økning av festeavgiftene. Hvil-

ket vern § 36 vil gi mot en stor økning av festeavgiftene dersom § 15 trer i kraft uendret, samtidig som prisforskriftene faller bort, er uklart, men flere momenter tilsier at avtaleloven vanskelig kan få mye å si der en eldre festeavtale hjemler oppregulering basert på tomteverdi. Når det gjelder Grunnloven, mener vi denne saken gjelder et politisk spørsmål der Grunnloven tillater at lovgiverne kan fastsette de reglene som de mener vil være best.

Det er allerede tre og et halvt år siden sist saken var opp til behandling. Jeg forutsetter derfor at departementet sørger for en rask ikrafttreden av loven.

På vegne av Kristelig Folkeparti tar jeg opp forslagene nr. 1 og 2 i innstillingen.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Kari Økland har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bjørn Hernæs (H): Dette er en god dag for tradisjonell, sosialistisk maktbrynde, som tror at offentlig styring av en avtale mellom to parter er bedre egnet til å få til en god avtale enn at partene ordner det selv. Tomtefesteloven er den siste krampetrekning av etterkrigstidens rigide reguleringsiver med hensyn til boliger og fritidseiendommer.

Representanten Ane Sofie Tømmerås målbar jo dette tradisjonelle, sosialdemokratiske synet svært bra. Det er forskjellige årsaker til fastsettelsen av verdien av en eiendom. Dette gjelder selvsagt ikke bare eiendommer som er bortfestet. Det gjelder all eiendom. Og i den utstrekning Ane Sofie Tømmerås' beskrivelse av den bunnløse sosiale nød som ville bli resultatet av at folk skulle betale en festeavgift som var markedstilpasset, skulle være riktig, så er det en dramatisk beskrivelse av resultatet av Arbeiderpartiets innflytelse på det norske samfunnet de siste 50 årene. Derfor tror jeg bare at jeg vil fastslå at her har vi to forskjellige syn, slik at Arbeiderpartiets argumentasjon får ligge fra min side i resten av debatten.

Det er atskillig verre at de partier som en gang var borgerlige, har forlatt sine standpunkter i løpet av noen ganske få år. For i replikkordskiftet etter daværende saksordfører Anders C. Sjaastads hovedinnlegg den 25. november 1996 sa Arbeiderpartiets hovedtalsmann Olav Akselsen:

«Her har me ei sak der dei tradisjonelle politiske skil-jelinene trer fram.»

Denne faktaopplysningen ble bekreftet av saksordføreren. I 1996 var det slik at grunneierrettigheter hadde en plass hos flertallet i Stortinget. På samme måte som f.eks. i ekspropriasjonslover har Kristelig Folkeparti vendt seg bort fra tidligere holdninger, og i denne saken har de også i realiteten fått følge av Senterpartiet. Saksordføreren innlegg var jo en enestående bortforklaring av de standpunkt som partiene stod for for tre år tilbake. Det som var et klart borgerlig flertall 1996, er forandret til en sosialsak, hvor for det første det sosiale aspektet er

mer enn vanskelig å få øye på, og i den utstrekning det finnes et slikt aspekt, er det tradisjonelle grunneiervedi-er som skal finansiere flertallets gavmildhet.

Denne saken er også et trist eksempel på Stortingets manglende evne til å vinne respekt for sine vedtak. Statsråder kommer og går – embetsverket består, heter det. Sjelden er dette utsagnet tydeligere dokumentert enn i denne saken. Her holder man på til man finner en statsråd eller to pluss et storting som er prinsipløst i forhold til sitt eget vedtak, og så får man det som man vil.

Den forrige innstillingen om tomtefeste ble avgitt den 21. juni 1996 og debattert den 25. november samme år. Det har altså tatt nesten fire år, og loven er ikke trådt i kraft. Tvert imot er den trenert og omgjort. I mars 1999 tok jeg dette opp i et spørsmål til skriftlig besvarelse til daværende justisminister Odd Einar Dørum. Spørsmålet lød i all enkelthet:

«Er det manglende vilje i Justisdepartementet til å godta Stortingets flertallsvedtak som ligger bak at loven ikke er iverksatt og at departementet sender på høring standpunkt som tidligere er avvist av Stortinget?»

Svaret var som en kunne vente, at Regjeringen var kommet til at flertallets vedtak burde vurderes på nytt. «Vurderes på nytt» er, som vi forstår, departementets språk for å forandre loven til et standpunkt som ikke var i overensstemmelse med stortingsflertallets. Det er trist at et flertall på Stortinget lar seg behandle på en slik måte.

Reaksjonene på det nye maktovergrepet mot landets grunneiere er meget store, f. eks. fra Norges Bondelag og fra Skogeierforbundet. Grunneierne oppfordres i innstillinger og festtaler til å utvide inntektsgrunlaget på sine eiendommer, men i praktisk politikk tas denne retten fra dem. I loven om tomtefeste er det dobbelt uforståelig, for her står man overfor en avtale mellom to grunneiere, eierne til grunnen og eierne til boligen. Stortingsflertallet fant i 1996 en god balanse mellom de to eiernes rettigheter og interesser, mens dagens flertall mener dette må reguleres på den enes bekostning. Hvis noen av festerne skulle tro at de har vunnet, kan jeg forsikre at de tar feil. Man vinner ikke noen varig rett på andres bekostning.

Det tak på festeavgiftene som nå blir innført – for denne gangen blir nok loven iverksatt uten opphold – innebærer en verdioverføring fra grunneieren til huseieren. En slik ordning vil gjøre det uinteressant for festerne å kjøpe sin egen tomt, men virker heller som et incentiv til å opprettholde festeforholdet. For bortfester vil festeinstituttet miste sin reelle betydning. En naturlig konsekvens vil være at mange bortfester ser seg tjent med å oppheve mange av de nåværende festekontraktene.

Et grelt eksempel på konsekvensen av flertallets holdning ser vi i Oslo kommune. Kommunen vil i realiteten kun kunne innkreve 20 pst. av hva festeavgiftene burde ha vært, basert på de verdiene tomtene i virkeligheten representerer. Et antall privilegerte festere skor seg på denne måten på penger som Oslo kommune sårt kunne trengt til mer samfunnsnyttige oppgaver.

Høyre vil, i likhet med Fremskrittspartiet, selvsagt støtte det forslaget vi stod sammen med Senterpartiet,

Kristelig Folkeparti og vel også Venstre om i 1996. Nå er det kommet noen nye forslag på bordet. Forslaget fra Kristelig Folkeparti om en evaluering etter to år vil Høyre under sterk tvil støtte. Tvilen er der fordi det minner mest om en tåkelegging for å skjule at man har gått fra det man tidligere stod for. Når vi allikevel finner å ville støtte det, så er det fordi at om to år vil vi stå overfor et nytt storting, og da kan det jo tenkes at velgerne sørger for at vi får et storting som har den samme forståelse for grunneierrettigheter som det storting som vedtok en lov som er blitt trenert i fire år, altså i 1996. Jeg vil bare minne om at hvis det skulle skje, har vi nå ventet i fire år, så skal vi ha to års evalueringstid, og så skal vi vel ha et års saksbehandlingstid. Da er det med andre ord gått syv år før man eventuelt får gjennomført det som Stortinget den gang ønsket, og som jeg tror og håper det vil være flertall for i det Stortinget som kommer.

Når det gjelder Senterpartiets forslag, vil vi selvsagt ikke støtte det. Vi kan ikke ha et lovverk i dette landet som har et sett med rettigheter for forskjellige typer grunneiere; i denne saken i realiteten basert på hvilket postnummer de enkelte grunneierne har. Denne type forsøk på å kjøpe stemmer har ikke noen god klang i norsk politisk praksis.

Odd Einar Dørum (V): Dette er en sak som berører oss alle uansett om det er de som fester bort, eller de som har et feste. Det er et ikke ubetydelig engasjement.

Jeg skal holde meg til det som jeg selv er ansvarlig for, og jeg var ansvarlig for den proposisjonen som ligger til grunn for denne saken, og jeg vil bare slå fast at Venstre står fast på det vi der framla. Det betyr i praksis at vi støtter det forslaget som er fremlagt av Kristelig Folkeparti her i dag, og som jeg oppfatter, ut fra Arbeiderpartiets merknader, vil få flertall.

Jeg er også tilhenger av det forslag Kristelig Folkeparti fremmet om å evaluere dette etter to år, og det er jeg ut fra følgende enkle begrunnelse: Jeg brukte faktisk en del tid som statsråd på å komme inn i tomtefestelovens mysterier. Jeg skal ikke påstå at jeg så alt lys ved den gjennomgangen, men jeg ble iallfall overbevist om at det var såpass komplekst i avveiningen mellom de ulike interesser at det er en redelig og åpen sak å kunne komme tilbake og se hvordan dette nå virker i praksis.

Når det gjelder forholdene i Oslo kommune, tror jeg vel også at man her kan være tjent med en slik evaluering. Jeg vil imidlertid bemerke at Oslo kommune i lang tid, lenge før denne loven ble aktuell, har sørget for at festetomtene ble solgt. Jeg bor selv på en slik festetomt som for lenge siden ble solgt til en grunneier, som solgte den videre til en annen, som solgte den videre til en annen, og som til slutt solgte den til meg. Dette omfatter i det vesentlige en meget stor del av boligeiendommene i Oslo, men fordi det kan være forskjell mellom disse eiendommene og de som er andre steder, føler jeg at det er et av de forholdene en må se på. Så uten å legge noe annet i det enn det jeg nå sier, synes jeg det er en real ting i saker som er komplekse, å kunne komme tilbake til saken og se på den med åpne og friske øyne.

Så Venstre vil stemme på den måten både ved odelstingsbehandlingen her i dag og senere i Stortinget i den saken som hører hjemme der.

Statsråd Hanne Harlem: Jeg bad om ordet da representanten Hernæs holdt innlegg, for jeg fikk behov for å kommentere det jeg oppfattet som et relativt urimelig angrep på embetsverket.

Jeg har ikke tenkt verken å kommentere eller svare for det skiftende politiske ledelser i Justisdepartementet har gjort når det gjelder iverksettelse eller ikke-iverksettelse av tomtefesteloven slik den ble vedtatt i 1996. Men uansett hva som er gjort eller ikke gjort av skiftende politiske ledelser, er det statsrådets ansvar, og jeg synes det er helt urimelig å angripe embetsverket for det som er gjort eller ikke gjort.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 535)

S a k n r . 4

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk og i enkelte andre lover (Innst. O. nr. 69 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 26 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Krohn Devold (H) (komiteens leder og ordfører for saken): Forslaget om å sette en promillegrense på 0,2 berører en del nokså prinsipielle retningslinjer for hva vi skal bruke lovverket til. Riksadvokaten, som landets øverste påtalemyndighet, uttrykker sterk bekymring, og han sier at det er alvorlig å belegge med straff handlinger som tidligere var straffrie. Det representerer en såkalt nykriminalisering av alminnelige mennesker.

Det å innføre straff skal vi gjøre som en sterk reaksjon på uønsket atferd, og det bør i første rekke brukes der det er grunn til å vise stor grad av bebreidelse fra samfunnets side, jeg vil si moralsk klanderverdige handlinger, f.eks. drap, ran, narkotikaforbrytelser, bedragerier. Ellers bør vi også belegge med straff områder der sterke samfunnsmessige hensyn tilsier det, f.eks. når det gjelder reguleringslover knyttet til skattelovgivning, tollovertredelser osv. Men det å belegge med straff ting som har mer sym-

boleffekt eller er en slags moralsk vimpel, bør man være ytterst forsiktig med.

Riksadvokaten sier at da grensen på 0,5 promille ble fastsatt i 1936, var også den forholdsvis svakt underbygd. Men i dag har vi forskningsresultater, forskningsresultater som viser at det er økt risiko ved å kjøre med alkohol i blodet, spesielt med promille fra 0,4-0,5 og oppover.

Det vi risikerer ved å redusere grensen til 0,2, er at vi foretar et sterkt inngrep i befolkningens alminnelige handlefrihet uten at inngrepet er underbygd av solide og relevante argument, og det bør ikke være et argument for å innføre en lovbestemmelse og straff at man har visse avholdspolitiske standpunkter.

Riksadvokaten er helt tydelig, sammen med Advokatforeningen, med hensyn til at det ikke kan hevdes at det finnes vitenskapelig eller empirisk belegg for at en alkoholfølsomhet i området 0,2-0,4 influerer på evnen til å føre motorvogn i en slik grad at det representerer noen økt trafiksikkerhetsrisiko.

Det man da risikerer ved å innføre denne grensen, er at folk kan reise spørsmål ved om det er riktig og forstandig, og det kan faktisk medvirke til å redusere respekten for lovverket. Hvis det blir resultatet av å endre denne grensen, har vi oppnådd det motsatte av det vi ville.

Et annet viktig poeng fra Riksadvokaten er at han sier det er vanskelig å utforme retts teknisk hensiktsmessige reaksjonsregler for en overskridelse av 0,2-grensen, og det burde være et selvstendig argument mot å senke promillegrensen.

Jeg er helt enig med Riksadvokaten i at det ikke bør være en normal reaksjon at man mister sertifikatet sitt etter å ha kjørt med en promille på mellom 0,2 og 0,4-0,5. I så fall bør man ha kjørt med promille flere ganger – og også med over 0,5.

Disse vektige prinsipielle innvendingene fra landets øverste påtalemyndighet deles ikke bare fullt ut av Advokatforeningen, men også av den juridiske ekspertise, f.eks. professor Andenæs. Han skrev i en kronikk i Aftenposten 20. desember 1999 at dette ville være et skritt i helt gal retning, og at også Straffelovrådet hadde anbefalt at man lot det være.

I tillegg til disse juridiske høringsinstansene har også annen fagekspertise uttalt seg, bl.a. Statens rettskologiske institutt. De slår fast at lovforslaget vil ha en klart usikker virkning med hensyn til færre trafikkdrepte, og like viktig: Det vil være helt andre forslag som vil ha en mye bedre kost-nytteeffekt hvis selve målet er å redusere ulykkene. Altså bør man rett og slett vurdere helt andre tiltak enn dette 0,2-påfunnet hvis målet virkelig er å bedre trafiksikkerheten.

Erfaringer fra Sverige etter at de innførte en promillegrense på 0,2, var riktignok en nedgang i antall trafikkdrepte på 8 pst. Men både Norge og Finland hadde en nedgang i ulykkene på henholdsvis 20 og 22 pst. i samme periode uten å ha innført 0,2-grensen. Og en enda nyere studie fra Australia i 1999, som omfatter så mye som 2 500 trafikkdrepte, en undersøkelse som ble lagt frem av Statens rettskologiske institutt i høringen i komi-

teen, viser at for intervallet 0,1-0,5 promille var det ingen risikøkning som har innvirket på trafikkdrepte – ingen, i den siste undersøkelsen som er lagt frem. Dermed anbefaler Statens rettskikkologiske institutt helt klart at man går inn for helt andre tiltak, og at man sender det fremlagte lovforslaget tilbake.

LO og politiet har også uttalt seg. LO mener man isteden bør skjerpe tiltakene ved kjøring under påvirkning av narkotiske stoff, og kan ikke anbefale forslaget, også fordi det vil føre til kostnader for politi og påtalemyndighet som burde vært brukt på helt andre ting. Dette synspunktet deles også av politiet, og Politiets Fellesforbund sier helt klart at med de ressursene man i dag har til rådighet, synes det vanskelig å støtte endringsforslaget.

Summen av disse innspillene betyr at vi bør stille oss noen spørsmål, bl.a.: Hva er problemet? Hvis problemet er at vi har mange trafikkulykker, bør vi sette i verk tiltak som bidrar til å få ned antallet trafikkulykker. Og dette er ikke det rette tiltaket. Det å bruke ressursene til å ta narkotikapåvirkede førere eller førere som kjører med høy promille, vil gi langt bedre resultat. Dernest bør vi spørre oss om det er riktig å legge seg på et nivå som er vesentlig lavere enn det nivået som EU kommer til å legge seg på – 0,5. Selvfølgelig er det frihet for det enkelte land til å velge et annet nivå enn det EU anbefaler, men en av hensiktene med lov- og regelharmonisering er jo f.eks. at en bilfører skal kunne kjøre gjennom flere europeiske land og ha noenlunde det samme regelverket å forholde seg til.

Jeg vil avslutningsvis si at sett i lys av de siste årenes hendelser på justissektoren – da tenker jeg på kriminalitetsutvikling, jeg tenker på voldsutvikling, jeg tenker på at vi hver eneste dag ser og hører på TV at politi og lensmannskontor ikke synes de har nok ressurser til å rykke ut ved trusler, ved vold, der barn er utsatt og der andre er utsatt – skal vi altså nå bruke tid, krefter og politiresurser på å innføre en promillegrense der enhver håndheving vil gå på bekostning av andre og langt mer sentrale oppgaver for politi og påtalemyndighet. Og selv om vi bare ser på trafikkikkerheten isolert og ikke blander inn andre politiopgaver, er effekten langt mindre ved å sette inn ressurser her enn ved å bruke et begrenset antall politi- og påtaleressurser på den gruppen som virkelig er farlig – de som kjører med høy promille, eller de som kjører i narkotikapåvirket tilstand. Dette er et skritt i helt feil retning. Jeg tror det vil bidra til å svekke folks oppfatning av at vi faktisk driver med seriøse ting i dette huset. Vi oppnår ingenting, og i realiteten svekker vi politiets mulighet til å kunne ta fatt på langt viktigere oppgaver.

Jeg vil derfor anbefale at Høyres representanter stemmer imot hele det fremlagte lovforslaget.

Astrid Marie Nistad (A): Noreg var det første landet i verda som innførte ei fast grense for alkoholinnehald i blodet ved kjøring av bil. Det er 64 år sidan loven vart vedteken her i Stortinget. I ettertid ser vi kor framsynt dette lovforslaget var. Den gongen var ikkje bilen allemannseige som i dag. Det var ein sensasjon når det trilla ein bil etter vegane, men like fullt innsåg den tids politi-

karar at det var trong for strenge lover på dette området. I dag er bilen allemannseige, vi har eit heilt anna trafikkbilete. Bilane er raskare å køyre, og trafikken kan ikkje samanliknast. Med andre ord: Det er god grunn til å sjå på om dagens promillelov er god nok. Tek vi, som sagt, omsyn til dagens trafikkutvikling og at bilen er eit naturleg framkomstmiddel for alle, er det god nok grunn til å sjå på om det er grunnlag for endring i reglane om kjøring av bil i rusa tilstand.

Det er på denne bakgrunn ein må sjå på dagens forslag til lovendring. Vi har eit lovverk som fortel at vi ikkje tillet promille ved bilkøyring, og då må vi òg ha eit regelverk som speglar av det målet vi har sett oss. Det framtidige lovverket må gje tryggleik for at ulukker der alkohol kan vere årsaka, vert reduserte. Vi er alle samde om at alkohol og bilkøyring ikkje kan forsvarast, og vi er vel kjende med at det er store mørketal når det gjeld bilkøyring i rusmiddelpåverka tilstand.

Vi er òg samde om at det er dei med høgast promille som er farlege. Men dagens promillelov gjev oss faktisk moglegheit til å spekulere i kor mykje ein kan drikke. Dagens lov kan oppfattast som om den gjev signal om at det er lov å drikke litt. Kor mykje «litt» er, er vanskeleg å seie. Nokon meiner at det kan tøyast svært langt, at det er opp til kva den enkelte trur han toler. Det er slått fast at køyreegenskapar og reaksjonsevne i overraskande og kritiske situasjonar vert reduserte ved lågpromille, og dermed vert det å køyre med promille ein risikofaktor.

I Sverige, der dei alt har innført ei promillegrense på 0,2, er resultatet at det no er langt færre som tek sjansen på å køyre med lågpromille. Eg vil her nemne at eit fleirtal av dei høyringsinstansane som har kome med merknad, har uttalt seg positivt til framlegget om endring av promillegrensa. Og eg vil sterkt gå imot at vi vil redusere grensa til 0,2 ut frå eit moralsk ansvar, som saksordføraren her sa, sett i forhold til avhaldspolitiske mål. Det gjer vi for å sikre trafikantane tryggare forhold på vegane.

Når ein set ned promillegrensa, vil ein ikkje lenger kunne gje rom for eit såkalla kalkulert alkoholinntak. Når promillegrensa vert redusert, tydeleggjer myndighetene prinsippet om at alkohol og bilkøyring ikkje høyrer saman. Den lovgjevande forsamling må ha dette for auge, og vi må difor utforme lovverket slik at det er logikk i det vi seier, og det vi meiner. Vi går sterkt ut og meiner at bil og alkohol ikkje høyrer saman. Det inneber at vi må ta konsekvensen av det, også når vi utformar regelverket i forhold til det resultatet vi vil ha. Dagens endring av vegtrafikkloven er eit slikt tiltak – ei viktig justering i forhold til dei signala myndighetene vil skal vere heilt tydelege, at bilkøyring og alkohol ikkje høyrer saman.

Arbeidarpartiet signaliserte dette allereie i Norsk veg- og vegtrafikkplan for 1998-2007, som vart lagd fram av regjeringa Jagland. Sentrumspartia ville då ha 0,0-grense. Arbeidarpartiet og SV støtta forslaget om 0,2-grense.

Regjeringa Bondevik har lagt fram forslaget om å endre vegtrafikkloven, og regjeringa Stoltenberg har valt å slutte seg til det. Endringane vil føre til at dei som no køyrer med påvist promille mellom 0,2 og 0,5, vil få bot. Det er mange som er redde for at det vil kunne verte store

variasjonar ved utandingsprøver mellom blod og luft ved lågpromille. For å fange opp slike avvik er det lagt inn eit tryggleiksfrådrag grunna eventuelle systemavvik. I tillegg er det lagt inn eit juridisk tryggleiksfrådrag. Dette vil sikre at ingen skal kunne bli dømd uskuldig for å ha ført bil i rusa tilstand.

Men i dag ser vi óg at dei som køyrer i påverka tilstand, ofte er rusa av andre stoff, som narkotika og andre medikament. Desse er vanskelege å få tatt. Dette er urovekkande sett i forhold til trafikktryggleiken. Rusingsmiddel bør i alle tilfelle ikkje kombinerast med køyring av bil. Det er viktig å få vurdert tiltak som kan få avdekt desse bilførarane og få tilnærma likskap med dei som har køyrt i alkoholpåverka tilstand.

I dag ser vi diverre at det er fleire og fleire som nyttar seg av stimulerande stoff, som også køyrer bil. Alle desse køyrer også med redusert reaksjonsevne. Ei styrking av regelverket også for denne gruppa vil på mange måtar vere eit godt signal. Med dagens utvikling er det eit viktig signal at det ikkje skal nyttast stimulerande medikament når ein skal køyre bil. Eg er difor glad for at det er ein samrøystes komite som ber Regjeringa kome attende med skjerpa tiltak for bilførarar som er påverka av slike rusmiddel. Ei skjerping av vegtrafikkloven på dette området vil også vere eit godt signal om at det ikkje berre er i trafikken at slikt avhald er viktig. Også mange yrke som krev snarleg reaksjon og riktig vurdering, kan tene på ei slik skjerping. Eg er ikkje i tvil om at i dagens samfunn og i framtida vil det verte viktigare og viktigare å reagere raskt og riktig. Med den teknologiske utviklinga som vi har i dag, vert det difor stadig meir viktig å vere rusfri både i trafikken og i arbeidet.

Det er også tydeleg at dei fleste land i Europa ser dette som viktig, og difor er det opp til det enkelte EU-land å fastsette sitt eige lands lovverk på dette området. Det er eit tydeleg signal om at i slike spørsmål er det viktig at budskapet er eintydig, og at brot på loven kan føre til bøter eller straff.

For Arbeidarpartiet er det som sagt viktig at vi har eit lovverk som med all tydelegheit gjev eintydige signal. I dette tilfellet vil det seie at det ikkje går an å kombinere alkohol eller anna rusmiddel med bilkøyring – viktige signal til alle, ikkje minst til våre born og vår ungdom. Med det trafikkbiletet som vi ser utvikle seg, er det viktig at myndigheitene gjev klinkande klåre signal om at dette ikkje kan kombinerast. Eg er difor glad for at det er ein samla komite som ber Regjeringa kome attende med tiltak som vil sikre at vi har ei eintydig lovgjeving også på område der det vert bruka andre middel enn alkohol for å verte rusa.

Dagens endring av vegtrafikkloven vil gje eit viktig signal til alle om at myndigheitene ikkje aksepterer at rusa personar køyrer bil. Som sagt: Det var framsynte kollegaer her på Stortinget for 64 år sidan, men eg vurderer dagens forslag til endring som like framsynt. Det er viktig å signalisere kva som ikkje er tillate i eit samfunn, og spesielt når det gjeld å førebygge og trygge folk for ulykker som kan hindrast. Det er eit slikt vedtak vi i dag sikrar fleirtal for.

Jørn L. Stang (Frp): Representanten Nistad fremhevet det historiske perspektivet, at Norge i 1936 som et av de første land i verden innførte en promillegrense. Det er riktig. Man fastsatte en promillegrense på 0,5, og det kunne man kanskje videreføre, hvis det skulle være noe historisk perspektiv i dette. Så er ikke tilfellet. Arbeiderpartiet vil gå den motsatte veien, og de eneste i høringsinstansene som faktisk støtter Arbeiderpartiets syn, er Motorførernes Avholdsforbund.

Promillegrensen er i de fleste land i vår kulturkrets på henholdsvis 0,5, 0,8 eller 1. I flere europeiske land arbeides det med å oppnå en harmonisering av lovgivningen med 0,5 som promillegrense. I Norge bør vi ikke gå motsatt vei. Sverige står i en særstilling ved at landet i 1990 senket promillegrensen til 0,2, altså en tilnærmet 0-grense. Kristelig Folkeparti, med drahjelp fra Arbeiderpartiet, vil også sette Norge i denne særstillingen, selv om man måtte gjøre det med åpne øyne. Alt over 0,2 promille må i så fall rett og slett betegnes i loven som rattfylleri.

Til tross for en rekke fakta som foreligger for oss som beslutningstakere, lander et flertall på en grense som vil true rettssikkerheten for bilførere, noe jeg mener at representanten Nistad ikke legger tilstrekkelig vekt på. Blant annet har tallet på domfelte promillekjørere i de senere år faktisk vært synkende. Tallene omfatter også motorvognførere som er dømt for bruk av andre rusmidler, som anslagsvis utgjør 20-30 pst. Det er et kraftig varsku at den største andelen er narkotikapåvirkede førere, og at den er stigende. Her har man ingen faste grenseverdier å holde seg til, men man må i stedet bygge på en vurdering av om føreren var påvirket. For denne kategori er det ikke foreslått noen endringer i det hele tatt, bortsett fra at det er nevnt i en komitemerknad.

I de aller fleste ulykker knyttet til alkohol er det tale om høye påvirkningsgrader. Det dreier seg faktisk ikke om 0,5 promille, men for førere med mer enn 1,5 promille øker risikoen dramatisk i takt med påvirkningens grad. De virkelige fyllekjørerene som har en slik promille, er faktisk sjeldne i trafikken, men det er de som dominerer dødsulykkene. Tall fra høringene viser at man ikke reduserer ulykkesrisikoen ved å nedjustere dagens grense til 0,2 promille.

I andre nordiske land enn Sverige kan det ved langt høyere alkoholpåvirkningsgrense påvises langt færre trafikkulykker totalt sett – et tall som også inkluderer ulykker knyttet direkte til alkohol. En av de seneste undersøkelser knyttet til såkalte lave påvirkningsgrenser er foretatt av et tysk selskap som heter Krüger i 1995. Disse undersøkelsene gir det forbausende resultat at risikoen for ulykker synes å synke ikke ved 0 promille, men ved 0,4 promille. Det synes som om de fleste får et skjerpet kjøremønster rundt denne promillegrensen.

Erfaringene gir etter Fremskrittspartiets oppfatning ikke noe grunnlag for å trekke slutninger med hensyn til virkningene av lovendringene foreslått av henholdsvis Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti. Det er tydelig at disse partier ønsker å gjøre alt de måtte mislike, straffbart. Skal man utvide en straffetrussel til nye grupper,

bør man ha rimelig sikkerhet for at straffetrusselen virker, og at gevinsten står i forhold til innsatsen.

Det som er sikkert, er at Arbeiderpartiet er med på å tappe politiet for ytterligere midler. Når vi vet at Arbeiderpartiet heller ikke er de fremste til å bevilge midler til politiet, gjør det saken totalt sett enda verre for lovinstansen. En promillegrensedsettelse vil bety økt ressursbruk til anskaffelse av apparater, mer tid til kontroll og til gjennomføring av straffesakene i allerede hardt prøvede domstoler. All kyndig kompetanse og forskning blir overhodet ikke estimert av partier som er mer opptatt av avholdstiltak enn av reelle trafikksikkerhetstiltak. Kjøring i narkotikapåvirket tilstand er faktisk den største ulykkesfaktor sammenliknet med promillekjøring.

Etter Fremskrittspartiets mening kan ikke en promillegrense på 0,2 underbygges og forsvares når det ikke er mulig å dokumentere at en slik grense innebærer at risikoen for trafikkuulykker reduseres. Det bør etter min mening være i alles interesse i nasjonalforsamlingen å fremme lovforslag som er riktige og forstandige, når det får en så stor innvirkning på levevaner og handlefrihet som i dette tilfellet. Landet kan få et betydelig antall promillekjørere som befolkningen ikke skjønner hvorfor skal straffes.

Når en så tung instans som Statens rettsstoksikologiske institutt mener det er knyttet betydelige usikkerhetsmomenter til lavere promillegrense, og samtidig er i tvil om nytten, skulle man tro at en slik symbolpolitikk mest sannsynlig ville lide nederlag i Stortinget. Det ser ikke ut som det blir tilfellet her i dag.

Rigmor Kofoed-Larsen (KrF): Norge har i en årrekke vært et foregangsland når det gjelder trafikksikkerhet. Vi har et omfattende regelverk, effektive kontroller og legger stor vekt på holdningsskapende arbeid. Dette har gitt resultater. Norge er et av de landene som har den tryggeste trafikken. Men de siste årene har tallene på drepte og skadde i trafikken steget, og vi ser en urovekkende utvikling, ikke minst knyttet til at det ser ut til at de unge bilførerne har den høyeste risikoen.

Regjeringen Bondevik lanserte 0-visjonen som grunnlag for trafikksikkerhetsarbeidet – en visjon om at ingen skal drepes eller bli livsvarig skadd i trafikken. For å følge opp en slik visjon er det nødvendig med omfattende tiltak. En senking av promillegrensen er etter Kristelig Folkepartis mening et skritt i riktig retning.

Jeg merket meg representanten Kristin Krohn Devolds uttalelse om at det er en risiko å kjøre med alkohol i blodet. Spesielt over 0,5 promille, men likevel en risiko også under 0,5 promille, ifølge representanten. Hun viser også til Riksadvokatens uttalelser om at dette eventuelt kan svekke trafikksikkerheten på grunn av manglende støtte i befolkningen, som da vil undergrave loven. Jeg tror faktisk at folk flest er enig i at alkohol og bilkjøring ikke hører sammen.

Allerede i 1936 ble det innført en fast promillegrense i Norge, og den ble satt til 0,5. Det var selvsagt før man visste like mye som vi vet i dag om hvordan alkohol påvirker oppmerksomhet og reaksjonsevne. En grense på akkurat 0,5 promille framstår i dag som nokså tilfeldig –

rent bortsett fra at 0,5 er et rundt tall. Proposisjonen og komiteinnstillingen har en figur som viser risiko for personskadeulykke ved ulike promillenivå i forhold til risikoen for en edru fører. Figuren viser at risikoen for ulykker stiger jevnt med økende promille, uten noen markant stigning akkurat ved promille på 0,5.

For Kristelig Folkeparti er det tre gode grunner til å støtte forslaget om senket promillegrense: For det første bygger forslaget på prinsippet om at alkohol og bilkjøring ikke hører sammen. Kristelig Folkeparti mener at dette prinsippet bør følges i praksis, og vårt primærstandpunkt er derfor at vi bør ha en 0-grense. Men en slik grense er det ikke politisk flertall for. Vi stiller oss selvsagt helt og fullt bak lovforslaget fra Bondevik-regjeringen. Forslaget er også en oppfølging av Norsk veg- og vegtrafikkplan for 1998-2007 som ble fremmet av regjeringen Jagland.

Neste gode grunn for å innføre en 0,2-grense er at vi dermed demmer opp for den risikoen kjøring med en promille mellom 0,2 og 0,5 innebærer. Det er vitenskapelig påvist at kjøreferdigheter og reaksjonsevne i overraskende og kritiske situasjoner blir redusert allerede ved lavpromille, og at slik promille derfor utgjør en risikofaktor i trafikken. Trafikksikkerhet er viktig. Norge har, som sagt, vært et foregangsland i trafikksikkerhetsarbeidet. Vi kan ikke nå stoppe opp og vente på de dårligste guttene i klassen, slik Høyre og Fremskrittspartiet legger opp til i forhold til EU-landene. Tvert imot må vi satse offensivt, og se hva den flinkeste eleven gjør, nemlig Sverige, som altså har senket promillegrensen, og som har høstet en trafikksikkerhetsgevinst av det.

En tredje effekt av å senke promillegrensen er at vi unngår en spekulasjon i 0,5-grensen. Slik spekulasjon er så vanlig at det til og med har blitt et eget begrep med «kjøre-pilsen». En del av dem som har spekulert i denne grensen, har endt opp med å kjøre med en promille på godt over 0,5. Det at man unngår slik promillekjøring, er trolig en av grunnene til de positive effektene vi har sett av senkingen av promillegrensen i Sverige. En undersøkelse fra Sverige viser at det etter lovendringen er mer enn tre ganger vanligere at en fører lar være å kjøre bil fordi han tror han har drukket for mye, enn det var før lovendringen. Denne effekten er noe av det Utrykningspolitiet også trekker fram som positivt ved lovforslaget. Og dette er en effekt vi trenger hvis vi skal lykkes i å realisere 0-visjonen.

Stadig flere av dem som kjører bil i påvirket tilstand, er påvirket av andre stoffer enn alkohol. Samtidig vet vi at bruk av utåndingsmålinger, som er svært effektivt for å avdekke alkoholpåvirket kjøring, ikke avslører påvirkning av andre stoffer. Jeg vil derfor understreke hvor viktig det er at Regjeringen vurderer tiltak som kan føre til økt innsats for å avdekke bilførere som er påvirket av andre stoffer, slik en enstemmig komite nå ber om.

Statsråd Terje Moe Gustavsen: Hvert år omkommer det rundt 300 og skades om lag 12 000 personer som følge av vegtrafikkulykker. Dette fører til en enorm sum av sorg og savn, og det er et alvorlig samfunnsproblem.

(Statsråd Gustavsen)

Det er derfor viktig for Regjeringen å vurdere både årsaken til ulykkene, hva som kan gjøres for å avverge dem, og hva som kan gjøres for å redusere konsekvensene dersom ulykken først er ute.

Årsakene til vegtrafikkulykkene er mange og sammensatte. Likevel er det utvilsomt *motorvognføreren* mye av oppmerksomheten må rettes mot for å få en endring i ulykkestallene. Med økende trafikk og et stadig mer komplisert trafikkbilde, er det avgjørende at trafikkantene er i stand til å takle de utfordringer som dette medfører. I denne forbindelse er det vesentlig at samhandlingen mellom trafikantene i størst mulig utstrekning er forutsigbar, dvs. at gjeldende atferdsregler overholdes, og at sanseapparatet ikke er svekket.

Det er alminnelig enighet om at rusmiddelpåvirket kjøring er et alvorlig trafikksikkerhetsproblem. Undersøkelser tyder på at det hver dag kjøres mellom 10 000 og 15 000 turer med motorvogn der føreren er påvirket av alkohol eller et annet rusmiddel. Når det gjelder alkohol, synliggjøres problemets omfang bl.a. gjennom et stort antall skadde og drepte som følge av ulykker der promillekjørere er innblandet. Det anslås eksempelvis at om lag 25 pst. av alle trafikkdrepte omkommer etter ulykker der minst én alkoholpåvirket fører er involvert, og at det i 7-10 pst. av ulykkene som gir personskade, er en promillekjører innblandet. Dette viser med all mulig tydelighet at alkohol og bilkjøring bokstavelig talt kan være en livsfarlig kombinasjon.

Primært er disse ulykkene knyttet til kjøring med høy promille. Vi vet imidlertid at alkohol svekker sansene på ulike måter allerede på lave promillenivåer. Synet svekkes, bl.a. fordi det tar lengre tid å få bildet på netthinnen skarpt, øyebevegelsene blir mindre effektive, og natt- og viddesynet reduseres. Evnen til å motta og bearbeide informasjon blir svekket, og føreren får dårligere koordinasjon. Koordineringsevnen reduseres alt fra 0,1 promille. Med slik viten om hvordan sanseapparatet, som er vesentlig i forhold til føreroppgaven, påvirkes av selv små mengder alkohol, er det grunn til å bekymre seg over at mange synes å spekulere i det å drikke seg tettest mulig opp til gjeldende 0,5-grense før de skal kjøre bil.

På en slik bakgrunn, med høye ulykkestall knyttet til ruspåvirket kjøring, et antatt stort omfang av promillekjøring generelt og viten om hvordan alkohol kan påvirke kjøreferdighetene, er hovedpoenget med Regjeringens forslag å markere enda sterkere at alkohol og bilkjøring ikke hører sammen – uansett. Selv om det i dag ikke kan dokumenteres at en senking av promillegrensen vil gi noen vesentlig effekt på ulykkene, vil vi spekuleringen i 0,5-grensen til livs. Dette kan gjøres ved å endre grensen for når en fører *uansett* er å anse som påvirket i forhold til hovedbestemmelsen i vegtrafikkloven § 22, som lyder:

«Ingen må føre eller forsøke å føre motorvogn når han er påvirket av alkohol (ikke edru) eller annet berusende eller bedøvende middel.»

Signaleffekten av en senking fra 0,5 til 0,2 er ment å bidra til en holdningsendring i forhold til alkohol og bil-

kjøring, slik at denne kombinasjonen i enda større grad enn i dag blir sosialt uakseptabel.

Som talere tidligere har vært inne på, er vår nåværende promillelovgivning i hovedsak fra 1936, og den har med sine strenge reaksjoner i form av høye bøter, fengselsstraff og inndragning av førerkort virket i relativt lang tid. Det må antas at lovgivningen har vært et viktig middel for å hindre promillekjøring generelt. Begrunnelsen for i sin tid å innføre gjeldende promillegrense på 0,5 var knyttet til behovet for en nærmere presisering i forhold til motorvognlovens bruk av henholdsvis begrepene «beruset» og «påverka». Det er senere, særlig etter innføring av vegtrafikkloven i 1965, foretatt en rekke endringer i promillelovgivningen. Dette har i hovedsak vært endringer av bestemmelsene om utmåling av straff, inndragning av førerkort osv. Grensen for *når* en fører uansett er å anse som påvirket av alkohol, har stått uendret siden 1936 på tross av de voldsomme forandringer som er skjedd i vegtrafikken i løpet av disse snart 65 årene, og de tilhørende økte krav som må settes til motorvognførere. Regjeringen ser forslaget om å senke promillegrensen som en naturlig følge av denne utviklingen.

Jeg er tilfreds med den tilslutning som er gitt forslaget ved komitebehandlingen. Når det gjelder merknadene fra Fremskrittspartiet og Høyre vedrørende grunnlaget for forslaget, finner jeg disse hver for seg saklige og relevante. De argumenter som anføres, har for så vidt også ligget til grunn for departementets vurderinger og arbeid med lovforslaget, noe som framgår tydelig av proposisjonen. Det er korrekt at det *er* usikkerhet knyttet til å kunne dokumentere den trafikksikkerhetsmessige effekten av å senke promillegrensen, og det *er* også en viss måleusikkerhet ved bruk av utåndingsprøver i lavpromilleområdet. Argumentene tar imidlertid i liten grad hensyn til det overordnede formålet med å senke promillegrensen, nemlig å markere sterkt at alkohol og bilkjøring ikke hører sammen. Og når jeg hører merknadene begrunnet her i dag, er det nettopp dette jeg reagerer på, at man faktisk går den motsatte veg og sier at det skal være tillatt å nyte en viss mengde alkohol når man kjører bil.

Når det gjelder merknadene om usikkerhet knyttet til bruk av utåndingsprøver, vil jeg presisere at nettopp sikkerhet har vært et førende prinsipp ved fastsettingen av grenseverdiene for utåndingsluft i forhold til straffbarhet. Kriteriet for arbeidet har selvfølgelig vært at ingen skal kunne dømmes på bakgrunn av en utåndingsprøve hvis de ville blitt frikjent etter en blodprøve. Som det framgår av proposisjonens kap. 6, er det derfor lagt inn sikkerhetsmarginer som skal benyttes ved den enkelte måling. Dette vil ivareta hensynet til at det skal være tilfredsstillende sikkerhet ved utåndingsprøver.

Det er i merknadene påpekt at både Danmark og Finland har en 0,5 grense, og at det kan gå mot harmonisering av en slik også i EU. Til dette vil jeg vise til at Sverige, som kjent, senket sin grense til 0,2 i 1990, og at de nordiske land, ofte med Norge og Sverige i spissen, i lang tid har vært førende når det gjelder trafikksikkerhetsarbeidet i Europa. Som i forhold til en rekke andre trafikksikkerhetstiltak bør det derfor etter min mening

heller ikke når det gjelder promillegrensen, være grunn til å skjele for sterkt til hvilket nivå man pr. i dag ligger på i en del andre land i Europa.

Jeg har for øvrig merket meg de synspunkter som framkom i høringsrunden når det gjelder utformingen av de foreslåtte bestemmelser. Til dette er det å bemerke at departementet, som det framgår av proposisjonen, slutter seg til intensjonen bak forslaget fra riksadvokaten, nemlig en generell forenkling av promillebestemmelsene. Forslaget vil inngå i det videre arbeidet med å utforme et mest mulig hensiktsmessig regelverk på dette området.

Til merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet vedrørende straffutmåling vil jeg henlede oppmerksomheten på at det for promilleområdet fra 0,2 til 0,5 nettopp er gjort *unntak* fra de alminnelige regler om sanksjoner, både med hensyn til bruk av fengselsstraff, utmåling av bøtestraff og inndragning av førerkort, slik at det i større grad i forbindelse med reaksjonsfastsettelsen skal legges vekt på hvorvidt kjøringen har medført fare, promillens størrelse osv.

Jeg har for øvrig merket meg komiteens merknader når det gjelder kjøring der fører er påvirket av andre rusmidler enn alkohol. Departementet vil fortsette arbeidet med denne problemstillingen, jf. for øvrig også omtalen i statsbudsjettet for 1999, og vil i tråd med komiteens tilråding ved en egnet anledning komme tilbake til Stortinget med en vurdering av aktuelle tiltak på dette området.

G u n n a r S k a u g hadde her gjeninntatt presidentplassen

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg skal prøve å gjøre det kort, men jeg fikk behov for en presisering etter å ha hørt representanten Kofoed-Larsens innlegg, for der ble det sagt at jeg hadde innrømmet at det var en økt risiko forbundet med å ha promille på mellom 0,2 og 0,5. Det jeg sa i mitt innlegg, var tvert imot at det er vanskelig å hevde at det er «vitenskapelig eller empirisk belegg for at en alkoholpåvirkning i området 0,2-0,4 influerer på evnen til å føre motorvogn i slik grad at det representerer noen økt trafiksikkerhetsrisiko», og det er ordrett sitat fra Riksadvokatens høringsuttalelse, som jeg slutter meg helt til.

Når man først er inne på dette med risiko, kunne man også ha trukket frem de to undersøkelsene som professor Andenæs nevner i sin kronikk, nemlig en undersøkelse fra Amerika og en undersøkelse fra Tyskland, som tvert imot dokumenterer det underlige at risikoen for ulykker synes å synke fra 0 til 0,4 promille. Nå kan det være mange årsaker til det – det kan være at noen har fått nervene bedre under kontroll, eller det kan være at folk kjører mer forsiktig – men det er i hvert fall ikke et eksempel på at det er dokumentert noen ulykkesrisikooøkning i lavpromilleområdet.

Så vil jeg legge til at jeg er glad for at statsråden sier at det er både saklige og relevante argumenter som kom-

mer frem i mindretallets innstilling. Det skulle bare mangle, for nettopp det vi sier i mindretallets innstilling er jo basert på høringsuttalelser fra landets fremste juridiske myndigheter, og den deles vel av nesten halvparten av Arbeiderpartiets stortingsgruppe. Slik sett er det i hvert fall betryggende å høre at statsråden synes det er fornuftig og relevant.

Til slutt vil jeg dvele ved det som både Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet har vært innom, nemlig at det er bra at vi har en felles uttalelse om at vi skal ha økt innsats mot narkotikapåvirket bilkjøring og høypromillebilkjøring. Det var et forslag som Høyre opprinnelig la inn som et alternativ til å sette grensen ned til 0,2. Hittil har verken Arbeiderpartiet eller Kristelig Folkeparti utmerket seg ved å foreslå økninger av politibudsjettet. Det er jo politiet som skal håndheve begge disse områdene, og det hjelper lite med vennlige ord, hvis resultatet blir halv innsats på begge områder.

Jørn L. Stang (Frp): Jeg vil også levne høringsinstansene et lite besøk. En av disse har vært Landsorganisasjonen, altså LO, og Arbeiderpartiet kjenner jo veldig godt til denne organisasjonen. LO sier klart fra at de ikke ønsker å gå inn for et forslag om å redusere promillegrensen fra 0,5 til 0,2, fordi de mener at en så lav promillegrense vil føre til at folk ikke vet om de er for fulle til å kjøre. I LOs høringssvar til Samferdselsdepartementet heter det:

«Vi peker på det rettssikkerhetsmoment som ligger i at folk ikke kan fastslå om de har promille.»

LO mener videre at det ikke er dokumentert at kjøring med promille på mellom den foreslåtte 0,2 og dagens 0,5 vil gå så mye ut over ferdigheten bak rattet at en senkning vil føre til færre ulykker. Samtidig anfører LO at det ikke synes dokumentert redusert kjøreferdighet ved en så lav promille, at en senkning vil gi seg nevneverdig utslag i ulykkesstatistikken.

Man sier samtidig at man ikke ønsker å stå i samme bås som Sverige, og at man ikke ønsker å være blant de strengeste land i Europa eller, for den saks skyld, i verden for øvrig. Så her får vi nok et håndfast bevis på at det ikke er bare LO-medlemmer, men også LO som organisasjon, som deler Fremskrittspartiets syn i denne saken, noe de sikkert også gjør på mange andre områder. Jeg spør meg også om hva dette kommer av: Kan det ligge i at dette er sunn fornuft?

Statsråd Terje Moe Gustavsen: Det framgår med all mulig tydelighet av proposisjonen at det i høringen har vært delte oppfatninger. Det framgår av kapittel sju, når man leser dette skikkelig, at det til og med har vært delte oppfatninger i Landsorganisasjonen, fordi en organisasjon som har støttet lovforslaget, er Norsk Transportarbeiderforbund.

Jeg sa – og jeg vil gjerne presisere det i forhold til Krohn Devolds innlegg – at hver for seg er innvendingene saklige og relevante. Men det som var mitt hovedpoeng, var at man fra Høyres og Fremskrittspartiets side legger altfor liten vekt på den helhet og de holdninger

som en reduksjon av promillegrensen innebærer, og midt oppi dette det at man da kan få slutt på en spekulasjon i grensen. Vi ønsker å slå fast at alkohol og bilkjøring ikke hører sammen, og det gjør vi bedre gjennom å markere en grense der det overhodet ikke lar seg kombinere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 536)

S a k n r . 5

Innstilling fra samferdselskomiteen om lov om endringer i lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap m.v. (Innst. O. nr. 68 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 42 (1999-2000))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 538)

S a k n r . 6

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om endringer i lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven) (Innst. O. nr. 80 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 45 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 10 minutter og de øvrige grupper 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Gunn Karin Gjul (A) (ordfører for saken): Et stort flertall i komiteen støtter Regjeringens forslag til endringer i viltloven.

Bakgrunnen for endringene av viltlovens §§12 og 14 er ønsket om å sikre en mer differensiert og fleksibel forvaltning av de fire store rovdyrartene, ikke minst av hensyn til at jordbruk og tamreinsdrift kan ivaretas på en bedre måte enn i dag.

Dagens §12 er svært uklar i forholdet til adgangen til å foreta ren preventiv felling av rovdyr. Derfor går vi nå inn for en endring av regelen, slik at den klart gir adgang til å felle rovdyr som et ledd i å forebygge skader.

Den nye regelen legger til grunn en differensiert forvaltningspraksis med kjerneområder og forvaltningsområder. Innenfor disse områdene blir det opprettholdt et strengt vern med restriktive regler for uttak av skadedyr. Utenfor disse områdene legges det opp til en mer liberal felling enn dagens praksis. På denne måten kan en aktivt hindre etablering av rovvilt i områder med store konflikter.

Økningen i bestanden av store rovdyr og spesielt ulv gjør at vi nå kan endre praksis og praktisere en langt mer

fleksibel forvaltning enn tidligere. Fram til for få år siden var ulven direkte utrydningstruet. Den store økningen i familiegupper de siste to-tre årene gjør at myndighetene nå kan og bør opptre mer aktivt. Samtidig vil jeg understreke at forvaltningen skal sørge for at vi oppfyller målet om levedyktige bestander av både bjørn, jerv og ulv. Det innebærer at rovdyra blir underlagt et strengt vern innenfor kjerneområdene.

Arbeiderpartiet er av den oppfatning at den differensierte forvaltning er det best egnede virkemiddel for å oppfylle målet om levedyktige bestander av alle de fire store rovdyrartene i Norge, med bakgrunn i målet om at det skal være mulig å drive aktivt utmarksarbeite samtidig som vi sikrer rovviltbestandene. Ved å konsentrere innsatsen av forebyggende tiltak til sentrale leveområder for rovvilt, kan vi oppnå større effekt når det gjelder bestandenes overlevelse, enn ved å spre tiltakene.

Endringene av §12 gjør at vår forfatningspraksis blir mer lik praksisen i de andre landene som har forpliktet seg etter Bern-konvensjonen. Vi mener at endringene er i samsvar med unntaksmulighetene i Bern-konvensjonens artikkel 9, hvor målet er å avverge skade på husdyr.

Regjeringen foreslår å overføre ansvaret for viltforvaltningen til kommunene. Dette får tilslutning fra en samlet komite.

Vi er enig i at det er viktig å få en sterkere lokal forankring av viltforvaltningen. Endringene vil føre til at kommunenes og rettighetshavernes ansvar og rolle styrkes. Kommunene vil med overføringen av disse virkemidlene for viltforvaltningen også få ansvar for fellingsavgifter og viltfond. Komiteen har i tre budsjettinnstillinger bedt Miljøverndepartementet innføre etterskuddsvis betaling av fellingsavgifter. En enstemmig komite forutsetter at en slik ordning etableres samtidig som ansvaret overføres til den enkelte kommune.

De nye og viktige endringene i viltloven har fått bred oppslutning i komiteen. Jeg tror at disse lovendringene vil være et viktig tiltak for å dempe konflikten når det gjelder rovdyr og bufe.

Øyvind Vaksdal (Frp): De endringsforslag i viltloven som vi i dag har til behandling, synes vi i hovedsak er fornuftige skritt i riktig retning. Vi er derfor tilfreds med at det er et stort flertall i komiteen som har sluttet seg til endringsforslagene.

Bakgrunnen for endringene er behovet for tilpassing av lovverket i forhold til økende bestander av de fire store rovviltartene og de utfordringene vi har fått som følge av dette, noe som også representanten Gjul allerede har vært inne på.

Vi synes bl.a. at det er fornuftig at en får en sterkere lokal forankring av viltforvaltningen med sterkere juridiske og økonomiske virkemidler på lokalnivået, i og med at endringene medfører overføring av ansvar og virkemidler til kommunene.

I forhold til adgangen til ren preventiv felling i § 12, hvor vi tidligere hadde svært uklare bestemmelser, får vi nå på plass en mye bedre presisering enn tidligere. Vi mener også helt klart at dette medfører en langt mer libe-

ral adgang til felling utenfor de sentrale leveområder for rovvilt enn dagens praksis. Vi ønsker imidlertid å presisere at når man først gir fellingstillatelse, bør fellingen skje på en mest mulig effektiv måte. Det er derfor avgjørende at nødvendige og effektive hjelpemidler tas i bruk, slik at vi får til avlaving på en hurtig og human måte og slipper jaging og forsøk på felling over lengre tid.

Vi synes også at staten i større grad skal ta det økonomiske ansvar for kostnadene ved skadedyrfelling der fellingen skyldes den statlige rovdyrpolitikk. Vi finner det klart uheldig at dette skal dekkes av den skadelidende. Vi synes imidlertid at lovendringene i hovedsak går i riktig retning, og Fremskrittspartiet vil derfor støtte de foreslåtte endringene.

Bror Yngve Rahm (KrF): De foreslåtte endringene i viltloven, som i dag får full tilslutning, er viktige for å bidra til en mer effektiv og målrettet rovdyrforvaltning. Som kjent er den grunnleggende målsettingen for norsk rovdyrforvaltning å sikre levedyktige bestander av de fire store rovdyrartene i Norge og samtidig opprettholde et aktivt jordbruk med mulighet til å la bufe og tamrein utnytte beiteressursene i utmarka. For å oppnå dette støtter Kristelig Folkeparti forslaget om en differensiert forvaltning, altså at det i avgrensede områder ikke skal legges til rette for reproduserende bestander av store rovdyr, og at rovdyrbestandene i disse områdene i første rekke skal forvaltes gjennom bruk av skadefellingstillatelser og bestandsregulerende tiltak som lisensjakt og kvotefri jakt på gaupe.

Innenfor særskilte kjerneområder og forvaltningssoner for store rovdyr skal det iverksettes forebyggende omstillingstiltak for å begrense skader på bufe og tamrein. Målet om levedyktige bestander av bjørn, ulv og jerv i Sør-Norge skal primært nås gjennom forvaltning innenfor kjerneområder eller fastsatte forvaltningssoner.

Dagens utforming av § 12 i viltloven er uklar i forhold til mulighetene for forebyggende felling. Kristelig Folkeparti støtter derfor også at § 12 i viltloven endres med sikte på en tilpasning av fellingsbestemmelsene for rovvilt som gjør skade. Kriteriene for felling skal være forskjellige for ulike områder. Denne endringen gir grunnlag for en mer liberal fellingsadgang enn i dag i visse områder. Dette er områder som ligger utenfor kjerneområder eller i såkalte forvaltningssoner.

Konfliktnivået mellom verneinteressene og næringsinteressene i områder med rovdyr har lenge vært svært høyt. Av forståelige grunner reagerer mange på til dels store tap av husdyr med de belastninger det medfører både økonomisk og følelsesmessig. Samtidig er det viktig å understreke mange distrikters avhengighet av denne typen næringer. De er en viktig forutsetning for bosetting i Distrikts-Norge. En rovdyrpolitikk som kan ivareta hensynet til ulike kryssende interesser med et så lavt konfliktnivå som mulig, må derfor fortsatt være en overordnet målsetting.

De endringer som nå er foreslått i viltloven, er en videreføring av den forrige regjeringens mål og intensjoner

for rovdyrpolitikken. Det legges i denne omgang ikke opp til noen omfattende rovdyrdebatt, men Odelstinget foretar i dag viktige justeringer av enkelte paragrafer som kan bidra til å senke konfliktnivået og motvirke for omfattende skadevirkninger på bufe og eiendom, samtidig som det legges opp til levedyktige rovdyrbestander i Norge.

Selv om det ikke legges opp til en omfattende ny rovdyrdebatt under dagens behandling, er det neppe siste gang at denne saken diskuteres i en eller annen form i storting og odelsting.

Kristelig Folkeparti støtter flertallsinnstillingen slik den foreligger på grunnlag av Ot. prp. nr. 37 for 1999-2000.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Regjeringens vedtak om å tillate ulv i nye områder av landet, nærmere bestemt i etableringsområder som omfatter Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Østfold, Oslo og deler av Buskerud, Akershus og Hedmark, har naturlig nok blitt møtt med reaksjoner. Rovdyrpolitikken er og blir omtvistet, og den er ikke mindre kontroversiell etter at dette utspillet fra Regjeringen ble kjent. Denne saken kommer vi imidlertid tilbake til når prøveordningen er gjennomført og høringsrunden avsluttet.

Et springende punkt i debatten er spørsmålet om hvor store bestander av rovviltarter det er realistisk å etablere i Norge, vurdert opp mot interesser knyttet til beitebruk og andre utmarksnæringer. Spørsmålet kan stilles på bakgrunn av at det norske bosettingsmønsteret er særpreget i Europa. Med tanke på så vel bosetting som rovdyr har vi små marginer å gå på i Norge, dersom ønsket er å unngå et uakseptabelt konfliktnivå. Det kan således bli svært vanskelig i praksis å få til en balansert rovdyrforvaltning, slik saken nå ligger an. Men som sagt, denne diskusjonen vil vi komme for fullt tilbake til på et senere tidspunkt.

Dagens tema er endring av viltloven, og på det punktet kan det nå registreres bred politisk enighet. Det synes jeg er et godt tegn i tiden, og Senterpartiet ønsker endringene velkommen. Et stort flertall i komiteen skriver uten forbehold at endringen av § 12 vil gi en langt mer liberal anledning til å felle rovdyr enn det som tidligere har vært tilfellet. Flertallet sier også i klartekst at felling av rovdyr ikke er det samme som jakt, og det presiseres at felling etter § 12 i viltloven skal effektueres raskt. Videre er det grunn til å merke seg at det heretter kan gis regler om felling utenom fastsatt jakttid av bestemte viltarter som vesentlig reduserer andre arters reproduksjon. Ja, dette er nye toner, og de er høyst aktuelle. Det kan være grunn til å minne om den uklare situasjonen som oppstod da det ble vedtatt å felle den radiomerkede ulven Fenre. Det må kunne fastslås at den foreslåtte endrede lovteksten vil forebygge at slike episoder skjer igjen.

Isolert sett vil lovendringen bli møtt med tilfredshet i mange deler av landet. Når jeg her bruker ordene «isolert sett», er det selvfølgelig fordi det nye lovinitiativet med en viss rett kan oppfattes som et forsøk på å sukke pillen. Med det menes at mer effektiv felling av rovdyr blir sett i sammenheng med forslaget om å gi de fire store rovvilt-

arter et fristed i mange og store områder av norsk villmark, der folk lever og bor. Dette resonnementet kan ingen av oss avvise helt. Derfor synes jeg det er nødvendig å presisere at en i og for seg velkommen endring av viltloven ikke vil demme opp mot følgene av det som nå avtegner seg som Regjeringens rovdyrpolitikk.

Poenget her er at det skal bli lettere å felle rovdyr utenfor det flertallet benevner som kjerneområder eller forvaltningssoner, men det sier seg sjøl at jo flere og større disse områdene er, desto mer vil vi oppleve av tilspissede konflikter. Senterpartiet støtter lovendringen og dermed også tanken om differensiert forvaltning, som ligger til grunn. Men det aller viktigste for oss, er at vi får en rovviltforvaltning som både på kort og lang sikt gir nødvendig trygghet for så vel mennesker som dyr.

Til slutt: Et flertall, der også Senterpartiet er med, mener at differensiert forvaltning er det mest egnede virkemiddel for å oppfylle målet om levedyktige bestander at de fire store rovdyrartene i Norge. For ordens skyld vil jeg gjøre oppmerksom på at Senterpartiet mener at utgangspunktet for å etablere levedyktige bestander er det sørskanadinaviske området, og at Norge i en slik sammenheng vil være beredt til å ta sin del av forpliktelsene vedrørende de fire store rovviltarter, i tråd med Bern-konvensjonens bestemmelser.

Ingrid Fiskaa (SV): Noreg har eit ansvar for å følgja opp internasjonale avtalar, og Bern-konvensjonen om biologisk mangfald er ein slik avtale. Likevel meiner ikkje SV at vern om det biologiske mangfaldet er noko vi skal etterleva berre fordi ein internasjonal avtale forpliktar oss til det. Å verna om alle dei ulike artane som finst i norsk natur, er nødvendig for å ha eit overlevingsdyktig miljø òg i framtida. SV erkjenner òg at utmarksnæring er ei viktig næring både for miljøet og for å oppretthalda busettinga i distrikta. Det er derfor viktig å gje gode vilkår for denne næringa.

SV er einig i ideen om at det kan vera lettare å fella rovdyr utanfor kjerneområda enn innanfor, og støttar derfor prinsippet om ei differensiert forvaltning. Vi er likevel ueinige med fleirtalet på eit par punkt. For det første meiner SV at differensiert forvaltning må knytast til faktisk utført skade. Fleirtalets lovforslag, der det heiter at ein skal gje løyve til felling av rovdyr «for å forhindre skade på bufe eller tamrein», definerer rovdyr utanfor kjerneområdet nærmast som «fritt vilt», og opnar for ein praksis som står i motsetnad til våre internasjonale forpliktingar gjennom Bern-konvensjonen. Derfor har SV fremma forslag om at løyve til felling berre skal bli gjeve for å forhindra ytterlegare skade.

For det andre er det viktig for SV at alternativ til felling må prøvast ut, slik Bern-konvensjonen òg krev. Førebyggande tiltak, som tilsyn, gjeting, bruk av hund, inngjerding, flytting av sau til alternative beiteområde osv., må vurderast grundig, slik at felling berre kan skje når det ikkje finst andre alternativ. I Abruzzo i Italia har det vore satsa stort på førebygging. Her har ein systematisk over mange år arbeidd for at rovdyr, bufe og folk skal kunna fungera saman. Dette har ikkje berre gjeve positi-

ve resultat for både næring og rovdyr, men det har også gjeve det aktuelle området ei oppblomstring i form av tilflytting. SV føreslår derfor at me gjer oss nytte av erfaringar frå slike prosjekt og gjennomfører liknande forskingsprosjekt i rovdyrutsette område i Noreg. Dette vil kunna gje oss ny kunnskap om rovdyrspørsmål og samtidig vera ei spennande distriktssatsing, spesielt for ungdom.

Det er òg eit problem knytt til definisjonen av kjerneområda. Det er eit faktum at kjerneområda i enkelte tilfelle har vore definerte på ein slik måte at rovdyrstammen det er meint for, oppheld seg like mykje utanfor kjerneområdet som innanfor. Dette gjer ordninga med differensiert forvaltning meir problematisk. SV er oppteken av at det må vera mogleg å justera grensene for kjerneområda dersom dette viser seg å vera nødvendig.

I dag blir rovdyrspørsmålet framstilt einsidig som ein konflikt mellom vern av biologisk mangfald og næringsinteressene til bønder i rovdyrutsette område. Slik må det ikkje nødvendigvis vera. Forsøksprosjekt av den typen SV føreslår, vil kunna bidra til å overvinna denne konflikten.

Presidenten: Presidenten vil bare spørre Ingrid Fiskaa om hun tar opp de forslag fra SV som er inntatt i innstillingen.

Ingrid Fiskaa (SV) (fra salen): Ja.

Presidenten: Det bekrefte. Ingrid Fiskaa har da tatt opp forslagene fra SV.

Gunnar Kvasheim (V): Jeg registrerer at Regjeringen er representert ved samferdselsministeren, og antar at det henger sammen med at NSB har spilt en viss rolle når det gjelder å regulere ulvebestanden.

De foreslåtte endringene i viltloven springer ut fra et behov for en mer effektiv, fleksibel viltforvaltning med økt lokal forankring. Endringene er i tråd med forslag fra den foregående regjeringen, og Venstre støtter forslagene.

Det ligger fast at vi skal opprettholde levedyktige stammer av de store rovdyrerne. Vi skal også ha et landbruk der utmark blir benyttet til beitemark for bufe og tamrein. Vi vet at Norge benytter utmarka til beiting i større grad enn andre europeiske land. Derfor trenger vi fleksibel forvaltning for å nå begge målene.

Vi vet at vi har fått en økt mengde av de store rovdyrerne de siste årene, men mengden rovdyr er fremdeles liten, bestandene er fåtallige, og vi har ennå ikke tilstrekkelig kunnskap om hva «levedyktige stammer» innebærer. Derfor må de mest truede artene fremdeles oppfattes som truet og utsatt for uforutsigbare bestandsnedganger, særlig i langsiktig og genetisk perspektiv. Det bør fremdeles være åpning for at rovdyrerne kan benytte andre deler av landet enn kjerneområdene, særlig så lenge skadenivået er på et minimum, og de samme områdene ikke brukes aktivt til landbruksformål.

Dagens foreslåtte endring av § 12, når det gjelder felling av rovvilt for å forhindre skade, må også i framtiden medføre en restriktiv praksis, spesielt innenfor fastsatte kjerneområder og nærmere bestemte forvaltningssoner.

Venstre ser det som positivt at forvaltningen av de utnyttbare viltressursene får en sterkere lokal forankring. Jeg vil understreke at økt ansvar også stiller større krav til kompetanse, slik at en får en forvaltning basert på kunnskap om bestandene og respekt for de forpliktelsene vi har påtatt oss i forhold til bl.a. Bern-konvensjonen.

Gunnar Halvorsen (A): Jeg ser på denne forandringen av villloven som positiv. Det at det nå blir en mer differensiert forvaltning ved felling av rovdyr, er bra. Dette innebærer at når rovvilt er inne i kjerneområdet, blir det vanskeligere å felle det, mens utenfor blir det langt mer liberal adgang til felling.

Mitt utgangspunkt er at når et rovdyr på lovlig måte er bestemt avlivet, bør det skje på den raskeste og mest humane måten. Dette mener jeg ikke har vært praksisen til nå. I § 14 åpnes det for bruk av fangst som kan være bedre enn jakt. For eksempel er gaupejakt vanskelig, og da bør det også vurderes om en ikke kan ta snøscooter i bruk, iallfall til utkjøring av poster, og at f.eks. redskap til fangst i større grad bør brukes i framtiden.

Det er også positivt at retten til forfølgning av såret vilt på annens grunn utvides. Men det som kanskje er den viktigste endringen i villloven, er at kommunene nå får et langt større ansvar. Kommunen gis et økonomisk ansvar for innkreving av fellingsavgift og skal ha tyngden av de midlene som tildeles fylkesmannen. Dette vilfondet som nå opprettes, vil bli viktig i den kommunale viltforvaltningen. Jeg mener at også jegeravgiften, eller deler av jegeravgiften, kunne ha vært overført til det kommunale vilfond, men det får kanskje komme på et senere tidspunkt.

Når det gjelder merknadene om opprettelse av et profesjonelt jegerkorps, har for så vidt det vært omtalt i budsjettet tidligere. Jeg er litt skeptisk til at den kunnskapen som finnes utover på bygdene, skal undervurderes til fordel for teoretisk kursede jegere. Men det kommer vel an på hva komiteen legger i ordet «profesjonelt», for jeg tror mange på bygdene vil bli skuffet hvis det kom en gjeng i veldressede uniformer og med moteriktige klær og skulle lære gamle bygdefolk hvordan en skal avlive dyrene i skogen.

Hovedinntrykket av endringene er som sagt positivt. Men det som likevel blir viktig, er saken som ikke er til debatt i dag, og det er forslaget om størrelsen på kjerneområdet, spesielt i forhold til ulv. Hva som skal være utenfor, og hva som skal være innenfor, blir helt avgjørende. Jeg vil allerede nå si at det å slippe ulven over Glomma og helt ned til Telemark og Aust-Agder, er etter min vurdering galt. Men det blir en senere debatt.

Presidenten: Presidenten våget nesten, som østfolding, å ta del i debatten han også, men skal la det være.

Karin Andersen (SV): Jeg skal ikke holde noe langt innlegg, men bare komme med en stemmeforklaring og

si at representanten Andersen kommer til å stemme med flertallet i saken.

Presidenten: Det var én stemmeforklaring. Er det flere stemmeforklaringer? – Det er det ikke. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 548)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal votere i sakene nr. 1-6.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1-3, fra Jan Simonsen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 4, fra Kristin Halvorsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at forsettlige eller overlagte drap på polititjenestemenn kan medføre fengsel på livstid.»

Forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 127, slik at dagens maksimumsstraff heves fra 5 år til 10 års fengsel når volden utøves mot polititjenestemenn. Dersom volden er grov, settes det en minstretraff på 4 års fengsel og en maksimumsstraff på 21 års fengsel.»

Forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endring av straffelovens § 326, slik at maksimumsstraffen for å hindre eller forsøke å hindre en polititjenestemann i å utføre sin jobb økes fra 6 måneders fengsel til fengsel inntil 2 år.»

Disse forslagene blir i samsvar med forretningsordens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

A

L o v

om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.v. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier m.v.)

I

I straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 gjøres disse endringer:

§ 99 første ledd skal lyde:

Den som ved vold, trusler eller andre ulovlige midler søker å hindre Kongen, Regenten, Statsrådet, Stortinget eller noen av dets avdelinger, Høyesterett eller Riksretten i sin virksomhet, straffes med fengsel i inntil 15 år. Det samme gjelder hvis handlingen er rettet mot noen av

medlemmene i Statsrådet, Stortinget eller Høyesterett. Medvirkning er straffbar.

§ 121 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder når det foreligger andre særdeles skjerpene omstendigheter.

Ny § 132 a skal lyde:

For motarbeiding av rettsvesenet straffes den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd overfører en aktør i rettsvesenet eller noen av hans nærmeste

a) *opptrer slik at det er egnet til å påvirke aktøren til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak, eller*

b) *gjengjelder en handling, et arbeid eller en tjeneste som aktøren har utført i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak.*

Med aktør i rettsvesenet menes den som

a) *har anmeldt et straffbart forhold eller har anlagt søksmål i en sivil sak,*

b) *har avgitt forklaring for politiet eller for retten,*

c) *arbeider eller utfører tjeneste for politiet, påtalemyndigheten, domstolen eller kriminalomsorgen,*

d) *er forsvarer, bistandsadvokat eller prosessfullmektig, eller*

e) *vurderer å foreta en slik handling eller å påta seg et slikt arbeid eller en slik tjeneste.*

Medvirkning er straffbar.

Motarbeiding av rettsvesenet straffes med fengsel inntil 5 år. Har den skyldige tidligere vært straffet etter denne paragrafen, eller er handlingen utført under særdeles skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 10 år anvendes. Ved avgjørelsen av om det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen har voldt fare for noens liv eller helbred, er begått ved flere anledninger eller av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Grov uaktsom motarbeiding av rettsvesenet straffes med fengsel inntil 5 år.

Nåværende § 132 a blir ny § 132 b.

II

I domstoloven 13. august 1915 nr. 5 (slik den lyder etter lovendringen 4. juni 1999 nr. 37) gjøres disse endringer:

§ 125 første ledd ny bokstav e skal lyde:

e) *når et vitne avhøres anonymt, jf. straffeprosessloven § 130 a, eller*

I bokstav d utgår det avsluttende «eller», og nåværende bokstav e blir ny bokstav f.

§ 126 nytt første ledd skal lyde:

Rettsmøter til behandling av en begjæring om anonym vitneførsel, jf. straffeprosessloven § 130 a eller § 234 a, skal holdes for lukkede dører.

Nåværende første ledd blir annet ledd.

Inntil endringen ved lov 4. juni 1999 nr. 39 i domstoloven § 125 og § 126 trer i kraft, skal § 126 nytt fjerde ledd lyde:

Rettsmøter til behandling av en begjæring om anonym vitneførsel, jf. straffeprosessloven § 130 a og § 234 a, skal holdes for lukkede dører. Retten kan ved kjennelse beslutte at et rettsmøte helt eller delvis skal holdes for lukkede dører når et vitne avhøres anonymt, jf. straffeprosessloven § 130 a.

III

I tvistemålsloven 13. august 1915 nr. 6 gjøres disse endringer:

§ 125 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Opplysninger som er gitt skriftlig til retten etter § 215 annet ledd, skal ikke føres inn i rettsboken.

§ 215 (slik den lyder etter Stortingets vedtak 24. februar 2000) skal lyde:

Rettsens formann spør vitnet om navn, fødselsdato, stilling, bopel og forhold til partene. Er det særlig grunn til det, spørres vitnet også om andre omstendigheter som kan ha innflytelse på bedømmelsen av forklaringen.

I stedet for bopel kan vitnet oppgi arbeidssted. Oppgir vitnet arbeidsstedet, kan rettsens formann dersom det er behov for det, i tillegg pålegge vitnet å oppgi bopelen skriftlig til retten. Er det fare for at vitnet eller noen som vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 207, kan bli utsatt for en forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten, eller for vesentlig velferdstap av annen art, kan formannen beslutte at opplysning om bopelen eller arbeidsstedet bare skal opplyses skriftlig til retten.

IV

I straffeprosessloven 22. mai 1981 nr. 25 gjøres disse endringer:

§ 18 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Opplysninger som er gitt skriftlig til retten etter § 130 annet ledd, skal ikke føres inn i rettsboken.

Ny § 21 a skal lyde:

Når retten behandler en begjæring om anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, skal vitnets navn og andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, nedtegnes i et særskilt dokument. Dette dokumentet og andre dokumenter i saken som har opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, skal oppbevares på en strengt betryggende måte i samsvar med forskrift som Kongen gir. Avslår retten en begjæring om anonym vitneførsel, gjelder likevel de alminnelige reglene om protokollasjon og oppbevaring bare dersom påtalemyndigheten fører vitnet under full identitet, jf. § 130.

Reglene i første ledd om protokollasjon og oppbevaring av dokumenter gjelder tilsvarende for avhør i rettsmøte med hjemmel i § 130 a.

§ 26 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for den delen av rettsboken som reguleres av § 21 a.

I § 28 (slik den lyder etter lovendringen 4. juni 1999 nr. 37) skal nytt femte ledd lyde:

Det kan ikke gis utskrift av den delen av rettsboken som er nevnt i §§ 21 a, 40 sjette ledd eller 52 tredje ledd.

Femte til sjuende ledd blir sjette til åttende ledd.

Inntil lovendringen 4. juni 1999 nr. 37 trer i kraft skal det nye leddet ved lovendringen her være fjerde ledd og nåværende fjerde til sjette ledd blir femte til sjuende ledd.

§ 40 nytt sjette ledd skal lyde:

Er det besluttet anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, må dommen ikke inneholde opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Dersom det av hensyn til reglene om domsgrunner i paragrafen her er nødvendig å komme med opplysninger om vitnets identitet, skal opplysningene nedtegnes i et særskilt dokument. Dokumentet skal oppbevares på en strengt betryggende måte i samsvar med forskrift som Kongen gir.

§ 52 nytt tredje ledd skal lyde:

Er det besluttet anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, skal den siktede opplyses om dette. For øvrig skal han ikke gjøres kjent med innholdet i kjennelsen. Kjennelsen skal i stedet meddeles forsvareren hvis ikke forsvareren har motsatt seg å få opplysninger om vitnets identitet. Forsvareren kan påkjøre avgjørelsen på den siktedes vegne. Kjennelsen skal oppbevares på en strengt betryggende måte i samsvar med forskrift som Kongen gir.

Nåværende tredje ledd blir fjerde ledd.

§ 97 nytt annet ledd skal lyde:

Siktede skal ha forsvarer i rettsmøte som holdes for å avgjøre om et vitne skal forklare seg anonymt, jf. § 130 a eller § 234 a. Det samme gjelder når retten før hovedforhandlingen foretar et anonymt avhør av et vitne.

§ 130 skal lyde:

Rettens formann spør vitnet om navn, fødselsdato, stilling, bopel og forhold til siktede og fornærmede. Er det særlig grunn til det, spørres vitnet også om andre omstendigheter som kan ha innflytelse på bedømmelsen av forklaringen.

I stedet for bopel kan vitnet oppgi arbeidssted. Oppgir vitnet arbeidsstedet, kan rettens formann dersom det er behov for det, i tillegg pålegge vitnet å oppgi bopelen skriftlig til retten. Er det fare for at vitnet eller noen som vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 122, kan bli utsatt for en forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten, eller for vesentlig velferdstap av annen art, kan

formannen beslutte at opplysning om bopelen eller arbeidsstedet bare skal opplyses skriftlig til retten.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under IV:

Ny § 130 a skal lyde:

I saker om overtredelse av straffeloven §§ 132 a, 151 a, 162 annet eller tredje ledd, 192, 229 tredje straffalternativ, 231, 233, 266, 268 jf. § 267, § 317 jf. § 162 annet eller tredje ledd eller § 317 jf. § 268 jf. § 267 eller ved overtredelser som nevnt i alkoholloven § 10-1 tredje ledd; eller forsøk på slik forbrytelse kan retten etter begjæring fra statsadvokaten ved kjennelse bestemme anonym vitneførsel når det om vitnets identitet blir kjent, kan være fare

- for en alvorlig forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten til vitnet eller til noen vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 122, eller*
- for at muligheten for et vitne til å delta skjult i etterforskningen av andre saker av den art som er nevnt foran, blir vesentlig vanskeliggjort.*

Anonym vitneførsel kan besluttes bare dersom det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar.

Anonym vitneførsel kan gå ut på ett eller flere av følgende tiltak:

- at vitnets navn ikke opplyses,*
- at det ikke gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, eller*
- at det settes i verk fysiske eller tekniske tiltak for å holde vitnets identitet hemmelig.*

Dommere, lagrettemedlemmer, aktor og forsvarer skal opplyses om vitnets navn og gjøres kjent med andre forhold som er av betydning for saken. Opplysningene skal likevel ikke gis til forsvareren dersom han motsetter seg det.

De som får opplysninger etter tredje ledd, plikter å bevare taushet om alle opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Avslår retten begjæringen om anonym vitneførsel, faller taushetsplikten bare bort når det er klart at påtalemyndigheten likevel vil føre vitnet under full identitet, jf. § 130. Polititjenestemenn som kjenner vitnets identitet, har tilsvarende taushetsplikt.

En avgjørelse under saksforberedelsen av om anonym vitneførsel skal tillates, treffes i lagmannsretten av tre fagdommere. I herreds- eller byretten tar rettens formann avgjørelsen.

En kjennelse som tillater anonym vitneførsel, skal angi det saksforholdet som retten har funnet bevist som grunnlag for avgjørelsen. Retten skal også opplyse de grunner den har lagt vekt på ved avgjørelsen av om vilkårene i bestemmelsen her er oppfylt.

Presidenten: Til første ledd, innledningen, foreligger et avvikende forslag, nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti:

«Ny § 130 a første ledd, innledningen, skal lyde:

I saker om overtredelse av straffeloven §§ 132 a, 151 a, 162 annet eller tredje ledd, 192, 229 tredje straffalternativ, 231, 233, 266, 268 jf. § 267, § 317 jf. § 162 annet eller tredje ledd eller § 317 jf. § 268 jf. § 267 eller ved overtredelser som nevnt i alkoholoven § 10-1 tredje ledd; eller forsøk på slik forbrytelse kan retten etter begjæring fra Riksadvokaten ved kjennelse bestemme anonym vitneførsel for polititjenestemenn når det om vitnets identitet blir kjent, kan være fare.»

V o t e r i n g :

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til Ny § 130 a, innledningen, og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen mot 5 stemmer.
2. Komiteens innstilling til resten av Ny § 130 a bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Ny § 234 a skal lyde:

Når vilkårene i § 130 a første og annet ledd er oppfylt, kan retten etter begjæring fra politimesteren ved kjennelse bestemme anonym vitneførsel for politiet. § 216 d annet ledd gjelder tilsvarende så langt det passer.

Anonym vitneførsel kan gå ut på

- a) at det ikke opplyses om navnet på en av politiets informanter eller gis andre opplysninger som kan føre til at informantens identitet blir kjent, eller
- b) at det ikke opplyses om navnet på et vitne som har forklart seg for politiet eller gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent.

§ 130 a tredje ledd annet og tredje punktum samt fjerde og sjette ledd gjelder tilsvarende når retten behandler en begjæring om bruk av anonyme vitner etter bestemmelsen her.

Et avhør som nevnt i annet ledd bokstav b kan ikke brukes som bevis i retten hvis retten finner at vilkårene i § 130 a første og annet ledd ikke lenger er oppfylt. § 130 a tredje ledd annet og tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende så langt de passer dersom avhøret brukes som bevis i retten.

Kongen kan gi nærmere forskrift om bruk av anonyme vitner for politiet, herunder om taushetsplikt og om oppbevaring av opplysningene.

§ 242 nytt annet ledd skal lyde:

Er det begjært anonym vitneførsel, jf. §§ 130 a eller 234 a, kan mistenkte eller fornærmede ikke få innsyn i opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Avslår retten begjæringen, gjelder reglene i første ledd likevel bare dersom påtalemyndigheten fører vitnet under full identitet, jf. § 130. Forsvareren kan påkjære et avslag om innsyn etter første punktum på den siktedes vegne.

Nåværende annet til fjerde ledd blir tredje til femte ledd.

§ 245 første ledd skal lyde:

Retten kan beslutte at siktede skal forlate rettssalen mens et vitne blir avhørt, dersom det er særlig grunn til å frykte at en uforbeholden forklaring ellers ikke vil bli gitt. Retten kan også beslutte at siktede skal forlate rettssalen under behandlingen av en begjæring om anonym vitneførsel, jf. § 130 a og § 234 a, og når et anonymt vitne avhøres. Andre personer kan av de samme grunner pålegges å forlate rettssalen under avhør av et vitne eller en siktet. Ved avhør av fornærmede eller av et vitne under 18 år kan retten treffe beslutning om at siktede eller andre skal forlate rettssalen også hvis særlige grunner gjør at hensynet til henholdsvis fornærmede eller vitnet tilsier det. I stedet for å pålegge siktede eller andre å forlate rettssalen kan retten beslutte å sette i verk tiltak slik at vedkommende ikke kan iakttas vitnet.

§ 245 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

I saker som nevnt i første ledd annet punktum skal han likevel ikke gjøres kjent med opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent.

§ 264 første ledd nye annet til fjerde punktum skal lyde:

Vil påtalemyndigheten begjære at et vitne forklarer seg anonymt, jf. §§ 130 a eller 234 a, skal det opplyses om dette i bevisoppgaven. Vitnets navn og andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, skal ikke nevnes. Avslår retten en begjæring om anonym vitneførsel, skal vitnets navn opplyses snarest mulig etter at avgjørelsen er rettskraftig dersom påtalemyndigheten likevel vil føre vitnet under full identitet, jf. § 130.

§ 264 nytt fjerde ledd skal lyde:

Er det begjært anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, kan den tiltalte ikke få innsyn i opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Avslår retten begjæringen, gjelder reglene i første og annet ledd bare dersom påtalemyndigheten likevel fører vitnet under full identitet, jf. § 130. Forsvareren kan påkjære et avslag om innsyn etter første punktum på den tiltaltes vegne.

Nåværende fjerde ledd blir femte ledd.

§ 267 første ledd tredje punktum skal lyde:

Reglene i § 242 fjerde ledd og § 264 første ledd annet til fjerde punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 272 skal lyde:

Retten kan beslutte at det skal holdes rettsmøte under saksforberedelsen til behandling av spørsmål

- a) om å avvise saken,
- b) om å frifinne tiltalte fordi det forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen, ikke er straffbart eller straffansvaret er falt bort,
- c) om å avskjære bevisførsel under hovedforhandlingen,
- d) om plikt til å avgi vitneforklaring,
- e) om et vitne skal forklare seg anonymt, jf. § 130 a eller § 234 a,

f) om siktede eller andre personer skal pålegges å forlate rettssalen mens et vitne eller en medsiktet blir avhørt eller

g) om saken helt eller delvis skal føres for lukkede dører og med referatforbud.

Slik beslutning kan ikke påkjæres.

Retten kan beslutte å utsette avgjørelsen til hovedforhandlingen.

Avgjørelse om å fremme saken og avgjørelser etter første ledd bokstav c til g er ikke bindende ved hovedforhandlingen. Er spørsmålet etter kjæremål avgjort i høyere instans, kan avgjørelsen ikke omgjøres under hovedforhandlingen uten på grunnlag av nye opplysninger.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 284 første ledd skal lyde:

Retten kan beslutte at en tiltalt skal forlate rettssalen mens en annen tiltalt eller et vitne blir avhørt, såfremt det er særlig grunn til å frykte for at en uforbeholden forklaring ellers ikke vil bli gitt. Retten kan også beslutte at en tiltalt skal forlate rettssalen under behandlingen av en begjæring om anonym vitneførsel, jf. § 130 a. Det samme gjelder når et anonymt vitne skal avhøres. Også andre personer kan av de samme grunner pålegges å forlate rettssalen. Ved avhør av fornærmede eller et vitne under 18 år kan retten treffe beslutning om at tiltalte eller andre skal forlate rettssalen også dersom særlige grunner gjør at hensynet til henholdsvis fornærmede eller vitnet tilsier det. I stedet for å pålegge tiltalte eller andre å forlate rettssalen, kan retten beslutte at det settes i verk tiltak slik at vedkommende ikke kan iakttta vitnet.

§ 292 annet ledd nye tredje og fjerde punktum skal lyde:

Er det begjært anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, kan det ikke føres bevis som kan føre til at identiteten til vitnet eller informanten blir kjent. Avslår retten en begjæring om anonym vitneførsel, kan beviset føres bare dersom påtalemyndigheten likevel vil føre vitnet under full identitet, jf. § 130.

§ 314 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

§ 264 første ledd annet til fjerde punktum gjelder tilsvarende.

V

Følgende endringer trer i kraft straks:

- Endringene i straffeloven §§ 99 første ledd, 121 annet ledd nytt annet punktum og ny 132 a,
- endringen i tvistemålsloven § 215 og
- endringene i straffeprosessloven §§ 130, 245 første ledd siste punktum og 284 første ledd siste punktum.

For øvrig trer loven i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.

Presidenten: Når det gjelder § 284, vil presidenten gjøre oppmerksom på en rettelse: Første ledd femte punktum skal lyde: «Ved avhør av fornærmede eller av et vitne under 18 år», osv.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B

Stortinget ber Regjeringen vurdere å heve straffesammenheng i alkoholloven § 10-1 tredje ledd til 10 år.

Presidenten: Stor bokstav B blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Jørn L. Stang på vegne av Fremskrittspartiet satt fram forslagene nr. 1 og 2.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at avtaler som inngås om overføring av domfelte til Norge ikke skal omfatte domfelt som er statsborger i Norge når vedkommende også er statsborger av et annet land.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slik vedtak til

l o v

om endringer i lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte m.v. (utvidet fullmakt til å iverksette overenskomster om fullbyrding av straffedommer, samtykke til ratifikasjon av avtale mellom Norge og Thailand av 20. mai 1999 om samarbeid om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner, og samtykke til undertegning og ratifikasjon av tilleggsprotokoll av 18. desember 1997 til den europeiske konvensjonen av 21. mars 1983 om overføring av domfelte)

I

I lov 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. gjøres følgende endring:

Ny § 4 a skal lyde:

Hvis en domfelt søker å unndra seg fullbyrdingen av frihetsstraff idømt i Danmark, Finland, Island eller Sverige ved å flykte til Norge, kan den domfelte pågripes og varetektsfengsles etter reglene i straffeprosessloven kapittel 14 i samme utstrekning som om dommen var avsagt her i riket. Straffeprosessloven §§ 181 og 184 jf. § 188 gjelder tilsvarende.

II

I lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

Kongen kan fastsette nærmere regler om gjennomføring av loven.

§ 3 skal lyde:

Avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som omfattes av overføringskonvensjonen, jf. del B i loven, kan fullbyrdes etter konvensjonens regler. *Hvis den annen stat er tilsluttet konvensjonens tilleggsprotokoll av 18. desember 1997, kan fullbyrding skje i samsvar med overføringskonvensjonen slik den suppleres av reglene i tilleggsprotokollen.* En anmodning fra en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge avgjøres av departementet. Departementet skal umiddelbart opplyse den anmodende staten om utfallet av anmodningen. En norsk anmodning til en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge fremmes av departementet.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Nytt kapittel IV skal lyde:

Kapittel IV Særlig om saker som ikke omfattes av overføringskonvensjonen eller gyldighetskonvensjonen

§ 12. *Rettskraftige avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som skal kunne fullbyrdes i en annen stat i medhold av en annen avtale enn overføringskonvensjonen eller gyldighetskonvensjonen, kan fullbyrdes i henhold til bestemmelsene i avtalen.*

Hvis den strafferettslige reaksjonen som skal fullbyrdes innebærer frihetsberøvelse, kan overføring av den domfelte bare skje hvis den domfelte samtykker i overføring, eller, hvor en av de to statene finner det nødvendig på grunn av den domfeltes alder eller fysiske eller mentale tilstand, den domfeltes verge eller annen rettslig stedfortreder samtykker. Hvis avtalen bestemmer det, kan overføring likevel skje uten domfeltes samtykke på de vilkår som er angitt i tilleggsprotokoll til overføringskonvensjonen 18. desember 1997 artikkel 2 eller 3.

Hvis ikke avtalen bestemmer noe annet, kan fortsatt fullbyrding skje uten at det fastsettes ny dom selv om straffen overskrider norske strafferammer for tilsvarende

forhold. I slike tilfeller gjelder ikke annet ledd annet punktum.

For fullbyrding i Norge gjelder loven kapittel II eller III tilsvarende så langt de er forenlige med avtalens bestemmelser. Fullbyrding av frihetsstraff skjer i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av fengselsloven.

Presidenten: Til § 12 annet ledd annet punktum og tredje ledd foreligger et avvikende forslag, nr. 1, fra Fremskrittspartiet:

«I lov av 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. gjøres følgende endringer:

§ 12 annet ledd annet punktum skal lyde:

Hvis avtalen bestemmer det, kan overføring likevel skje uten domfeltes samtykke på de vilkår som er angitt i tilleggsprotokoll til overføringskonvensjonen 18. desember 1997 artikkel 2 eller 3, eller dersom fullbyrdingsstaten krever det og domsstaten samtykker i overføring.

§ 12 tredje ledd skal lyde:

Hvis ikke avtalen bestemmer noe annet, kan fortsatt fullbyrding skje uten at det fastsettes ny dom selv om straffen overskrider norske strafferammer for tilsvarende forhold. Annet ledd, annet punktum gjelder tilsvarende.»

Presidenten vil gjøre oppmerksom på følgende: I forslagsoverskriften synes dette forslaget å skulle tilhøre lov om fullbyrding av nordiske dommer, men etter hva presidenten har forstått, gjelder forslaget lov om overføring av domfelte. – Det bekrefte.

Det voterer alternativt mellom innstillingens § 12 annet ledd annet punkt og tredje ledd og forslaget fra Fremskrittspartiet.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 73 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.43.58)

Presidenten: Paragrafens øvrige ledd og punktum tas opp til votering.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 13. *Hvis det foreligger særlige grunner, kan Kongen bestemme at en strafferettslig reaksjon som innebærer frihetsberøvelse pålagt ved en rettskraftig avgjørelse i en annen stat, kan fullbyrdes her i riket selv om det ikke følger av avtale som nevnt i §§ 3, 9 eller 12.*

På samme vilkår kan Kongen bestemme at strafferettslig reaksjon som innebærer frihetsberøvelse idømt av en norsk domstol, kan fullbyrdes i en annen stat.

Bestemmelsene i § 12 annet, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Nåværende kapittel IV blir nytt kapittel V og får følgende overskrift:

Kapittel V Fellesregler for behandling av saker etter kapittel II, III og IV

Nåværende §§ 12-16 blir nye §§ 14-18.

§ 17 skal lyde:

Gjelder saken fullbyrning av en utenlandsk avgjørelse på frihetsstraff eller annen strafferettslig følge av frihetsberøvende karakter, kan varetektsfengsling foretas i medhold av overføringskonvensjonen art. 11 nr. 2 og art. 16 nr. 5, tilleggsprotokollen til overføringskonvensjonen art. 2 nr. 2, gyldighetskonvensjonen art. 13 og art. 32 eller avtale som nevnt i § 12 og for øvrig i medhold av straffeprosesslovens bestemmelser. *Straffeprosessloven §§ 181 og 184 jf. § 188 gjelder tilsvarende.*

I lovens del B inntas følgende etter artikkel 25:

I tilleggsprotokollen av 18. desember 1997 til den europeiske konvensjon av 21. mars 1983 om overføring av domfelte lyder artiklene 1 til 3 slik i norsk oversettelse:

Art 1. Almennelige bestemmelser

- 1. De ord og uttrykk som benyttes i protokollen, skal tolkes i samsvar med den betydning de har i konvensjonen.*
- 2. Konvensjonens bestemmelser skal gjelde i den utstrekning de er forenlige med bestemmelsene i denne protokoll.*

Art 2. Personer som har flyktet fra domsstaten

1. Når en parts borger som er ilagt en strafferettslig reaksjon på en annen parts territorium som en del av en rettskraftig dom, søker å unngå fullbyrning eller fortsatt fullbyrning av den strafferettslige reaksjonen i domsstaten ved å flykte til førstnevnte parts territorium før den strafferettslige reaksjonen er sonet, kan domsstaten be den andre parten om å overta fullbyrningen av den strafferettslige reaksjonen.

2. På domsstatens anmodning kan fullbyringsstaten, før den mottar dokumentene til støtte for anmodningen, eller før den tar stilling til anmodningen, arrestere den domfelte eller treffe andre tiltak for å sikre at den domfelte blir værende på dens territorium til det er tatt stilling til anmodningen. Anmodninger om midlertidige tiltak skal inneholde de opplysninger som er nevnt i konvensjonens artikkel 4 nr. 3. Den domfeltes strafferettslige stilling skal ikke bli forverret som følge av utholdt varetekt i henhold til dette nr.

3. Fullbyrningen av den strafferettslige reaksjon skal kunne overføres uten den domfeltes samtykke.

Art 3. Domfelte som er gjenstand for utvisningsvedtak

1. På domsstatens anmodning kan fullbyringsstaten, med forbehold for bestemmelsene i denne artikkel, gi sin

tilslutning til overføring av en domfelt uten vedkommendes samtykke når den strafferettslige reaksjon sistnevnte er ilagt, eller et forvaltningsvedtak som følger av den strafferettslige reaksjonen, inneholder et utvisningsvedtak eller annet tiltak som har til følge at vedkommende ikke lenger får oppholde seg på domsstatens territorium når han eller hun løslates fra fengsel.

2. Fullbyringsstaten skal ikke gi sin tilslutning som nevnt i nr. 1 uten å ha tatt hensyn til den domfeltes eget syn.

3. I forbindelse med anvendelsen av denne artikkel skal domsstaten legge fram for fullbyringsstaten:

- a) en erklæring som inneholder den domfeltes eget syn på den foreslåtte overføringen, og*
- b) en kopi av utvisningsvedtak eller annet vedtak som har til følge at domfelte ikke lenger får oppholde seg på domsstatens territorium når han eller hun løslates fra fengsel.*

4. Den som overføres i henhold til bestemmelsene i denne artikkel, skal ikke straffefølges, ilegges straffereaksjon eller holdes i varetekt med henblikk på gjennomføring av en strafferettslig reaksjon eller vedtak om varetekt, for noen straffbar handling begått før han eller hun ble overført unntatt den handling som ligger til grunn for den strafferettslige reaksjonen som skal fullbyrdes, og hans eller hennes personlige frihet skal heller ikke innskrenkes av noen annen grunn, unntatt i følgende tilfeller:

- a) når domsstaten tillater det; anmodning om tillatelse skal fremmes sammen med alle relevante dokumenter og en rettslig nedtegnelse av den forklaring den domfelte måtte ha avgitt; tillatelse skal gis når den straffbare handling som ligger til grunn for anmodningen, i seg selv ville være utvisningsgrunn etter domsstatens lov, eller når bare straffeomfanget ville utelukke utvisning;*
- b) når den domfelte, etter å ha hatt anledning til å forlate fullbyringsstatens territorium, ikke har gjort dette innen 45 dager etter endelig løslatelse, eller hvis han eller hun har vendt tilbake til dette territoriet etter å ha forlatt det.*

5. Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 4 kan fullbyringsstaten treffe de tiltak som måtte være nødvendige etter dens lovgivning, herunder straffefølgning in absentia, for å forhindre rettslige virkninger av utløpt tidsfrist.

6. Enhver konvensjonspart kan ved en erklæring rettet til Europarådets generalsekretær si fra om at den ikke vil overta fullbyrning av strafferettslige reaksjoner under de omstendigheter som er beskrevet i denne artikkel.

III

Stortinget samtykker i ratifikasjon av avtale av 20. mai 1999 mellom Kongeriket Norges regjering og Kongeriket Thailands regjering om samarbeid om fullbyrning av strafferettslige reaksjoner.

IV

Stortinget samtykker i undertegning og ratifikasjon av tilleggsprotokoll av 18. desember 1997 til den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte.

V

Loven del I og II gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Loven del III og IV trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1 og 2, fra Kari Økland på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3 og 4, fra Tor Nymo på vegne av Senterpartiet

Kristin Halvorsen (SV): President, kan jeg få gi en kort stemmeforklaring?

Presidenten: Kristin Halvorsen får ordet til en kort stemmeforklaring.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg vil gjerne rå SVs stortingsgruppe til å stemme for innstillingen som Arbeiderpartiet i komiteen står bak, men som antakelig ikke vil få flertall i salen, og subsidiært stemme for forslag nr. 1 og 2, fra Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Presidenten forutsetter at SVs medlemmer har merket seg denne stemmeforklaringen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endring i lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste

I

I lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste gjøres følgende endring:

§ 15 første og andre ledd skal lyde:

Ved feste av tomt til bustadhus og fritidshus, kan kvar av partane krevje den avtalte festeavgifta regulert i samsvar med endringa i pengeverdien i tida sidan festeavtala vart inngått, om ikkje dei tvillaust har avtalt at festeavgifta skal stå uendra. Er festeavgifta tidlegare regulert, er

det tidspunktet for forrige regulering og den avgift som då vart lovleg innkrevd, som dannar grunnlaget for reguleringa. Dersom det i avtala er fastsett ein reguleringsmåte som gjev ein lågare festeavgift enn den som fylgjer av fyrste og andre punktum, gjeld avtala.

Ved feste av tomt til anna enn bustadhus og fritidshus kan kvar av partane krevje den avtalte festeavgifta regulert i samsvar med endringa i pengeverdien i tida sidan festeavtala vart inngått, med mindre partane tvillaust har avtalt at festeavgifta skal stå uendra eller har avtalt regulering på annan måte. Vert partane ikkje samde om ny festeavgift og dei ikkje har avtalt eller vert samde om annan avgjerdsmåte, høyrer avgjerda under skjønn.

Presidenten: Til § 15 foreligger det to avvikende forslag. Det er forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti, og forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Presidenten vil foreslå at det først voteres over forslag nr. 3, fra Senterpartiet, deretter over innstillingen og til slutt over forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti. – Ingen innvendinger er kommet, og slik vil det da bli gått fram.

Forslag nr. 3, fra Senterpartiet, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«I lov av 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste gjøres følgende endringer:

§ 15 nytt andre ledd skal lyde:

Rett til å regulere til eit høgare beløp enn det som følgjer av endra pengeverdi, er avgrensa for avtaler om feste av tomt til bustadhus som er inngått 26. mai 1983 eller tidlegare. I desse høva skal den årlege festeavgifta ikkje bli sett høgare enn til kr. 9 000,- for kvar dekar tomt. Er tomta mindre enn eit dekar, blir grensa kr. 9 000,-. Høgstebeløpet etter andre og tredje punktet skal regulerast ved kvart årsskifte i samsvar med utviklinga i konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå.

Nåværende § 15 andre til femte ledd blir nye tredje til sjetten ledd.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 80 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.46.35)

Presidenten: Det voteres så over innstillingens § 15. Arbeiderpartiet står bak innstillingen, og Kristin Halvorsen har varslet at også SV vil stemme for denne paragrafen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 48 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.47.09)

Presidenten: Forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«I lov av 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste gjøres følgende endringer:

§ 15 nytt andre ledd skal lyde:

Rett til å regulere til eit høgare beløp enn det som følger av endra pengeverdi, er avgrensa for avtaler om feste av tomt til budstads- og fritidshus som er inngått 26. mai 1983 eller tidlegare. I desse høva skal den årlege festeavgifta ikkje bli sett høgare enn til kr. 9 000,- for kvar dekar tomt. Er tomta mindre enn eit dekar, blir grensa kr. 9 000,-. Høgstebeløpet etter andre og tredje punktet skal regulerast ved kvart årsskifte i samsvar med utviklinga i konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå.

Nåværende § 15 andre til femte ledd blir nye tredje til sjette ledd.»

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet at de støtter forslaget subsidiært. Presidenten forutsetter at dette også gjelder SV. – Det bekrefte.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti bifaltes med 58 mot 29 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.47.43)

Videre var innstillet:

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det blir votert over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Steinar Bastesen (TF) (fra salen): Jeg stemmer imot.

Presidenten: Presidenten antar at foruten Bastesen vil også Fremskrittspartiet og Høyre stemme imot. – Det bekrefte, så her er Bastesen i godt selskap. (Munterhet i salen.)

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at 59 representanter stemte for lovens overskrift og loven i sin helhet og 25 representanter stemte imot.

(Voteringsutskrift kl. 13.48.30)

Steinar Bastesen (TF) (fra salen): President! Jeg fikk ikke stemt. (Munterhet i salen.)

Presidenten: Presidenten registrerer da at stemmetalene skal være 59 stemmer for lovens overskrift og loven i sin helhet og 26 imot.

Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Da gjenstår forslagene nr. 2 og 4. Forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen evaluere tomtefesteloven § 15 og dens praktiske virkning etter 2 år fra ikrafttredelse. Resultatet av evalueringen legges fram for Stortinget som egen sak.»

Forslag nr. 4, fra Senterpartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gi overgangsregler om gradvis forhøyelse av festeavgiften over en periode på 10 år for avtaler om feste av tomt til fritidshus inngått 26. mai 1983 eller tidligere.»

Disse forslagene blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende til Stortinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 4

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

A

L o v

om endringer i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk og i enkelte andre lover

I

I vegtrafikklov 18. juni 1965 nr. 4 gjøres følgende endringer:

§ 22 første ledd skal lyde:

Ingen må føre eller forsøke å føre motorvogn når han er påvirket av alkohol (ikke edru) eller annet berusende eller bedøvende middel. Har han større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0,2 promille eller en alkoholkonsentrasjon i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften enn 0,1 milligram per liter luft, regnes han i alle tilfeller for påvirket av alkohol (ikke edru) i forhold til bestemmelsene i denne lov. Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff.

§ 31 annet ledd skal lyde:

- Den som overtrer § 22 første ledd, straffes som regel
- med bot ved alkoholkonsentrasjon i blodet til og med 0,5 promille eller alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften til og med 0,25 milligram per liter luft,
 - med bot og betinget fengsel ved alkoholkonsentrasjon i blodet over 0,5 til og med 1,0 promille eller alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften over 0,25 til og med 0,5 milligram per liter luft,
 - med bot og betinget eller ubetinget fengsel ved alkoholkonsentrasjon i blodet over 1,0 til og med 1,5 promille eller alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften over 0,5 til og med 0,75 milligram per liter luft,
 - med bot og ubetinget fengsel ved alkoholkonsentrasjon i blodet over 1,5 promille eller alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften over 0,75 milligram per liter luft. I stedet for bot og ubetinget fengsel kan det idømmes bot og betinget fengsel med vilkår som nevnt i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav e.

§ 31 tredje ledd annet, tredje og fjerde punktum skal lyde:

Den som overtrer § 22 første ledd, jf. § 31 annet ledd bokstav a, og som tidligere er straffet etter § 22 første ledd, jf. § 31 annet eller tredje ledd, straffes som regel med bot eller bot og betinget fengsel. Den som overtrer § 22 første ledd, jf. § 31 annet ledd bokstav b til d og som tidligere er straffet etter § 22 første ledd, jf. § 31 annet eller tredje ledd, straffes som regel med bot og ubetinget fengsel. I stedet for bot og ubetinget fengsel kan det idømmes bot og betinget fengsel med vilkår som nevnt i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav e.

§ 33 nr. 2 nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke for overtredelser som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a.

§ 33 nr. 4 første ledd skal lyde:

Dersom innehaveren tidligere i de siste 5 år er ilagt straff eller domfelt for overtredelse av bestemmelsene i § 22, eller dersom hans førerkort har vært inndratt etter nr. 3 foran, skal førerkortet med mindre annet følger av annet til fjerde punktum inndras for alltid

- a) dersom innehaveren i dette tidsrommet overtrer bestemmelsene i § 22, og han seinere blir ilagt straff eller domfelt for dette forholdet, eller
- b) dersom innehaveren nekter å medvirke til at det blir tatt utåndingsprøve, blodprøve eller foretatt klinisk legeundersøkelse som nevnt i § 22 a tredje ledd.

Gjelder den nye overtredelsen et forhold som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a, skal førerkortet inndras for minst 6 måneder. Gjelder den første overtredelsen et slikt forhold og siste overtredelse et forhold som nevnt i § 31 annet ledd bokstav b – d, skal førerkortet inndras for minst 1 år. Gjelder den foregående overtredelsen et forhold som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a og innehaveren innen fristen som nevnt i første punktum nekter å medvirke til at det blir tatt utåndingsprøve, blodprøve eller klinisk legeundersøkelse som nevnt i § 22 a tredje ledd, skal førerkortet inndras for minst 2 år. Bestemmelsene om inndragning av førerkort i første til fjerde punktum gjelder tilsvarende så langt de passer for mopedførerbevis.

§ 39 tredje ledd skal lyde:

Politimesteren eller den vedkommende gir myndighet kan i tilfelle som nevnt i § 33 nr. 2 og 3 og § 33 nr. 4 første ledd annet, tredje og fjerde punktum nedsette inndragningstiden under den minstetid som er bestemt så fremt inndragning for så lang tid vil virke urimelig hardt og det foreligger særdeles formildende omstendigheter ved det forhold som ga grunnlag for siste inndragningsvedtak. Politimesteren eller den vedkommende gir myndighet kan for øvrig sette inndragningstiden under minstetiden når helt spesielle grunner taler for nedsettelse.

§ 39 fjerde ledd skal lyde:

I tilfelle som nevnt i § 33 nr. 4 første ledd første punktum og § 33 nr. 4 annet ledd kan politimesteren eller den

vedkommende gir myndighet fastsette at inndragningen bare skal gjelde for bestemt tid. Inndragningstiden kan dog ikke settes kortere enn 5 år, med mindre vilkårene i tredje ledd er oppfylt.

II

I lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer (Bil-ansvarslova) gjøres følgende endringer:

§ 7 tredje ledd bokstav b skal lyde:

visste eller måtte vita at vognføreren var påverka av alkohol eller andre rusande eller døyvande råder. Særregelen her gjeld likevel ikkje i den mon ein må leggja til grunn at skaden ville ha skjedd jamvel om vognføreren ikkje hadde vore påverka som nemnd. Hadde vognføreren større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0,5 promille eller ei alkoholmengd i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller større alkoholkonsentrasjon i utåndingslufta enn 0,25 milligram per liter luft, blir han i alle tilfelle rekna for påverka av alkohol i høve til regelen her.

§ 12 første ledd bokstav c skal lyde:

sjølv hadde valda at han var påverka av alkohol eller andre rusande eller døyvande råder medan han køyrde vogna og gjorde skade, eller medverka til at vogna vart brukt endå han visste eller måtte vita at vognføreren var påverka. Dette kravet fell bort i den mon ein må leggja til grunn at skaden ville ha skjedd jamvel om vognføreren ikkje hadde vore påverka som nemnd. Regelen i § 7 tredje leden bokstav b tredje punktet gjeld tilsvarende.

III

I lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjøres følgende endring:

§ 4-9 fjerde ledd skal lyde:

I motorvognforsikring kan selskapet uten hinder av bestemmelsene i første, annet og tredje ledd ta forbehold om ansvarsfrihet for forsikringstilfelle som sikrede har voldt mens han eller hun kjørte vognen under selvforstyldt påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Det samme gjelder for forsikringstilfelle som er voldt av en annen mens denne kjørte vognen i slik tilstand, dersom sikrede har medvirket til vognens bruk enda han eller hun visste eller måtte forstå at føreren var påvirket. Forbehold om ansvarsfrihet som nevnt i dette leddet kan likevel settes helt eller delvis til side dersom det må antas at forsikringstilfellet ville ha inntruffet selv om vognføreren ikke hadde vært påvirket, eller dersom det ellers ville virke urimelig om selskapet skulle være fri for ansvar. *Hadde føreren større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0,5 promille eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller større alkoholkonsentrasjon i utåndingslufta enn 0,25 milligram per liter luft, regnes føreren i alle tilfeller for påvirket av alkohol i forhold til bestemmelsen her.*

IV

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Høyre har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 59 mot 27 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 13.49.56)

Presidenten: Det blir votert over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten regner med at Fremskrittspartiet og Høyre samt representanten Bastesen også her ønsker å gå imot. – Det bekrefte.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 60 mot 26 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 13.50.24)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B

Stortinget ber Regjeringen ved en egnet anledning fremlegge for Stortinget en vurdering av tiltak som kan føre til økt innsats for å avdekke bilførere som er påvirket av narkotiske stoffer og andre stoffer som innebærer en alvorlig svekkelse av kjøreevnen.

Presidenten: B blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetraffikkselskap m.v.

I

I lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap gjøres følgende endringer:

Ny § 3a skal lyde:

§ 3a. Krav til egenkapitalen

Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.

Ny § 3b skal lyde:

§ 3b. Handleplikt ved tap av egenkapital

Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken. Styret skal be om at det innkalles til generalforsamling innen rimelig tid, og gi generalforsamlingen en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi selskapet en forsvarlig egenkapital. Det samme gjelder hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av innskuddskapitalen. Generalforsamlingen skal i så fall innkalles innen seks måneder.

Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i første ledd, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå selskapet oppløst.

§ 6 nr. 3 skal lyde:

3) selskapets virksomhet,

§ 7 skal lyde:

§ 7. Konsern

Morselskap utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.

Selskapet er et morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et annet selskap. Selskapet skal alltid anses for å ha bestemmende innflytelse hvis det:

- 1) eier så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at de representerer flertallet av stemmene i det andre selskapet, eller
- 2) har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre selskapets styre.

Et selskap som står i et forhold som nevnt i annet ledd til selskapet anses som datterselskap.

Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som selskapet og selskapets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for selskapets eller et datterselskaps regning.

§ 11 første ledd første punktum skal lyde:

Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute dersom særlig grunn foreligger.

§ 12 skal lyde:

§ 12. Daglig leder

Selskapet skal ha en daglig leder som tilsettes av styret.

§ 13 første punktum skal lyde:

Daglig leder og minst halvdel av styrets medlemmer skal være bosatt her i riket.

§ 15 skal lyde:

§ 15. Mangler ved valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder

Etter at valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder er registrert i Foretaksregisteret, kan mangler ved

valget eller tilsetningen ikke påberopes overfor en tredjeperson, med mindre selskapet godtgjør at tredjepersonen kjente til mangelen.

§ 16 annet ledd skal lyde:

Godtgjørelse til *daglig leder* fastsettes av styret.

§ 17 skal lyde:

§ 17. *Forvaltningen av selskapet*

Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.

Styret skal fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.

Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling, og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.

Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, har styret den myndighet som følger av § 29 tredje ledd første punktum. Styrets vedtak i slike saker kan overprøves av Kongen om vesentlige samfunnsmessige hensyn tilsier det.

Ny § 17a skal lyde:

§ 17a. *Styrets tilsynsansvar*

Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.

Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.

§ 18 skal lyde:

§ 18. *Avtaler mellom selskapet og staten*

Styret skal sørge for at avtaler med staten nedtegnes skriftlig.

§ 20 skal lyde:

§ 20. *Daglig ledelse*

Daglig leder står for den daglige ledelsen av selskapets virksomhet, og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.

Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Slike saker kan *daglig leder* bare avgjøre om styret i det enkelte tilfelle har gitt ham myndighet til det, eller styrets beslutning ikke kan forventes uten vesentlig ulempe for selskapets virksomhet. Styret skal i så fall snarest mulig underrettes om saken.

Daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte.

Ny § 20a skal lyde:

§ 20a. *Daglig leders plikter overfor styret*

Daglig leder skal minst hver måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.

Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.

§ 21 skal lyde:

§ 21. *Godtgjørelse fra andre enn selskapet*

Et styremedlem, daglig leder eller noen tilsatt i selskapet må ikke i anledning av sitt arbeid for selskapet ta imot godtgjørelse fra andre enn selskapet. Dette gjelder også godtgjørelse som en medkontrahent eller hans eller hennes representant har betinget seg hos selskapet.

Godtgjørelse som styremedlem eller daglig leder ikke kan motta, kan heller ikke mottas av deres nærstående.

Godtgjørelse som er avtalt eller mottatt i strid med forbudet i første eller annet ledd, tilfaller selskapet. Det samme gjelder avkastning av og eiendeler som er kommet i stedet for godtgjørelsen.

Paragrafen her er ikke til hinder for at styremedlem som ikke deltar i den daglige ledelse, kan opptre som mellommann overfor selskapet mot vanlig mellommannsgodtgjørelse dersom

- 1) *styremedlemmet ikke også representerer selskapet, og*
- 2) *forretningen inngår i mellommannsvirksomhet som styremedlemmet driver som næring.*

§ 22 skal lyde:

§ 22. *Inhabilitet*

Styremedlem, observatør eller daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noe spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller noen nærstående at vedkommende må anses for å ha en framtrædende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Styremedlem, observatør eller daglig leder må heller ikke delta i en sak om lån eller annen kreditt til seg selv eller om sikkerhetsstillelse for egen gjeld.

§ 23 skal lyde:

§ 23. *Styrets saksbehandling*

Styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte. Årsregnskap og årsberetning skal behandles i møte.

Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av saker som behandles uten møte. Styremedlemmene og daglig leder kan kreve møtebehandling.

Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller nestlederen, velger styret en leder for styrebehandlingen.

Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet er bestemt av styret i den enkelte sak.

Ny § 23a skal lyde:

§ 23a. *Krav om styrebehandling m.v.*

Styrelederen skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører inn under styret.

Styremedlemmene og daglig leder kan kreve at styret behandler bestemte saker.

Ny § 23b skal lyde:

§ 23b. *Forberedelsen av saker*

Daglig leder forbereder saker som skal behandles av styret i samråd med styrets leder.

En sak skal forberedes og fremlegges slik at styret har et tilfredsstillende behandlingsgrunnlag.

Ny § 23c skal lyde:

23c. Varsel om styrebehandling

Styrebehandling varsles på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist.

Ny § 23d skal lyde:

§ 23d. *Styreinstruks*

Styret skal fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling.

Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksjonen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

Ny § 23e skal lyde:

§ 23e. *Styreprotokoll*

Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Den skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Det skal fremgå at saksbehandlingen oppfyller kravene i § 24.

Er styrets beslutning ikke enstemmig, skal det angis hvem som har stemt for og imot. Styremedlem og daglig leder som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.

Protokollen skal underskrives av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å underskrive. I så fall skal utskrift sendes samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.

§ 24 skal lyde:

§ 24. Vedtaksførhet og flertallskrav

Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdel av medlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, om ikke strengere krav er fastsatt i vedtektene.

Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene og observatører så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken.

Har et styremedlem eller en observatør forfall og det finnes varamedlem, skal varamedlemmet innkalles.

En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for. De som har stemt for et forslag som innebærer en endring, må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer.

Ved valg og tilsetninger er den valgt eller tilsatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller av stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for.

§ 25 skal lyde:

§ 25. Selskapets representasjon utad m.v.

Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlem, daglig leder eller navngitte tilsatte rett til å tegne selskapets firma.

Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter annet ledd og også direkte gi bestemmelser om fullmakt som der nevnt.

Rett til å tegne selskapets firma kan når som helst kalles tilbake. Vedtektsfestet fullmakt kan tilbakekalles av styret når generalforsamlingens beslutning ikke kan avvertes uten skade for selskapet.

Det som gjelder for daglig leder etter §§ 13 og 22, gjelder tilsvarende for firmategner som ikke er styremedlem eller daglig leder.

Daglig leder kan alltid representere selskapet utad i forhold som faller inn under daglig leders myndighet etter § 20.

§ 26 skal lyde:

§ 26. Overskridelse av myndighet

Har noen som representerer selskapet utad etter § 25 ved disposisjon på selskapets vegne gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for selskapet når selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet, og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 28 annet ledd første og annet punktum og tredje ledd skal lyde:

Medlemmer av og observatører i styret og daglig leder kan ikke være medlem eller observatør til bedriftsforsamlingen. Om ikke Kongen gjør unntak i det enkelte tilfellet, skal minst halvdel av bedriftsforsamlingens medlemmer være bosatt i riket.

Bedriftsforsamlingen velger selv en leder blant sine medlemmer.

Overskriften og første ledd første punktum i § 29 skal lyde:

§ 29. Bedriftsforsamlingens oppgaver

Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet.

Overskriften og første ledd i § 30 skal lyde:

§ 30. Saksbehandlingsregler m.v.

Bedriftsforsamlingens leder skal innkalle til møte så ofte som nødvendig, og dessuten når minst en seksdel av medlemmene eller styret krever det. Om ikke bedriftsforsamlingen for det enkelte tilfellet bestemmer noe annet, har styremedlem, observatør og daglig leder rett til å være til stede og til å uttale seg på møter i bedriftsforsamlingen.

samlingen. Styrets leder og *daglig leder* har plikt til å være til stede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal det utpekes en stedfortreder. Om møteledelse og *protokollasjon i bedriftsforsamlingen gjelder § 23 tredje ledd og § 23e* tilsvarende. Om vedtaksførhet og avstemninger gjelder § 24 tilsvarende. Bestemmelsene i § 22 om inhabilitet gjelder også for medlemmene av og observatørene i bedriftsforsamlingen.

§ 31 annet ledd skal lyde:

Styrelederen, daglig leder og lederen for bedriftsforsamlingen skal være til stede på generalforsamlingen. Ved gyldig forfall skal det utpekes en stedfortreder. Andre styremedlemmer og andre medlemmer av bedriftsforsamlingen kan være til stede på generalforsamlingen. Styremedlemmene, daglig leder og medlemmene av bedriftsforsamlingen har rett til å uttale seg på generalforsamlingen.

§ 32 annet ledd skal lyde:

På den ordinære generalforsamling skal følgende spørsmål behandles og avgjøres:

- 1) *godkjenning av årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte,*
- 2) *andre saker som etter lov eller vedtekter hører under generalforsamlingen.*

§ 34 annet ledd første punktum skal lyde:

Til generalforsamlingen innkalles *daglig leder*, medlem av styret og bedriftsforsamlingen samt den revisor som reviderer årsregnskapet for så vidt de saker som skal behandles er av en slik art at hans eller hennes nærvær kan anses ønskelig.

§ 35 annet punktum skal lyde:

Forslag om å endre vedtektene skal gjengis i innkallingen.

§ 37 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Er *daglig leder*, et medlem av styret eller bedriftsforsamlingen uenig i den beslutningen som fattes, skal *vedkommende* kreve sin dissens innført i protokollen.

§ 39 første ledd første punktum skal lyde:

Selskapet skal *ha revisor* som velges av generalforsamlingen.

§ 40 annet ledd annet punktum skal lyde:

Den som forestår granskingen, kan av styret, *daglig leder* og enhver annen tilsatt eller tillitsvalgt i selskapet, kreve enhver opplysning om selskapets forhold som granskingen gjør nødvendig.

Kapitteloverskriften i kapittel 6 skal lyde:

Kapittel 6. *Utdeling av utbytte og annen anvendelse av selskapets midler*

§ 41 skal lyde:

§ 41. *Hva kan utdeles som utbytte*

Som utbytte kan bare deles ut årsresultat etter det godkjente resultatregnskapet for siste regnskapsår og annen egenkapital etter fradrag for

- 1) *udekket underskudd;*
- 2) *balanseført forskning og utvikling, goodwill og netto utsatt skattefordel;*
- 3) *den samlede pålydende verdi av kreditt og sikkerhetsstillelse etter § 47 som etter disse bestemmelsene skal ligge innenfor rammen av fri egenkapital;*
- 4) *den del av årsoverskuddet som etter lov eller vedtekter skal avsettes til et bundet fond eller ikke kan utdeles som utbytte.*

Selskapet kan ikke utdele utbytte dersom egenkapitalen etter balansen er mindre enn ti prosent av balansesummen, uten å følge fremgangsmåten fastsatt i §§ 56 og 57.

Egenkapital som kan utdeles som utbytte etter første og annet ledd uten å følge fremgangsmåten i §§ 56 og 57, regnes som selskapets frie egenkapital.

Det kan ikke i noe tilfelle besluttes utdelt mer enn forlenlig med forsiktig og god forretningsskikk, under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter balanse dagen, eller som må forventes å ville inntreffe.

§ 42 skal lyde:

§ 42. *Konsernbidrag*

Selskapet kan utdele konsernbidrag til annet konsernselskap, jf. lov 20. juli 1991 nr. 65 om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere kapittel 1.

Bestemmelsene i kapittelet her gjelder tilsvarende for utdeling av konsernbidrag. Summen av utbytte og konsernbidrag kan i et enkelt år ikke overstige grensen etter § 41.

§ 43 skal lyde:

§ 43. *Utdeling til staten*

Utdeling fra selskapet kan bare skje etter reglene om utbytte, kapitalnedsetting og tilbakebetaling etter oppløsning. Som utdeling regnes enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer staten som eier av selskapet til gode. Verdien skal beregnes etter virkelig verdi på dagen for overføringen.

§ 44 oppheves.

§ 45 første ledd skal lyde:

Beslutning om utdeling av utbytte fattes av generalforsamlingen etter at styret har lagt fram forslag om utdeling eller annen *anvendelse* av overskuddet.

§ 47 skal lyde:

§ 47. *Lån m.m.*

Selskapet kan bare gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for staten som eier innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte.

Forbudet i første ledd gjelder ikke kreditt med vanlig løpetid i forbindelse med forretningsavtaler.

De begrensninger som gjelder i selskapets adgang til å gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for staten, gjelder tilsvarende i forhold til et styremedlem, daglig leder eller et medlem av bedriftsforsamlingen i selskapet eller i annet selskap i samme konsern, eller noen av disse nærstående.

Første ledd er ikke til hinder for at selskapet gir kreditt til eller stiller sikkerhet til fordel for en tilsatt eller noen av den tilsattes nærstående når

- 1) *den tilsatte er valgt som de tilsattes representant i styret eller bedriftsforsamlingen etter regler i loven her eller i vedtektsbestemmelsene, og*
- 2) *skyldneren er tilsatt i hovedstilling i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern, og*
- 3) *kreditten ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til tilsatte.*

Har selskapet gitt kreditt eller for øvrig handlet i strid med reglene over, er disposisjonen ugyldig. Midler som er overført fra selskapet, eller et beløp tilsvarende verdien av midlene, skal straks føres tilbake til selskapet.

§ 48 skal lyde:

§ 48. *Kreditt til erverv av aksjer m.v.*

Selskapet kan ikke stille midler til rådighet eller yte lån eller stille sikkerhet i forbindelse med erverv av aksjer eller andeler i et annet selskap i samme konsern. Likestilt med aksjer og andeler er rett til å erverve aksjer eller andeler.

Ny § 49a skal lyde:

§ 49a. *Overkursfond*

Selskapet skal ha et overkursfond. Til overkursfondet avsettes overkurs ved innskudd av innskuddskapital etter fradrag for kostnader ved kapitalforhøyelsen.

Overkursfondet kan bare anvendes til:

- 1) *dekning av utgifter ved kapitalforhøyelse;*
- 2) *dekning av underskudd som ikke kan dekkes av posten annen egenkapital etter regnskapsloven § 6-2 C II nr. 2;*
- 3) *forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling, hvis ikke selskapet har udekket underskudd;*
- 4) *andre formål, når selskapet går frem etter reglene om nedsetting av innskuddskapital.*

§ 52 første punktum skal lyde:

Generalforsamlingen kan etter forslag fra styret beslutte å øke statens innskuddskapital ved overføring fra overkursfond og fra fri egenkapital til innskuddskapital.

§ 53 første ledd første punktum skal lyde:

Beslutning om forhøyelse av innskuddskapitalen skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at beslutning er truffet.

§ 56 første ledd første punktum skal lyde:

Generalforsamlingens beslutning om å nedsette innskuddskapitalen skal meldes til Foretaksregisteret senest to måneder etter generalforsamlingens beslutning.

§ 57 første ledd første punktum skal lyde:

Skal nedsetningsbeløpet brukes til tilbakebetaling til staten (§ 54 første ledd nr. 2) eller avsettes til fond som skal brukes etter generalforsamlingens beslutning (§ 54 første ledd nr. 3), skal Foretaksregisteret straks etter melding som nevnt i § 56 er registrert, kunngjøre innholdet av beslutningen og varsle selskapets kreditorer om at de må melde fra til selskapet innen to måneder fra siste kunngjøring dersom de vil gjøre innsigelser mot at nedsettingen settes i kraft.

§ 66 første ledd første punktum skal lyde:

I selskapet og i heleid datterselskap til selskapet har Riksrevisjonen rett til å kreve de opplysninger den finner påkrevet for sin kontroll, så vel fra selskapets daglige leder som fra styret og den revisor som reviderer årsregnskapet.

§ 67 skal lyde:

§ 67. *Erstatningsansvar*

Selskapet kan kreve at styremedlemmer, medlemmer av bedriftsforsamlingen, daglig leder eller granskere erstatter tap som de forsettlig eller uaktsomt har voldt det under utførelsen av sin oppgave.

§ 68 skal lyde:

§ 68. *Lemping av erstatningsansvar*

Erstatningsansvar etter § 67 kan lempes etter lov om skadeserstatning § 5-2.

§ 69 skal lyde:

§ 69. *Selskapets beslutning*

Generalforsamlingen avgjør om erstatningskrav på selskapets vegne mot dem som er nevnt i § 67, skal fremmes. Selv om generalforsamlingen tidligere har besluttet ansvarsfrihet eller ikke å reise søksmål, kan selskapet gjøre gjeldende erstatningsansvar i anledning av forhold som det på vesentlige punkter ikke var gitt uttømmende eller riktige opplysninger om overfor generalforsamlingen da beslutningen ble truffet. Er det åpnet gjeldsforhandling eller konkurs, gjelder reglene i konkursloven.

Første ledd gjelder tilsvarende for inngåelse av forhåndsavtale mellom selskapet og noen som er nevnt i § 67 som regulerer eller begrenser deres erstatningsansvar.

§ 70 skal lyde:

§ 70. *Overtredelse av loven med forskrifter*

Medlem av styret eller bedriftsforsamlingen, daglig leder, firmategner og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ledende tilsatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her under utøvelsen av sin myndighet, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år.

Ny § 70a skal lyde:

§ 70a. *Grov uforstand*

Medlem av styret, daglig leder og revisor som viser grov uforstand under utførelsen av sitt verv for selskapet, straffes med bøter eller under skjerpene forhold fengsel i inntil ett år. Det samme gjelder en ledende tilsatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som viser grov uforstand under utøvelsen av sin myndighet. Medvirkning straffes på samme måte.

Ny § 70b skal lyde:

§ 70b. *Prosessuelle bestemmelser*

Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov er forseelse. Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

II

I lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetraffikkselskap gjøres følgende endringer:

Ny § 3a skal lyde:

§ 3a. *Krav til egenkapitalen*

Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.

Ny § 3b skal lyde:

§ 3b. *Handleplikt ved tap av egenkapital*

Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken. Styret skal be om at det innkalles til generalforsamling innen rimelig tid, og gi generalforsamlingen en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi selskapet en forsvarlig egenkapital. Det samme gjelder hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halyparten av innskuddskapitalen. Generalforsamlingen skal i så fall innkalles innen seks måneder.

Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i første ledd, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå selskapet oppløst.

§ 6 nr. 3 skal lyde:

3) selskapets virksomhet,

§ 7 skal lyde:

§ 7. *Konsern*

Morselskap utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.

Selskapet er et morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et annet selskap. Selskapet skal alltid anses for å ha bestemmende innflytelse hvis det:

1) *eier så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at de representerer flertallet av stemmene i det andre selskapet, eller*

2) *har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre selskapets styre.*

Et selskap som står i et forhold som nevnt i annet ledd til selskapet anses som datterselskap.

Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som selskapet og selskapets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for selskapets eller et datterselskaps regning.

§ 11 første ledd første punktum skal lyde:

Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute dersom særlig grunn foreligger.

§ 12 skal lyde:

§ 12. *Daglig leder*

Selskapet skal ha en daglig leder som tilsettes av styret.

§ 13 første punktum skal lyde:

Daglig leder og minst halvdel av styrets medlemmer skal være bosatt her i riket.

§ 15 skal lyde:

§ 15. *Mangler ved valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder*

Etter at valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder er registrert i Foretaksregisteret, kan mangler ved valget eller tilsettingen ikke påberopes overfor en tredjeperson, med mindre selskapet godtgjør at tredjepersonen kjente til mangelen.

§ 16 annet ledd skal lyde:

Godtgjørelse til daglig leder fastsettes av styret.

§ 17 skal lyde:

§ 17. *Forvaltningen av selskapet*

Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.

Styret skal fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.

Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling, og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.

Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, har styret den myndighet som følger av § 29 tredje ledd første punktum. Styrets vedtak i slike saker kan overprøves av Kongen om vesentlige samfunnsmessige hensyn tilsier det.

Ny § 17a skal lyde:

§ 17a. *Styrets tilsynsansvar*

Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.

Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.

§ 18 skal lyde:

§ 18. *Avtaler mellom selskapet og staten*

Styret skal sørge for at avtaler med staten nedtegnes skriftlig.

§ 20 skal lyde:

§ 20. *Daglig ledelse*

Daglig leder står for den daglige ledelsen av selskapets virksomhet, og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.

Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Slike saker kan daglig leder bare avgjøre om styret i det enkelte tilfelle har gitt ham myndighet til det, eller styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapets virksomhet. Styret skal i så fall snarest mulig underrettes om saken.

Daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte.

Ny § 20a skal lyde:

§ 20a. *Daglig leders plikter overfor styret*

Daglig leder skal minst hver måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.

Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.

§ 21 skal lyde:

§ 21. *Godtgjørelse fra andre enn selskapet*

Et styremedlem, daglig leder eller noen tilsatt i selskapet må ikke i anledning av sitt arbeid for selskapet ta imot godtgjørelse fra andre enn selskapet. Dette gjelder også godtgjørelse som en medkontrahent eller hans eller hennes representant har betinget seg hos selskapet.

Godtgjørelse som styremedlem eller daglig leder ikke kan motta, kan heller ikke mottas av deres nærstående.

Godtgjørelse som er avtalt eller mottatt i strid med forbudet i første eller annet ledd, tilfaller selskapet. Det samme gjelder avkastning av og eiendeler som er kommet i stedet for godtgjørelsen.

Paragrafen her er ikke til hinder for at styremedlem som ikke deltar i den daglige ledelse, kan opptre som mellommann overfor selskapet mot vanlig mellommannsgodtgjørelse dersom

- 1) styremedlemmet ikke også representerer selskapet, og*
- 2) forretningen inngår i mellommannsvirksomhet som styremedlemmet driver som næring.*

§ 22 skal lyde:

§ 22. *Inhabilitet*

Styremedlem, observatør eller daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noe spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller noen nærstående at vedkommende må anses for å ha en fram-tredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Styremedlem, observatør eller daglig leder må heller ikke delta i en sak om lån eller annen kreditt til seg selv eller om sikkerhetsstillelse for egen gjeld.

§ 23 skal lyde:

§ 23. *Styrets saksbehandling*

Styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte. Årsregnskap og årsberetning skal behandles i møte.

Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av saker som behandles uten møte. Styremedlemmene og daglig leder kan kreve møtebehandling.

Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller nestlederen, velger styret en leder for styrebehandlingen.

Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet er bestemt av styret i den enkelte sak.

Ny § 23a skal lyde:

§ 23a. *Krav om styrebehandling m.v.*

Styrelederen skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører inn under styret.

Styremedlemmene og daglig leder kan kreve at styret behandler bestemte saker.

Ny § 23b skal lyde:

§ 23b. *Forberedelsen av saker*

Daglig leder forbereder saker som skal behandles av styret i samråd med styrets leder.

En sak skal forberedes og fremlegges slik at styret har et tilfredsstillende behandlingsgrunnlag.

Ny § 23c skal lyde:

23c. *Varsel om styrebehandling*

Styrebehandling varsles på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist.

Ny § 23d skal lyde:

§ 23d. *Styreinstruks*

Styret skal fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling.

Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

Ny § 23e skal lyde:

§ 23e. *Styreprotokoll*

Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Den skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Det skal fremgå at saksbehandlingen oppfyller kravene i § 24.

Er styrets beslutning ikke enstemmig, skal det angis hvem som har stemt for og imot. Styremedlem og daglig leder som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.

Protokollen skal underskrives av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å underskrive. I så fall skal utskrift sendes samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.

§ 24 skal lyde:

§ 24. *Vedtaksførhet og flertallskrav*

Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdel av medlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, om ikke strengere krav er fastsatt i vedtektene.

Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene og observatører så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken.

Har et styremedlem eller en observatør forfall og det finnes varamedlem, skal varamedlemmet innkalles.

En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for. De som har stemt for et forslag som innebærer en endring, må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer.

Ved valg og tilsetninger er den valgt eller tilsatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller av stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for.

§ 25 skal lyde:

§ 25. *Selskapets representasjon utad m.v.*

Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlem, daglig leder eller navngitte tilsatte rett til å tegne selskapets firma.

Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter annet ledd og også direkte gi bestemmelser om fullmakt som der nevnt.

Rett til å tegne selskapets firma kan når som helst kalles tilbake. Vedtektsfestet fullmakt kan tilbakekalles av styret når generalforsamlingens beslutning ikke kan avventes uten skade for selskapet.

Det som gjelder for daglig leder etter §§ 13 og 22, gjelder tilsvarende for firmategner som ikke er styremedlem eller daglig leder.

Daglig leder kan alltid representere selskapet utad i forhold som faller inn under daglig leders myndighet etter § 20.

§ 26 skal lyde:

§ 26. *Overskridelse av myndighet*

Har noen som representerer selskapet utad etter § 25 ved disposisjon på selskapets vegne gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for selskapet når selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet, og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 28 annet ledd første og annet punktum og tredje ledd skal lyde:

Medlemmer av og observatører i styret og daglig leder kan ikke være medlem eller observatør til bedriftsforsamlingen. Om ikke Kongen gjør unntak i det enkelte tilfellet, skal minst halvdel av bedriftsforsamlingens medlemmer være bosatt i riket.

Bedriftsforsamlingen velger selv en leder blant sine medlemmer.

Overskriften og første ledd første punktum i § 29 skal lyde:

§ 29. *Bedriftsforsamlingens oppgaver*

Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet.

Overskriften og første ledd i § 30 skal lyde:

§ 30. *Saksbehandlingsregler m.v.*

Bedriftsforsamlingens leder skal innkalle til møte så ofte som nødvendig, og dessuten når minst en seksdel av medlemmene eller styret krever det. Om ikke bedriftsforsamlingen for det enkelte tilfellet bestemmer noe annet, har styremedlem, observatør og daglig leder rett til å være til stede og til å uttale seg på møter i bedriftsforsamlingen. Styrets leder og daglig leder har plikt til å være til stede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal det utpekes en stedfortreder. Om møteledelse og protokollasjon i bedriftsforsamlingen gjelder § 23 tredje ledd og § 23e tilsvarende. Om vedtaksførhet og avstemninger gjelder § 24 tilsvarende. Bestemmelsene i § 22 om inhabilitet gjelder også for medlemmene av og observatørene i bedriftsforsamlingen.

§ 31 annet ledd skal lyde:

Styrelederen, daglig leder og lederen for bedriftsforsamlingen skal være til stede på generalforsamlingen. Ved gyldig forfall skal det utpekes en stedfortreder. Andre styremedlemmer og andre medlemmer av bedriftsforsamlingen kan være til stede på generalforsamlingen. Styremedlemmene, daglig leder og medlemmene av bedriftsforsamlingen har rett til å uttale seg på generalforsamlingen.

§ 32 annet ledd skal lyde:

På den ordinære generalforsamling skal følgende spørsmål behandles og avgjøres:

1) godkjenning av årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte,

2) *andre saker som etter lov eller vedtekter hører under generalforsamlingen.*

§ 34 annet ledd første punktum skal lyde:

Til generalforsamlingen innkalles *daglig leder*, medlem av styret og bedriftsforsamlingen samt den revisor som reviderer årsregnskapet for så vidt de saker som skal behandles er av en slik art at hans eller hennes nærvær kan anses ønskelig.

§ 35 annet punktum skal lyde:

Forslag om å endre vedtektene skal gjengis i innkallingen.

§ 37 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Er *daglig leder*, et medlem av styret eller bedriftsforsamlingen uenig i den beslutningen som fattes, skal *vedkommende* kreve sin dissens innført i protokollen.

§ 39 første ledd første punktum skal lyde:

Selskapet skal *ha revisor* som velges av generalforsamlingen.

§ 40 annet ledd annet punktum skal lyde:

Den som forestår granskingen, kan av styret, *daglig leder* og enhver annen tilsatt eller tillitsvalgt i selskapet, kreve enhver opplysning om selskapets forhold som granskingen gjør nødvendig.

Kapitteloverskriften i kapittel 6 skal lyde:

Kapittel 6. *Utdeling* av utbytte og annen anvendelse av selskapets midler

§ 41 skal lyde:

§ 41. *Hva kan utdeles som utbytte*

Som utbytte kan bare deles ut årsresultat etter det godkjente resultatregnskapet for siste regnskapsår og annen egenkapital etter fradrag for

- 1) *udekket underskudd;*
- 2) *balansført forskning og utvikling, goodwill og netto utsatt skattefordel;*
- 3) *den samlede pålydende verdi av kreditt og sikkerhetsstillelse etter § 47 som etter disse bestemmelsene skal ligge innenfor rammen av fri egenkapital;*
- 4) *den del av årsoverskuddet som etter lov eller vedtekter skal avsettes til et bundet fond eller ikke kan utdeles som utbytte.*

Selskapet kan ikke utdele utbytte dersom egenkapitalen etter balansen er mindre enn ti prosent av balansesummen, uten å følge fremgangsmåten fastsatt i §§ 56 og 57.

Egenkapital som kan utdeles som utbytte etter første og annet ledd uten å følge fremgangsmåten i §§ 56 og 57, regnes som selskapets frie egenkapital.

Det kan ikke i noe tilfelle besluttes utdelt mer enn forenlig med forsiktig og god forretningsskikk, under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter balansedagen, eller som må forventes å ville inntreffe.

§ 42 skal lyde:

§ 42. *Konsernbidrag*

Selskapet kan utdele konsernbidrag til annet konsernselskap, jf. lov 20. juli 1991 nr. 65 om særregler for beskatning av selskaper og selskapsdeltakere kapittel 1.

Bestemmelsene i kapitlet her gjelder tilsvarende for utdeling av konsernbidrag. Summen av utbytte og konsernbidrag kan i et enkelt år ikke overstige grensen etter § 41.

§ 43 skal lyde:

§ 43. *Utdeling til staten*

Utdeling fra selskapet kan bare skje etter reglene om utbytte, kapitalnedsetting og tilbakebetaling etter oppløsning. Som utdeling regnes enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer staten som eier av selskapet til gode. Verdien skal beregnes etter virkelig verdi på dagen for overføringen.

§ 44 oppheves.

§ 45 første ledd skal lyde:

Beslutning om utdeling av utbytte fattes av generalforsamlingen etter at styret har lagt fram forslag om utdeling eller annen *anvendelse* av overskuddet.

§ 47 skal lyde:

§ 47. *Lån m.m.*

Selskapet kan bare gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for staten som eier innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte.

Forbudet i første ledd gjelder ikke kreditt med vanlig løpetid i forbindelse med forretningsavtaler.

De begrensninger som gjelder i selskapets adgang til å gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for staten, gjelder tilsvarende i forhold til et styremedlem, daglig leder eller et medlem av bedriftsforsamlingen i selskapet eller i annet selskap i samme konsern, eller noen av disse nærstående.

Første ledd er ikke til hinder for at selskapet gir kreditt til eller stiller sikkerhet til fordel for en tilsatt eller noen av den tilsattes nærstående når

- 1) *den tilsatte er valgt som de tilsattes representant i styret eller bedriftsforsamlingen etter regler i loven her eller i vedtektsbestemmelsene, og*
- 2) *skyldneren er tilsatt i hovedstilling i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern, og*
- 3) *kreditten ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til tilsatte.*

Har selskapet gitt kreditt eller for øvrig handlet i strid med reglene over, er disposisjonen ugyldig. Midler som er overført fra selskapet, eller et beløp tilsvarende verdi av midlene, skal straks føres tilbake til selskapet.

§ 48 skal lyde:

§ 48. *Kreditt til erverv av aksjer m.v.*

Selskapet kan ikke stille midler til rådighet eller yte lån eller stille sikkerhet i forbindelse med erverv av aksjer eller andeler i et annet selskap i samme konsern. Likestilt med aksjer og andeler er rett til å erverve aksjer eller andeler.

Ny § 49a skal lyde:

§ 49a. *Overkursfond*

Selskapet skal ha et overkursfond. Til overkursfondet avsettes overkurs ved innskudd av innskuddskapital etter fradrag for kostnader ved kapitalforhøyelsen.

Overkursfondet kan bare anvendes til:

- 1) *dekning av utgifter ved kapitalforhøyelse;*
- 2) *dekning av underskudd som ikke kan dekkes av posten annen egenkapital etter regnskapsloven § 6-2 C II nr. 2;*
- 3) *forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling, hvis ikke selskapet har udekket underskudd;*
- 4) *andre formål, når selskapet går frem etter reglene om nedsetting av innskuddskapital.*

§ 52 første punktum skal lyde:

Generalforsamlingen kan etter forslag fra styret beslutte å øke statens innskuddskapital ved overføring fra overkursfond og fra fri egenkapital til innskuddskapital.

§ 53 første ledd første punktum skal lyde:

Beslutning om forhøyelse av innskuddskapitalen skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at beslutning er truffet.

§ 56 første ledd første punktum skal lyde:

Generalforsamlingens beslutning om å nedsette innskuddskapitalen skal meldes til Foretaksregisteret senest to måneder etter generalforsamlingens beslutning.

§ 57 første ledd første punktum skal lyde:

Skal nedsettingsbeløpet brukes til tilbakebetaling til staten (§ 54 første ledd nr. 2) eller avsettes til fond som skal brukes etter generalforsamlingens beslutning (§ 54 første ledd nr. 3), skal Foretaksregisteret straks etter at melding som nevnt i § 56 er registrert, kunngjøre innholdet av beslutningen og varsle selskapets kreditorer om at de må melde fra til selskapet innen to måneder fra siste kunngjøring dersom de vil gjøre innsigelser mot at nedsettingen settes i kraft.

§ 66 første ledd første punktum skal lyde:

I selskapet og i heleid datterselskap til selskapet har Riksrevisjonen rett til å kreve de opplysninger den finner påkrevet for sin kontroll, så vel fra selskapets daglige leder som fra styret og den revisor som reviderer årsregnskapet.

§ 67 skal lyde:

§ 67. Erstatningsansvar

Selskapet kan kreve at styremedlemmer, medlemmer av bedriftsforsamlingen, daglig leder eller granskere erstatter tap som de forsettlig eller uaktsomt har voldt det under utførelsen av sin oppgave.

§ 68 skal lyde:

§ 68. Lemping av erstatningsansvar

Erstatningsansvar etter § 67 kan lempes etter lov om skadeserstatning § 5-2.

§ 69 skal lyde:

§ 69. Selskapets beslutning

Generalforsamlingen avgjør om erstatningskrav på selskapets vegne mot dem som er nevnt i § 67, skal fremmes. Selv om generalforsamlingen tidligere har besluttet ansvarsfrihet eller ikke å reise søksmål, kan selskapet gjøre gjeldende erstatningsansvar i anledning av forhold som det på vesentlige punkter ikke var gitt uttømmende eller riktige opplysninger om overfor generalforsamlingen da beslutningen ble truffet. Er det åpnet gjeldsforhandling eller konkurs, gjelder reglene i konkursloven.

Første ledd gjelder tilsvarende for inngåelse av forhåndsavtale mellom selskapet og noen som er nevnt i § 67 som regulerer eller begrenser deres erstatningsansvar.

§ 70 skal lyde:

§ 70. *Overtrødelse av loven med forskrifter*

Medlem av styret eller bedriftsforsamlingen, daglig leder, firmategner og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ledende tilsatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her under utøvelsen av sin myndighet, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år.

Ny § 70a skal lyde:

§ 70a. *Grov uforstand*

Medlem av styret, daglig leder og revisor som viser grov uforstand under utførelsen av sitt verv for selskapet, straffes med bøter eller under skjerpene forhold fengsel i inntil ett år. Det samme gjelder en ledende tilsatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som viser grov uforstand under utøvelsen av sin myndighet. Medvirkning straffes på samme måte.

Ny § 70b skal lyde:

§ 70b. *Prosessuelle bestemmelser*

Overtrødelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov er forseelse. Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

III

I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) gjøres følgende endring:

§ 1-2 første ledd nr. 12 og nytt nr. 13 skal lyde:

12. utenlandsk foretak som utøver eller deltar i virksomhet her i riket eller på norsk kontinentalsokkel, og som er skattepliktig til Norge etter norsk intern lovgivning,
13. andre som etter særskilt bestemmelse i eller i medhold av lov har regnskapsplikt etter regnskapsloven.

IV

Ikkraftsettings- og overgangsbestemmelser

1. Loven gjelder fra 1. juli 2000.
2. I inngående balanse 1. januar 2000, skal det overføres til overkursfondet et beløp lik summen av overkursavsetninger, jf. § 41 annet ledd bokstav c. Gjenværende reservefond anses som annen egenkapital.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det blir votert over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten har Ingrid Fiskaa på vegne av SV satt fram forslagene nr. 1 og 2. Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utvikle et forsøksprosjekt med forebyggende og forskningsbasert arbeid i rovdyrutsatte områder, basert blant annet på erfaringene fra tilsvarende problemområder i andre land.»

Forslag nr. 2 blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om endringer i lov 29. mai 1981 nr. 38 om
viltet (viltloven)

I

I lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet gjøres følgende endringer:

§ 12 skal lyde:

§ 12 (fellingstillatelse for å forhindre at rovvilt gjør skade)

Etter nærmere *forskrift* som Kongen fastsetter kan departementet, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, *iverksette felling av eget tiltak eller gi tillatelse til felling av et bestemt antall individer av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe eller tamrein. Forskriften skal gi regler om differensiert forvaltning. For å sikre bestandens overlevelse skal det i forskrift fastsettes særskilte kriterier for adgangen til felling i nærmere bestemte områder.*

Avgjørelse om felling i henhold til forskrift etter første ledd skal være begrenset til et bestemt område og et bestemt tidsrom.

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag, nr. 1, fra SV:

«I lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet (viltloven), skal § 12 lyde:

Etter nærmere *forskrift* som Kongen fastsetter kan departementet, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, *iverksette felling av eget tiltak eller gi tillatelse til felling av et bestemt antall individer av bjørn, jerv, ulv og gaupe, for å forhindre ytterligere skade på bufe eller tamrein. Forskriften skal gi regler om differensiert forvaltning. For å sikre bestandens overlevelse skal det i forskrift fastsettes særskilte kriterier for adgangen til felling i nærmere bestemte områder.*

Avgjørelse om felling i henhold til forskrift etter første ledd skal være begrenset til et bestemt område og et bestemt tidsrom.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra SV bifaltes innstillingen mot 4 stemmer.

Videre var innstillet:

§ 13 første ledd tredje punktum skal lyde:

Ellers tilfaller det felte dyr eller verdien av dette *kommunen*.

§ 14 skal lyde:

§ 14 (felling av *andre viltarter som gjør skade*)

Departementet kan gi forskrifter om at bestemte viltarter som gjør skade i nærmere angitte tilfelle, kan felles uten hensyn til fredning og jakttider. Forskriftene kan gjelde felling hele året eller bestemte tidsrom og for hele landet eller bestemte områder. *Det kan i forskriftene gis regler om felling utenom fastsatt jakttid av bestemte viltarter som vesentlig reduserer andre arters reproduksjon. Forskriftene kan bestemme at det vilt som felles etter første eller tredje punktum, skal tilfalle Viltfondet.*

Et vilkår for felling etter foregående ledd er at eier, bruker eller rettighetshaver i rimelig utstrekning har forsøkt andre tiltak for å avverge skade *eller begrense påvirkning som nevnt i første ledd tredje punktum.*

§ 14 a skal lyde:

§ 14 (felling av vilt i *særlige tilfeller*)

Direktoratet eller den det bemyndiger kan, uten hensyn til de regler som ellers gjelder, av eget tiltak iverksette felling av vilt, når dette anses nødvendig for å ivareta offentlige interesser av betydning, herunder å forhindre skade på person, vesentlig skade på eiendom som ikke omfattes av § 12 og § 13, eller skade på naturlig fauna, flora eller økosystemer.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om adgangen til å iverksette felling etter første ledd.

Felling som nevnt i første ledd kan om nødvendig gjennomføres på annens eiendom.

§ 34 første ledd skal lyde:

Den som på lovlig grunn sårer *storvilt*, har rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen enn jegeren har jaktretten. Forfølgingsretten opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på en annens grunn. Jegeren har bevisbyrden for lovlig forfølgning. *Kongen kan i forskrift fastsette hvilke viltarter som skal regnes som storvilt.»*

§ 35 skal lyde:

§ 35 (*felling utført av andre enn den jaktberettigede*)

For felling av vilt i henhold til lovens § 12, § 13 og § 14 a kan direktoratet bestemme at felling kan utføres av andre enn den jaktberettigede.

§ 40 annet ledd skal lyde:

For hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift *etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort.*

§ 43 skal lyde:

§ 43 (*viltfond*)

Jegeravgiften og fellingsavgiften går inn i et viltfond til fremme av viltforvaltningen. *Fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, går inn i tilsvarende kommunale viltfond. Direktoratet kan gi regler om anvendelse av midlene i kommunale viltfond.*

§ 48 skal lyde:

§ 48 (*viltfondets og kommunens eiendomsrett*)

Vilt som *ulovlig er felt, innført til Norge eller ulovlig holdes fanget*, eller verdien av dette, tilfaller *Viltfondet etter § 43 første punktum. Det samme gjelder forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt og vilt som er avlivet i medhold av § 12 og § 14 a, av humanitære grunner eller under nødverge eller nødtilstand.*

Hvis viltet som nevnt i første ledd er hjortevilt og bever, tilfaller viltet i stedet kommunen. Kommunen kan likevel overlate hjortevilt og bever som er ulovlig felt i jakttid, eller dets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i hans fellingskvote.

Kommunen skal så vidt mulig sørge for at viltet blir tatt vare på.

§ 50 skal lyde:

§ 50 (*plikt til å opplyse om jaktutbytte*)

Departementet kan bestemme at den som har drevet jakt og fangst og den som har leiet ut jakt- og fangst-

rettigheter eller solgt jaktkort, kan pålegges å gi viltorga-
nene opplysninger, *herunder innlevere hele eller deler av viltet*, til statistiske eller vitenskapelige formål. *Dersom slikt pålegg ikke er etterkommet, kan det ilegges en tilleggsavgift på jegeravgiften for det påfølgende jaktår etter satser som Kongen fastsetter.*

§ 52 femte ledd skal lyde:

Reglene i annet og tredje ledd gjelder ikke for hund når denne brukes i reindrift, *dressert bufhund når den brukes til å vokte bufø eller hund i aktiv politi-, toll- og redningstjeneste eller under trening for slik tjeneste.* Direktoratet eller den direktoratet bemyndiger og politiet kan for særlige formål dispensere for bruk av løs hund i båndtvangstid. Politiets avgjørelse kan påklages til direktoratet.

§ 55 skal lyde:

§ 55 (*dressurområde*)

Kommunen kan uavhengig av reglene i dette kapittel, samtykke i at et avgrenset område legges ut som dressurområde for hunder. Før samtykke gis skal grunneierens tillatelse innhentes.

II

Endringene i §§ 13, 40, 43 og 48 trer i kraft 1. januar 2001.

Endringene i §§ 12, 14, 14a, 34, 35, 50, 52 og 55 trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det blir votert over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 7

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 13.55.